

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร
จังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42

A STUDY OF CHIANG MAI FARMER'S COST AND RETURN ON
PLANTING ONIONS IN 1998/99

นางสาวกณารณ์ กิตติคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
พ.ศ. 2544

ลิขสิทธิ์ของโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ)

ปริญญา

บริหารธุรกิจ

สาขาวิชา

บริหารธุรกิจและการตลาดการเกษตร

ภาควิชา

เรื่อง การศึกษาค้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร
จังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42
A STUDY OF CHIANG MAI FARMER'S COST AND RETURN ON
PLANTING ONIONS IN 1998/99

นามผู้วิจัย นางสาวฉณภรณ์ กิตติคำ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุศักดิ์ จันทนพสิริ)
วันที่ 20 เดือน 10 พ.ศ. 44

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โสภณ พองเพชร)
วันที่ 18 เดือน 11 พ.ศ. 44

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ฉัตรลดา วงศ์สถาน)
วันที่ 11 เดือน 11 พ.ศ. 44

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์วัลภา ลิ้มสกุล)
วันที่ 29 เดือน 10 พ.ศ. 44

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(อาจารย์สรายุ เพิ่มพูล)
ประธานกรรมการ โครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 11 เดือน 11 พ.ศ. 2544

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ ความสมบูรณ์แห่งปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

จังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42

โดย

นางสาวคนาภรณ์ กิตติคำ

พฤษภาคม 2544

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ จันทรพัริ

ภาควิชา/คณะ : ภาควิชาบริหารธุรกิจและการตลาดการเกษตร

คณะธุรกิจการเกษตร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ปีการเพาะปลูก 2541/42 เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละพื้นที่ที่ปลูก เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัด อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ อาศัยหลักสถิติซึ่งได้แก่ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test

ผลการศึกษาวิจัย ด้านทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42 พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 18,872.22 บาท ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 3.17 บาท มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ 15,363.23 บาท ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 2.58 บาท มีต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ 3,508.99 บาท ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 0.59 บาท เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่แล้วพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ในอำเภอแม่วาง มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ 18,051.71 บาท ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 3.24 บาท มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ 13,247.91 บาท ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 2.38 บาท ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ 4,803.80 บาท ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 0.86 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 18,495.86 บาท ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 3.02 บาท มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ 15,618.70 บาท ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 2.55 บาท มีต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ 2,877.16 บาท มีต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 0.47 บาท

ผลการศึกษาวิจัย ผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ปีการเพาะปลูก 2541/42 พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ยไร่ละ 5,947 กิโลกรัม มีราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 5.90 บาท มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 35,087.30 บาท มีค่าใช้จ่ายในการขายเฉลี่ยต่อไร่ 206.72 บาท มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 16,008.36 บาท กำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ต่อกิโลกรัม 2.69 บาท เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 5,574.87 กิโลกรัม มีราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 5.32 บาท มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 29,658.31 บาท มีค่าใช้จ่ายในการขายเฉลี่ยต่อไร่ 3.23 บาท มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 11,603.37 บาท มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 2.08 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง มีผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 6,133.06 กิโลกรัม มีราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 6.47 บาท มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 39,680.89 บาท มีค่าใช้จ่ายในการขายเฉลี่ยต่อไร่ 310.14 บาท มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อไร่ 20,874.89 บาท กำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 3.40 บาท

จากผลการทดสอบข้อสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนผันแปรจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนคงที่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาวิจัย ปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบได้แก่ ปัญหาด้านทุนการผลิตสูง ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ปัญหาห้องเย็นไม่เพียงพอ ปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัญหาอัตราการงอกต่ำกว่าที่ต้องการ ซึ่งทางแก้ไขปัญหาลำดับนี้คือ หน่วยงานราชการ ซึ่งได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และชุมนุมผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย ควรให้ความสนใจในการตลาดมากยิ่งขึ้น โดยการหาตลาดรองรับผลผลิตที่ออกมา มีการนำระบบการประกันราคามาใช้ และจัดหาแหล่งเงินทุนให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการตรวจสอบจับกุมและทำลายแหล่งลักลอบนำเข้าเมล็ดพันธุ์นอกระบบ นอกจากนี้แล้ว ควรให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตแก่เกษตรกรมากยิ่งขึ้น

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements of the degree of Master of Business Administration in Business Administration

A STUDY OF CHIANG MAI FARMER'S COST AND RETURN ON PLANTING ONIONS IN 1998/99

By

KANAPORN KITTIKAM

MAY 2001

Chairman: Assistant Professor Choosak Jantanopsiri
Department/Faculty: Department of Agricultural Business Administration and Marketing,
Faculty of Agricultural business

The objectives of this research were to study cost and return on growing onions of farmers in Chiang Mai in the crop year 1998/99, to compare cost and return in different growing areas in Chiang Mai and to find out problems facing the farmers. The data on cost and return on growing onions was collected from the members of Maewang Onion Grower Cooperative, Ltd. and Fang Onion Grower Cooperative, Ltd., and analyzed through the SPSS for Windows with the use of frequency, percentage, average, standard deviation and t-test.

The results indicated that the farmers in Chiang Mai had average production cost of 18,872.22 baht/rai, 3.17 baht/kg; average variable cost of 15,363.23 baht/rai, 2.58 baht/kg; and average fixed cost of 3,508.99 baht/rai, 0.59 baht/kg.

The farmers in Maewang district had the average production cost of 18,051.71 baht/rai, 3.24 baht/kg; average variable cost of 13,247.91 baht/rai, 2.38 baht/kg; and average fixed cost of 4,803.91 baht/rai, 0.86 baht/kg, respectively. The farmers in Fang district had the average production cost of 18,495.86 baht/rai, 3.02 baht/kg; average variable cost of 15,618.70 baht/rai, 2.55 baht/kg; and average fixed cost of 2,877.16 baht/rai, 0.47 baht/kg.

It was found that the average onion produce of the farmers in Chiang Mai was 5,947 kg/rai; average price, 5.90 baht/kg; average income, 35,087.30 baht/rai; average selling expenses, 206.72 baht/rai; and average net profit, 16,008.36 baht/rai, 2.69 baht/kg. The farmers in Macwang had average onion produce of 5,574.87 kg/rai; average price, 5.32 baht/kg; average income, 29,658.31 baht/rai; average selling expenses, 3.23 baht/rai; average net profit, 11,603.37 baht/rai, 2.08 baht/kg. The farmers in Fang had average onion produce of 6,133.06 kg/rai; average price, 6.47 baht/kg; average income, 39,680.89 baht/rai; average selling expenses, 310.14 baht/kg; and average net profit 20,874.89 baht/rai, 3.40 baht/kg.

The farmers in Maewang and Fang districts were found to be significantly different in their average variable cost, average fixed cost, average total production cost, average income, and average net profit.

The common problems of the farmers in Chiang Mai were high production cost, low prices of produce, labor shortage, excessive supplies, insufficient cold rooms, capital shortage, and a low seed germination rate. To solve these problems, related government agencies should play better roles in marketing, find markets for the produce, put the price guarantee system into use, get rid of illegal introduction of seeds, and disseminate knowledge of technology to farmers.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูศักดิ์ จันทนพิริ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์โสภณ ฟองเพชร และอาจารย์ฉัตรดา วงศ์สถาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย การตรวจสอบและการแก้ไขข้อมูลต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลจากสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่อำเภอฝาง และอำเภอแม่วาง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้อย่างสูง และขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยซึ่งมิได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อ คุณแม่ ที่กรุณาให้การสนับสนุนและเป็นแรงใจให้ผู้วิจัยได้ทำวิทยานิพนธ์สำเร็จตามความมุ่งหมาย สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณพี่น้องและเพื่อนที่รักทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งที่ช่วยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยตลอดมา

คณาภรณ์ กิตติคำ

พฤษภาคม 2544

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญเรื่อง	(9)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตและข้อจำกัดในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
คำนิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
สถานการณ์การผลิต	8
สถานการณ์การตลาด	9
รัฐกับการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่	10
การผลิตหอมหัวใหญ่	20
แนวความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
สมมติฐานในการวิจัย	56
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	57
สถานที่ดำเนินการวิจัย	57
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือในการวิจัย	61
วิธีการรวบรวมข้อมูล	61

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ระยะเวลาของการวิจัย	62
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	63
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ	63
ประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่	65
อาชีพอื่นนอกจากการปลูกหอมหัวใหญ่	66
จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูก	67
ส่วนที่ 2 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่	69
ต้นทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่	69
ผลตอบแทนจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่	74
ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน	76
ส่วนที่ 4 ปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่	79
ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่	82
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผลการวิจัย	88
ข้อเสนอแนะ	90
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	91
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หอมหัวใหญ่	95
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	109
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	116

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตรวมของหอมหัวใหญ่ ฤดูกาลผลิต 2536/37 - 2540/41	3
2	พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ยและผลผลิตรวมหอมหัวใหญ่ ฤดูกาลผลิตปี 2540/2541	4
3	การจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่	19
4	พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตหอมหัวใหญ่ประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41	22
5	ฤดูกาลเพาะกล้าและเพาะปลูก	22
6	พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534/34-2540/41	25
7	ผลผลิตหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41 (แยกตามแหล่งผลิต)	25
8	ปริมาณการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535-2541	28
9	มูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535-2541	28
10	พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่	55
11	ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวนตามพื้นที่ผลการคำนวณ สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง	57
12	ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง	58
13	ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง	58
14	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	62
15	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ ในการปลูกหอมหัวใหญ่	63
16	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพอื่นนอก จากการปลูกหอมหัวใหญ่	64
17	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ปลูก หอมหัวใหญ่และขนาดพื้นที่	66
18	ต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่	70
19	ผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่	73
20	เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตผันแปรในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตคงที่ในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่	76
22	เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตทั้งหมดในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่	77
23	เปรียบเทียบรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่	77
24	เปรียบเทียบกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่	78
25	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัญหาที่ผู้ผลิตประสบ ในการปลูกหอมหัวใหญ่	81

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วิถีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่	37
2	วิถีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	41
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	55

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

นับจากอดีตเป็นต้นมา เราจะพบว่าภาคเกษตรกรรมมีส่วนเกื้อหนุนเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากอาชีพหลักของคนไทยโดยส่วนใหญ่ คือ การเกษตร ไม่ว่าจะเป็น การทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงปศุสัตว์ ดังนั้นจะเห็นว่าภาคเกษตรเป็นแหล่งรองรับอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรในสัดส่วนร้อยละ 61 คิดเป็นจำนวนประชากร 36 ล้านคน จึงเห็นได้ว่าการเกษตรยังคงมีความสำคัญในบทบาทของการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ (พิบูลย์ เจียมอนุถุลกิจ, 2540: 2)

ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างรุนแรงแต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็สามารถอยู่รอดได้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารที่เป็นหลักประกันของการอยู่รอดของประชากร ซึ่งอุตสาหกรรมอาหารและเกษตรจะเป็นแหล่งสร้างงานให้กับประชากร จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาคการเกษตรมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกและเป็นสาขาเศรษฐกิจที่นำเข้า รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศปีละไม่น้อยกว่า 4 แสนล้านบาท จึงถือได้ว่าสาขาเกษตรกรรมจะเป็นเป้าหมายสำคัญของชาติในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (พิบูลย์ เจียมอนุถุลกิจ, 2540: 3)

หอมหัวใหญ่เป็นพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศเนื่องจากเป็นพืชผักที่มีการใช้บริโภคสด ประกอบอาหาร และใช้แปรรูปในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ อบแห้ง คองน้ำส้ม และใช้เป็นส่วนประกอบในปลากระป๋อง เป็นต้น นอกจากนี้แล้วหอมหัวใหญ่เป็นพืชผักที่สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 500 ล้านบาท และยังสามารถส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศเกือบ 200 ล้านบาทต่อปี ถึงแม้ว่าราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2537-2541) ราคาหอมหัวใหญ่เบอร์ 1 ที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.12 ต่อปี โดยในปี 2537 ราคา กิโลกรัมละ 8.82 บาท ลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละบาท ในปี 2541 สำหรับราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ราคาขายส่งหอมหัวใหญ่เกรดตลาดกรุงเทพฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2537 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 17.33 บาท เพิ่มขึ้นเป็นกิโลกรัมละ 17.60 บาท (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 20)

พื้นที่ปลูกและผลผลิตของหอมหัวใหญ่ในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2537/38-2541/42) เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.13 และ 5.71 โดยปี 2537/2538 พื้นที่ปลูก 21,658 ไร่ ผลผลิต 65,411 ตันเพิ่มขึ้นเป็น 24,881 ไร่ ผลผลิต 89,840 ตันในปี 2541/2542 (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 18) เกษตรกรปลูกหอมหัวใหญ่เพิ่มขึ้นทั้งในเขตและนอกเขตเศรษฐกิจหอมหัวใหญ่เนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูง เมื่อเทียบกับพืชอื่นบางชนิด

ด้านการบริโภคภายในประเทศนั้นจะเห็นว่าการบริโภคหอมหัวใหญ่ภายในประเทศประมาณ 47,000 ตัน แยกเป็นบริโภคในรูปหัวหอมปีละ 42,000 ตัน และใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอาหารกระป๋อง และซอสชนิดต่าง ๆ 5,000 ตัน อัตราการบริโภคหอมหัวใหญ่ของคนไทยโดยเฉลี่ยคนละ 0.588 กิโลกรัมต่อปี ส่วนด้านการส่งออก ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (2537-2541) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่มีแนวโน้มลดลง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.72 และ 6.72 ต่อปีตามลำดับ โดยในปี 2537 มีปริมาณส่งออก 5,073 ตัน มูลค่า 71.50 ล้านบาท ลดลงเหลือ 4,160 ตันมูลค่า 53.00 ล้านบาท แต่กลับเพิ่มขึ้นเป็น 5,116 ตัน มูลค่า 102.76 ล้านบาท ในปี 2541 สำหรับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือว่าเป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นผลิตหอมหัวใหญ่ไม่เพียงพอความต้องการทั้งหมดของประเทศจึงต้องมีการนำเข้าจากประเทศผู้ผลิตอื่น ถ้าปีใดผลผลิตภายในประเทศของตนเองเสียหายก็จะนำเข้าเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ และช่วงเวลาที่ผลผลิตหอมหัวใหญ่ของไทยออกสู่ตลาดเดือนมีนาคม-เมษายน ตรงกับช่วงนอกฤดูของญี่ปุ่น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงมีความต้องการนำเข้าหอมหัวใหญ่ของไทยในช่วงดังกล่าวสูง นอกจากนี้รสชาติหอมหัวใหญ่ของไทยตรงกับรสนิยมของญี่ปุ่น สำหรับปี 2541 (มกราคม-สิงหาคม) ประเทศไทยส่งออกหอมหัวใหญ่ไปแล้วทั้งสิ้น 5,116 ตัน มูลค่า 102.76 ล้านบาท โดยส่งไปประเทศญี่ปุ่น 3,980 ตัน มูลค่า 90.96 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 77.80 และ 88.52 ของการส่งออกทั้งหมด (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 20)

ความสำคัญของปัญหา (Significance of the Problem)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่มากที่สุดทางภาคเหนือ โดยในฤดูกาลผลิตปี 2540/41 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ทั้งสิ้น 20,068 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 76,732 ตัน (ตารางที่ 1) โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญคือ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง และอำเภอฝาง (ตารางที่ 2) (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, 2540: 68-69)

ถึงแม้ว่าหอมหัวใหญ่เป็นพืชที่สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ แต่อย่างไรก็ตามการผลิตหอมหัวใหญ่ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ เช่น ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง คุณภาพผลผลิตลดลงและราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรเดือดร้อนและเรียกร้องให้รัฐบาลเข้าแก้ไขปัญหาการตกต่ำของหอมหัวใหญ่เป็นประจำทุกปี

ดังนั้นการศึกษาด้านทุน ผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำการศึกษา เนื่องจากผลจากการศึกษาจะทำให้ทราบผลตอบแทนของเกษตรกรจากการปลูกหอมหัวใหญ่ว่าคุ้มค่าหรือไม่และทราบปัญหาที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกหอมหัวใหญ่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขการปลูกหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ตารางที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตรวมของหอมหัวใหญ่ ฤดูกาลผลิต 2536/37-2540/41

ฤดูกาลผลิต	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)
2536/37	17,033	54,898
2537/38	19,020	64,496
2538/39	25,140	98,448
2539/40	20,457	76,443
2540/41	20,068	76,732

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (2540: 68)

ตารางที่ 2 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ยและผลผลิตรวมหอมหัวใหญ่ ฤดูกาลผลิตปี 2540/41

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก(ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
ฝาง	7,816	4,500	35,172
แม่ออน	131	3,500	696
พร้าว	500	3,000	1,500
สันป่าตอง	1,490	3,000	4,470
แม่อาย	340	4,329	1,775
ไชยปราการ	192	5,200	998
แม่วาง	9,599	3,346	32,121
รวม	20,068	26,875	76,732

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (2540: 69)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of the Study)

1. เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรใน จังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42
2. เพื่อเปรียบเทียบดัชนีทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ในแต่ละพื้นที่ที่ปลูก
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรใน จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตและข้อจำกัดในการวิจัย (Scope and Limitation of Study)

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ใน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาปีการเพาะปลูก2541/42

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
3. นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำนิยามศัพท์ (Definition of Terms)

เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ปลูกหอมหัวใหญ่และเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งได้แก่ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ที่เกิดขึ้นจากการปลูกหอมหัวใหญ่

ต้นทุนผันแปร หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณการผลิตหรือการปลูกหอมหัวใหญ่นับตั้งแต่เริ่มเตรียมดินปลูกจนกระทั่งเก็บผลผลิตในขณะที่ต้นทุนต่อ

หน่วยจะคงที่เท่ากันทุกหน่วย ซึ่งได้แก่ ค่าวัสดุการเกษตร ค่าแรงงาน และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร

ต้นทุนคงที่ หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคงที่จากการปลูกหอมหัวใหญ่แม้ว่าจะมีการปลูกเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม โดยที่ต้นทุนรวมจะเปลี่ยนแปลงไปตามระดับการผลิตในช่วงของการผลิตระดับหนึ่ง แต่ต้นทุนต่อหน่วยจะเปลี่ยนแปลงในทางลดลงตามปริมาณการผลิตที่มากขึ้น ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิต, ค่าเสื่อมราคารถยนต์, ค่าภาษีที่ดิน, ค่าเช่าที่ดิน, และค่าดอกเบี้ย

ค่าวัสดุการเกษตร หมายถึง ค่าเมล็ดพันธุ์, ค่าปุ๋ยคอก, ค่าปุ๋ยเคมี, ค่ายาปราบศัตรูพืช, ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น และค่าวัสดุคลุมแปลง ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่

ค่าแรงงาน หมายถึง ค่าเตรียมดิน ค่าถอนต้นกล้า ค่าปลูก ค่าคลุมแปลงปลูก ค่าปลูกซ่อม ค่าดูแลรักษา ค่าฉีดยาและพ่นยา ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด ค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยวจากการปลูกหอมหัวใหญ่

ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร หมายถึง ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่

ค่าใช้จ่ายในการขาย หมายถึง ค่านายหน้าจากการขาย ค่าขนส่ง จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่

ค่าเสื่อมราคา หมายถึง ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ค่าเสื่อมราคารถยนต์ ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่

ค่าภาษีที่ดิน หมายถึง ภาษีบำรุงท้องที่ ที่ต้องจ่ายกรณีที่มีที่ดินเพื่อใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง

ค่าเช่าที่ดิน หมายถึง ค่าเช่าที่ดินเกษตรกรต้องจ่ายสำหรับการเช่าที่ดินเพื่อทำการปลูกหอมหัวใหญ่

ดอกเบี้ย หมายถึง ดอกเบี้ยที่เกษตรกรต้องจ่ายกรณีที่เกษตรกรกู้เงินมาลงทุนปลูก
หอมหัวใหญ่

ปัญหา หมายถึง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปลูกหอมหัวใหญ่

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่ได้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือกันในการผลิต,
การตลาด เกี่ยวกับการปลูกหอมหัวใหญ่

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
ฝางจำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่เม่นวงจำกัด

เมล็ดพันธุ์นอกระบบ หมายถึง เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ที่มีการนำเข้าอย่างผิด
กฎหมาย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

ในบทนี้จะกล่าวถึง สถานการณ์การผลิตหอมหัวใหญ่ แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกรอบแนวคิดในการวิจัยและข้อสมมติฐานในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถานการณ์การผลิต

1. สถานการณ์การผลิตของไทย

พื้นที่ปลูกและผลผลิตหอมหัวใหญ่ในช่วงระยะ 5 ปี (ปี2537/38-2541/42) เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.13 และ 5.71 ต่อปีตามลำดับ โดยในปี 2537/38 มีเนื้อที่ปลูก 21,658 ไร่ ผลผลิต 65,411 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 24,881 ไร่ ผลผลิต 89,840 ตัน เนื่องจากผลตอบแทนการปลูกหอมหัวใหญ่มาก่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชชนิดอื่น เป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกเพิ่มขึ้น (ชุนนุสสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 18)

2. สถานการณ์การผลิตของโลก

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2537-2541) เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่หอมหัวใหญ่ของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.35 , 3.46 และ 1.08 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2537 มีเนื้อที่ปลูก 12.97 ล้านไร่ ผลผลิต 33.63 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,593 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นเป็น 14.40 ล้านไร่ ผลผลิต 39.09 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,714 กิโลกรัม ในปี 2541 (ชุนนุสสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 18)

สถานการณ์การตลาด

1. สถานการณ์การตลาดของไทย

1.1 การบริโภคภายในประเทศ

ความต้องการบริโภคหอมหัวใหญ่ภายในประเทศประมาณ 47,000 ตัน แบ่งเป็นบริโภคในรูปหัวหอมสดปีละ 42,000 ตัน และใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปต่าง ๆ 5,000 ตัน (อัตราการบริโภคหอมหัวใหญ่ของคนไทยโดยประมาณเฉลี่ยคนละ 0.588 กิโลกรัมต่อปี) (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 19)

1.2 การส่งออก

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2537-2541) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่มีแนวโน้มลดลง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.72 และ 6.72 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2537 มีปริมาณส่งออก 5,073 ตัน มูลค่า 71.50 ล้านบาท ลดลงเหลือ 4,160 ตัน มูลค่า 53.00 ล้านบาท แต่กลับเพิ่มขึ้นเป็น 5,116 ตัน มูลค่า 102.76 ล้านบาท ในปี 2541 สำหรับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่น นำเข้าจากไทยคิดเป็นร้อยละ 77.80 รองลงมา ได้แก่ มาเลเซีย และได้หวัน คิดเป็นร้อยละ 16.44 และ 3.91 ของปริมาณการส่งออกปี 2541 ตามลำดับ (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 19)

2. สถานการณ์การตลาดของโลก

2.1 การส่งออก

ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่ของโลกในช่วงปี (2535-2539) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.65 และ 9.86 ต่อปีตามลำดับ โดยในปี 2539 ส่งออกด้านตันมูลค่า 23,714 ล้านบาท ประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่คือ เนเธอร์แลนด์ ส่งออก 0.44 ล้านตัน มูลค่า 2,837 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.35 และ 11.96 รองลงมาได้แก่ อินเดียส่งออก 272 พันตัน มูลค่า 1,211.52 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.67 และ 5.11 ของปริมาณและมูลค่าการส่งออกของโลกที่เหลือได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา อาเจนตินา สเปน และเม็กซิโก โดยมีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 7.64, 7.19, 7.11, และ 6.49 ตามลำดับ (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542: 20)

2.2 การนำเข้า

ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าหอมหัวใหญ่ของโลกในช่วงระยะเวลา 5 ปี (2535-2539) เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.72 และ 10.91 ตามลำดับ ปี 2539 ประเทศต่าง ๆ นำเข้าหอมหัวใหญ่ ทั้งหมด 3,557 พันตัน มูลค่า 27,041 ล้านบาท ประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ ได้แก่ เยอรมันตะวันตก นำเข้าจำนวน 319 พันตัน มูลค่า 2,341.77 ล้านบาท รองลงมา คือ รัสเซีย นำเข้าปริมาณ 304 พันตัน มูลค่า 2,086.14 ล้านบาท และสหรัฐอเมริกานำเข้าปริมาณ 281 พันตัน มูลค่า 4,044.38 ล้านบาท ตามลำดับ (ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานเศรษฐกิจเกษตร, 2542: 20)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ในการประชุมครั้งที่ 4/2527 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2527 มีมติเห็นชอบในการดำเนินการตามแนวนโยบายและมาตรการจัดการผลิตหอมหัวใหญ่ ให้สอดคล้องกับตลาด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ ไม่ให้ตกต่ำและมีเสถียรภาพเพื่อให้รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และให้การนำเข้าหอมหัวใหญ่จากต่างประเทศหมดไป

รัฐกับการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

1. นโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

รัฐบาลโดยคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายในการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ดังนี้

- 1.1 ส่งเสริมและแนะนำให้เกษตรกร ใช้วิธีการผลิตและปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละท้องที่ สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ที่ได้ผลผลิตต่อไร่สูงและมีคุณภาพดีเก็บรักษาไว้ได้นาน
- 1.2 ควบคุมพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณเมล็ดพันธุ์ในแหล่งปลูกต่างๆ ให้มีจำนวนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละปี
- 1.3 สนับสนุนการส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการและเทคนิคการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่นอกฤดู รวมทั้งการพัฒนาเทคนิคที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ในการยืดอายุการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ให้ยาวนาน โดยการใช้สารเคมี การเก็บในห้องเย็น การอบรังสี และอื่น ๆ

- 1.4 สนับสนุนระบบตลาด ที่มีข้อตกลงหรือสัญญาซื้อขายระหว่างเกษตรกรกับภาคเอกชน หรือองค์กรของรัฐ
- 1.5 ส่งเสริมการดำเนินการของธุรกิจภาคเอกชน เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงานเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ หรือโรงงานแปรรูป ที่ใช้หอมหัวใหญ่เป็นวัตถุดิบ
- 1.6 สนับสนุนการส่งออกหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดู เพื่อเป็นการช่วยยกระดับราคา ที่เกษตรกรขายได้ให้สูงขึ้น
- 1.7 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่รวมกลุ่ม เพื่อดำเนินธุรกิจของเกษตรกร ในรูปสหกรณ์แบบครบวงจร เป็นต้น
- 1.8 ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมแก่เกษตรกร และ/หรือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนเจ้าหน้าที่เพื่อให้เข้าใจถึง ภาวะเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

จากแนวนโยบายข้างต้น มีมาตรการที่สำคัญสนับสนุน ให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2 ประการ คือ

1. มาตรการจัดระเบียบการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1.1 ควบคุมปริมาณนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ สำหรับแหล่งปลูกต่าง ๆ ในแต่ละปี ได้แก่ แหล่งปลูกในเขตจังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วง อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสมกับปริมาณการผลิตของแต่ละแหล่งผลิต ในการพิจารณาอาศัยข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง พ่อค้า และเกษตรกร เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ ซึ่งมีการกำหนดปริมาณการผลิต และปริมาณการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ คือ

- พิจารณาจากปริมาณความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเป็นรายเดือน ตามที่กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้กำหนด รวมทั้งปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่ และเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) ด้วย
- พิจารณาความเหมาะสมของแหล่งผลิต ที่สามารถจะผลิตหอมหัวใหญ่ให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการบริโภครายเดือน
- กำหนดพื้นที่ปลูกในแต่ละแหล่ง
- คำนวณหาเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูกในแต่ละแหล่ง และเมล็ดพันธุ์ที่จะใช้ทั้งหมดในแต่ละปี

1.2 การควบคุมพื้นที่เพาะปลูก สำหรับแหล่งผลิตที่เหมาะสม โดยการประกาศ กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจ สำหรับหอมหัวใหญ่ในแหล่งปลูก คือ อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสนมป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอพร้าว อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ พร้อมกับแจ้งจำนวนพื้นที่ที่ต้องปลูก ชนิดและปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการใช้

1.3 การนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ โดยให้องค์กรเกษตรกรเป็นผู้นำเข้าและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ให้แก่เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่

1.4 การกำหนดเป้าหมายการผลิต ในแต่ละแหล่งผลิตในแต่ละปี จากการประมาณความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ล่วงหน้า ก่อนการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ เพื่อจัดสรรตามปริมาณการผลิตในแต่ละแหล่ง

2. มาตรการรักษาระดับราคาให้เกษตรกรขายได้

2.1 สนับสนุนมาตรการจูงใจ ให้มีการส่งออกหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดูโดยจะสนับสนุนให้ผู้ส่งออกฤดู เป็นผู้นำเข้าตามโควต้าที่ส่งออก เมื่อเกิดภาวะขาดตลาดช่วงปลายปี

2.2 สนับสนุนให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ในแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจให้มีการรวมกลุ่มกันมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ดำเนินการรวบรวมผลผลิตและจัดจำหน่ายหอมหัวใหญ่

2.3 สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรในแหล่งปลูกต่าง ๆ มีการประสานงานกันมากยิ่งขึ้น เพื่อร่วมกันวางแผนการผลิตและจัดการการเพาะปลูก เพื่อให้มีหอมหัวใหญ่ทยอยออกสู่ตลาดในช่วงเดือนต่าง ๆ ที่ไม่คาบเกี่ยวกัน

2.4 สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการและเทคนิคการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่นอกฤดู โดยการปลูกหอมหัวใหญ่ในช่วงฤดูฝน และใช้การปลูกโดยใช้เซท (หอมหัวเล็ก) รวมทั้งการพัฒนาเทคนิคที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการยืดอายุการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ให้ยาวนาน โดยการใช้สารเคมี การเก็บในห้องเย็น การอบรังสี และอื่น ๆ เพื่อเกษตรกรทยอยขายได้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2.5 สนับสนุนให้ธุรกิจเอกชน และ/หรือ องค์กรเกษตรกร และเกษตรกรเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดู แขนงไว้ในโรงเรือนและเก็บรักษาในห้องเย็น เพื่อชะลอการจำหน่ายในปลายฤดูที่ขาดแคลน โดยการจำกัดโควตาการนำเข้าหอมหัวใหญ่จากต่างประเทศ

2. เครื่องมือการดำเนินนโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

วิธีการดำเนินนโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ จะต้องใช้เครื่องมือ (policy instrument) ของรัฐ ในการช่วยสนับสนุนและส่งเสริม ในการดำเนินตามมาตรการจัดระเบียบการผลิต และมาตรการรักษาระดับราคาที่เกษตรกรขายได้ ควบคู่ไปกับการดำเนินการของภาคเกษตรกรและภาคเอกชน ให้มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะดำเนินการต่าง ๆ ผ่านมา มีดังนี้

1. การควบคุมการนำเข้าหอมหัวใหญ่

โดยกระทรวงพาณิชย์ ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 9 กันยายน 2526 ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร จะอนุญาตให้หอมหัวใหญ่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ในกรณีที่หอมหัวใหญ่ภายในประเทศมีราคาสูงขึ้นผิดปกติ หรือเกิดภาวะขาดแคลน จะผ่อนผันให้นำเข้ามาในปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม โดยจะให้นำเข้าตามอัตราส่วนเฉลี่ยของประวัติศาสตร์การส่งหอมหัวใหญ่ ออกไปนอกราชอาณาจักรของแต่ละรายในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนวันจัดสรรตามที่เห็นสมควร

2. การควบคุมการนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่

ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกหอมหัวใหญ่ ต้องอาศัยการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศมาปลูกทั้งหมด กระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 63) พ.ศ. 2532 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2532 อนุญาตให้นำเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่เข้ามาเฉพาะเพื่อทำพันธุ์เท่านั้น โดยมอบหมายให้ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้นำเข้าในปริมาณที่เหมาะสมแต่เพียงผู้เดียว

3. การกำหนดหอมหัวใหญ่ให้เป็นพันธุ์พืชควบคุม

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกร ได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี โดยการตรวจสอบและทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ ก่อนไปใช้ปลูก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดและชื่อพันธุ์ของพันธุ์พืช ให้เป็นพันธุ์พืชควบคุมตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2527 ให้หอมหัวใหญ่เป็นพันธุ์พืชควบคุม

4. การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ และขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

เพื่อเป็นการวางแผนส่งเสริมและควบคุมการผลิตหอมหัวใหญ่ ให้มีปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ ให้เป็นธรรมแก่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยคำนึงตามพระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2522 ได้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ พ.ศ. 2527 กำหนดให้ ท้องที่ที่เป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ คือ ภาคเหนือ ได้แก่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันอำเภอสันป่าตอง พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่บางตำบล ได้แยกขึ้นอยู่กับอำเภอแม่วาง และอำเภอฝาง พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่บางตำบลได้แยกขึ้นอยู่กับอำเภอไชยปราการ) ภาคกลาง ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ พ.ศ. 2539 กำหนด ท้องที่ที่เป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจเพิ่มเติม ได้แก่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และให้เกษตรกร ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในเขตเกษตรเศรษฐกิจขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ โดยการออกประกาศของคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์

5. การจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และขุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด

เพื่อสนับสนุนการใช้มาตรการควบคุมปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ควบคุมพื้นที่เพาะปลูก และการวางแผนการผลิตและจำหน่ายผลผลิต ในแหล่งผลิตต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบาย การจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ โดยการให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันและประสานงานซึ่งกันและกัน ในการเป็นแกนกลางดำเนินธุรกิจของเกษตรกร ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรรูปแบบพิเศษเฉพาะพืชขึ้นทั้ง 3 แหล่งในเดือนสิงหาคม 2528 ได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนบุรี จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด ต่อมาในปี 2536 สมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตองจำนวนหนึ่ง ได้แยกตัวมาจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ขึ้นใหม่ ในปี 2539 ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งหมด 5 สหกรณ์ โดยลักษณะพิเศษประการหนึ่งของสหกรณ์ทั้ง 5 สหกรณ์ คือ เกษตรกรทุกคนต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และเป็นสมาชิกของสหกรณ์ และเพื่อให้สหกรณ์หอมหัวใหญ่มีการประสานงานร่วมกัน ในการวางแผนการผลิต และการตลาดอย่างมี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สหกรณ์ฯ ดังกล่าว ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด

6. การปราบปรามการลักลอบนำเข้าหอมหัวใหญ่

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรและภาคเอกชนรวบรวมหอมหัวใหญ่ ในช่วงต้นฤดูที่มีการผลผลิตมาก เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนและห้องเย็น ซึ่งเป็นการช่วยให้ราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ไม่ให้ตกต่ำ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันที่ 2 ตุลาคม 2527 เห็นชอบตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอให้จับกุมดำเนินคดีกับผู้จำหน่ายหอมหัวใหญ่ลักลอบ และส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้องร้องทุกรายไป โดยให้ระงับการทำความตกลง ระเบียบศุลกากรโดยเด็ดขาด และให้รวบรวมหอมหัวใหญ่ให้กรมศุลกากรทำลายทิ้ง เพื่อป้องกันมิให้มีการลักลอบนำเข้าหอมหัวใหญ่เข้าจำหน่ายแข่งขันกับหอมหัวใหญ่ภายในประเทศที่เก็บรักษาไว้

3. กลไกการดำเนินนโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

การสนับสนุนให้มาตรการและเครื่องมือของนโยบายดำเนินการ ไปสู่การปฏิบัติการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และการประสานงานที่ดีของหน่วยปฏิบัติ ระหว่างองค์กรเกษตรกรและหน่วยงานราชการ กลไกที่สำคัญก็คือ การจัดทำแนวทางการจัดการผลิตและการตลาดในแต่ละปี ที่มีแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

ในการจัดทำแผนการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ จะต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ภายในประเทศและส่งออก พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ปริมาณผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ สถานการณ์การค้าหอมหัวใหญ่ภายในประเทศและต่างประเทศ ปัญหาการผลิตและการตลาด และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์จากการเก็บเกี่ยวไว้ในโรงเรือนและห้องเย็น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน คือ กระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ กรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และกรมวิชาการเกษตร ร่วมกับภาคเอกชน คือ ชุมนุม สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ผู้ส่งออกผู้ขายส่งตลาดกรุงเทพฯ ผู้เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนและห้องเย็น

2. การวิเคราะห์และจัดทำแผนการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ จะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน ทำการวิเคราะห์ และจัดทำเป็นร่างแนวทางการจัดการการผลิตและการตลาด

3. การพิจารณากลับกรองและเสนอแนะ

คณะทำงานจัดทำแผนการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ดำเนินการพิจารณากลับกรอง ร่างแนวทางการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ พร้อมกับเสนอแนวคิดเห็นและแก้ไขแล้ว นำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป

4. การพิจารณาและให้ความเห็นชอบ

คณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ โดยขึ้นอยู่กับคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ตามมติของคณะรัฐมนตรี ในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2532 เห็นชอบด้วยในหลักการของแนวทางการแก้ไขปัญหากระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ตกต่ำ และอนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวขึ้น โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นประธานอนุกรรม คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบาย แผนงาน เป้าหมายการผลิต และมาตรการสนับสนุนการผลิตและการตลาดของพืชทั้ง 3 ชนิด ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมกับกระจายเป้าหมายการผลิตลงในพื้นที่ตามความเหมาะสม เพื่อให้ปริมาณและคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งกำหนดมาตรการสนับสนุน ทางด้านการผลิตและการตลาด แก่สหกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแต่งตั้งคณะทำงานได้ตามความจำเป็นแก่การปฏิบัติงาน ซึ่งคณะกรรมการนี้ จะดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดการผลิต และการตลาดหอมหัวใหญ่ประจำปี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานต่อไป

5. การปฏิบัติ

เมื่อคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาด กระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ พิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว การปฏิบัติงานด้านการผลิตและการตลาด โดยชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้นำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศ และดำเนินการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ปลูกให้แก่สหกรณ์ รวมทั้งการวางแผนจำหน่าย และการเจรจาต่อรองราคาให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ส่วนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ จะดำเนินการควบคุมและจัดสรรเมล็ดพันธุ์ปลูก แต่ละกลุ่มและสมาชิกแต่ละราย พร้อมกับการวางแผนการผลิต การ

จำหน่ายของสมาชิก และควบคุมการจำหน่าย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะประสานงาน สนับสนุน และให้ข้อคิดเห็นการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัดที่ปลูกหอมหัวใหญ่ มีคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งขึ้น ทำหน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการในส่วนกลาง ในการพิจารณาจัดสรรและควบคุมพื้นที่ปลูกกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ภายในจังหวัดที่ได้ประกาศเป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจ สำหรับปลูกพืชทั้ง 3 ชนิด ให้เป็นไปตามแผนการผลิต ที่จังหวัดได้รับการจัดสรรในแต่ละปี และพิจารณาดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ในด้านการผลิต การจำหน่าย การควบคุม การลักลอบนำเข้า และดูแลการจดทะเบียนผู้ปลูก ตลอดจนการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูก และดูแลการจดทะเบียนผู้ปลูก ตลอดจนการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูก ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่

4. วิธีการกำหนดเป้าหมายการผลิตและการใช้เมล็ดพันธุ์

การกำหนดเป้าหมายการผลิต เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการจัดทำแนวทางการจัดการผลิต และการตลาดหอมหัวใหญ่ในแต่ละปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการวางแผนการผลิตหอมหัวใหญ่ ของเกษตรกรในแต่ละแหล่งการผลิต ควรมีเนื้อที่ปลูกเท่าใด ผลผลิตเท่าใด และใช้เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่จำนวนเท่าใด รวมทั้งประเทศ จะต้องผลิตจำนวนเท่าใด และใช้เมล็ดพันธุ์จำนวนเท่าใดเพื่อให้ปริมาณหอมหัวใหญ่ที่ผลิตได้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละปี อันจะเป็นการช่วยรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ไม่ให้ตกต่ำ และมีเสถียรภาพ นอกจากนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและประสานงานดำเนินงานกับชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ให้สามารถควบคุมการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าหมายการผลิตได้ดียิ่งขึ้นและอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดเป้าหมายการผลิต ใช้วิธีการวิเคราะห์ 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอุปสงค์ หรือปริมาณความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ทั้งหมด

โดยแยกเป็นความต้องการบริโภคภายในประเทศ และความต้องการการส่งออก รวมทั้งพิจารณาถึงสถานการณ์การตลาด ในปีการเพาะปลูกที่ผ่านมา

2. ด้านอุปทานหรือปริมาณผลิต

โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการผลิต และการส่งออกจำหน่ายสู่ตลาดของแหล่งผลิตในแต่ละช่วงเวลา ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งความสูญเสียของการผลิต และการเก็บรักษาไว้เพื่อการบริโภคในช่วงเวลาต่าง ๆ และสถานการณ์การผลิตในปีที่ผ่านมา รวมทั้งปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่และเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO)

5. วิธีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่แก่สมาชิก

การควบคุมปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่โดยรวมทั้งหมด และจัดสรรให้แก่สหกรณ์แต่ละแห่งแล้วนั้น การสนับสนุนให้การควบคุมการผลิตในแต่ละพื้นที่ให้ได้ผลอย่างแท้จริง และกระจายการผลิตให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งเป็นการกระจายรายได้แก่เกษตรกร จึงมีวิธีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่แก่สมาชิก ได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกและความต้องการชนิดเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ของสมาชิกโดยสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด ดำเนินการจัดประชุม กลุ่มเกษตรกรสมาชิกแต่ละกลุ่ม และให้สมาชิกแต่ละคนช่วยตรวจสอบดูว่าสมาชิกรายใดปลูกจริงหรือไม่ปลูก และมีพื้นที่ปลูกจริงเท่าใด

2. กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเมล็ดพันธุ์ให้แก่สมาชิกโดยสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัดกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดวิธีการเมล็ดพันธุ์ ตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่

ขนาดพื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ (ปอนด์)
1	1
2-4	2
5-7	3
8-10	4
11-15	5
16-20	6
มากกว่า 20	7

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อ้างใน เพ็ญฟ้า ดุลารธรรมกุล (2543: 24)

ดังนั้นสรุปได้ว่า นโยบายการจัดการ การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ได้ใช้มาตรการดำเนินการ 2 มาตรการ คือ มาตรการในการจัดการระเบียบการผลิต และมาตรการในการรักษาระดับราคา โดยมาตรการในการจัดระเบียบการผลิต ได้ประกาศกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ใน 2 จังหวัด คือ ท้องที่อำเภอท่าม่วง อำเภอบ่อพลอย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และท้องที่อำเภอสนป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และกำหนดปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ที่จะนำเข้ามาเพาะปลูกในแต่ละปี ส่วนมาตรการในการรักษาระดับราคาได้ใช้การส่งเสริมการส่งออกในช่วงคันฤดู จัดระยะเวลาการเพาะปลูกในแหล่งผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่ตลาดไม่คาบเกี่ยวกัน ให้มีการรวมตัวกันของเกษตรกร เป็นสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และจัดให้มีการอบรมเกษตรกร ให้เข้าใจถึงนโยบายภาวะการผลิต การตลาดหอมหัวใหญ่และระบบสหกรณ์

การผลิตหอมหัวใหญ่

1. สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม

หอมหัวใหญ่ปลูกได้ในดินเกือบทุกชนิด จากดินร่วนปนทราย ดินร่วนซุยไปจนถึงดินเหนียว แต่จะชอบดินร่วนซุยที่มีความอุดมสมบูรณ์และสามารถอุ้มน้ำได้ดี หอมจะให้หัวเร็ว ส่วนในดินทราย ดินปนตะกอน และดินเหนียวที่มีอินทรีย์วัตถุปนอยู่ด้วย ก็สามารถปลูกได้ดีเหมือนกัน สำหรับดินเหนียวมาก จะไม่เหมาะสมในการปลูกหอมหัวใหญ่ นอกจากจะใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยอินทรีย์ ลงไปในดินให้มากพอ เพื่อให้ดินเหนียวนั้นร่วน โปร่งขึ้น เพราะว่า ภายหลังฝนตกหน้าดินจะจับตัวกันเป็นแผ่น เมื่อแห้งจะผืนกันแน่น แข็ง ทำให้ดินหอมเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควร

ปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง ของดินที่เหมาะสมสำหรับหอมหัวใหญ่ เพื่อให้เจริญเติบโตได้ดี อยู่ระหว่าง pH 5.8-6.5 เนื่องจากหอมหัวใหญ่ เป็นพืชที่ไม่ทนต่อดินที่มีสภาพเป็นกรดจัด ถ้าดินมีความเป็นกรดต่ำกว่า pH 5.8 หอมหัวใหญ่จะเจริญเติบโตได้ไม่ดี เพราะจะทำให้ อลูมินัม อยู่ในรูปของสารประกอบที่ละลายน้ำได้มาก จนเป็นพิษต่อดินหอมหัวใหญ่ และถ้าปฏิกิริยาของดินสูงกว่า pH 6.5 หอมหัวใหญ่จะให้ผลผลิตลดลง เพราะธาตุที่จำเป็นสำหรับหอมบางธาตุอยู่ในรูปของสารประกอบที่ไม่ละลายน้ำ เช่น ธาตุแมงกานีส เป็นต้น

หอมหัวใหญ่ชอบอากาศ กลางวันอบอุ่น-ร้อน กลางคืนเย็น อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 13-24 องศาเซลเซียส ระบบรากของหอมหัวใหญ่เป็นรากฝอยทั้งหมด ไม่มีรากแก้ว ซึ่งรากเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีอุณหภูมิระหว่าง 12.2-20 องศาเซลเซียส (54-68 องศาฟาเรนไฮต์) และหยั่งรากได้ลึกลงไปใต้ดินได้ระหว่าง 45-60 เซนติเมตร สำหรับการเจริญเติบโตของต้นและใบ ทางด้านนอกดิน อุณหภูมิที่เหมาะสมระหว่าง 20-21 องศาเซลเซียส (68-70 องศาฟาเรนไฮต์) การลงหัว (bulb) ของหอมหัวใหญ่ ขึ้นอยู่กับความยาวของวัน (length of day)

2. พันธุ์หอมหัวใหญ่

2.1 พันธุ์กลางวันยาว

จะลงหัวเมื่อได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์วันหนึ่งประมาณ 12-16 ชั่วโมง เป็นพันธุ์เบา มักจะมีอายุสั้น คือ ตั้งแต่เพาะเมล็ดจนถึงเก็บหัวได้ มีอายุประมาณ 85-120 วัน เก็บหัวได้ในต้นฤดูฝน หัวหอมที่ใกล้แก่เมื่อถูกฝนแล้วมักจะเน่า เก็บไว้ไม่ได้นาน อนึ่งในเดือนมีนาคม ถึง

เมฆายน อากาศร้อนและขาดน้ำที่จะใช้รด จึงไม่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกในประเทศไทย ต้องเริ่มปลูกในช่วงปลายฤดูหนาว

2.2 พันธุ์กลางวันสั้น

เหมาะสำหรับปลูกในประเทศไทย ต้องการแสงสว่างเพียงวันละ 9-11 ชั่วโมง เป็นพันธุ์หนัก มีอายุตั้งแต่ 165-180 วัน ตั้งแต่หว่านกล้า พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย คือ

พันธุ์กรานีคซ์ มีทั้งพันธุ์เฮลโลกรานีคซ์ และไวท์กรานีคซ์ มีทั้งชนิดหัวกลมและหัวแบน ลงหัวเร็ว และแก่สม่ำเสมอ หัวใหญ่และคอเล็ก สามารถเก็บไว้ได้นาน

พันธุ์เดสเลกส์ เป็นพันธุ์ที่ปลูกกันมากในบริเวณภาคเหนือ เป็นหัวเร็ว แก่สม่ำเสมอ ขนาดหัวปานกลาง สามารถเก็บไว้ได้นาน

2.3 การปลูกหอมหัวใหญ่

การเก็บหอมหัวใหญ่มีวิธีการปลูกได้ 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีการหว่านเมล็ดในแปลงโดยตรงจนกระทั่งแก่ คือ เมื่อเตรียมดินปลูกเรียบร้อยแล้ว จะหว่านเมล็ดหอมหัวใหญ่ในแปลงและดูแลรักษาจนเก็บเกี่ยวผลผลิต

2. วิธีการย้ายกล้าปลูก คือ การหว่านเมล็ดในแปลงเพาะกล้าที่เตรียมไว้แล้ว หลังจากต้นกล้าเจริญเติบโตได้พอเหมาะสม คือ ประมาณ 40-45 วัน หลังหว่านเมล็ดแล้ว จึงย้ายต้นกล้าไปปลูกในแปลงเพาะปลูก และดูแลรักษาจนเก็บเกี่ยวผลผลิต วิธีนี้จะใช้กับการปลูกหอมหัวใหญ่พันธุ์เบาและพันธุ์ปานกลาง

3. การปลูกโดยใช้หอมหัวเล็ก (onion set) คือ การนำหอมที่มีขนาดหัวเล็ก หรือหัวเล็กเอง มาปลูกในแปลงเพาะปลูกจนเก็บเกี่ยวผลผลิต การทำหอมหัวเล็ก ได้จากการเพาะเมล็ดโดยการหว่านเมล็ดให้หนา ในแปลงปลูกและดูแลประมาณ 90 วัน แล้วเก็บหัวหอมซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.50-3.00 เซนติเมตร ผึ่งให้แห้งไว้ประมาณ 3-4 เดือน แล้วนำไปเพาะปลูกต่อไป

2.4 แหล่งผลิตหอมหัวใหญ่

ประเทศไทยได้กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ ได้แก่ภาคกลาง จังหวัดกาญจนบุรี ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย และอำเภอดำม่วง และภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอฟัว นอกจากนี้ยังมีปลูกนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ คือ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และอำเภอดาคู จังหวัดนครสวรรค์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตหอมหัวใหญ่ในประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (เมตริกตัน)
2534/35	21,324	73,149
2535/36	21,047	52,815
2536/37	20,730	52,770
2537/38	22,207	68,191
2538/39	23,289	88,214
2539/40	25,122	99,003
2540/41	24,010	81,479

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อ้างใน เฟื่องฟ้า ตูลาธรรมกุล (2543: 27)

2.5 การเพาะกล้าและเพาะปลูก

การเพาะกล้า เพาะปลูก และเกี่ยวกับหอมหัวใหญ่ ในแหล่งเพาะปลูกสำคัญของประเทศไทยเป็นดังนี้

ตารางที่ 5 การเพาะกล้าและเพาะปลูก

แหล่งผลิต	เพาะกล้า	เพาะปลูก	เก็บเกี่ยว
จังหวัดกาญจนบุรี	ม.ย. - ก.ย.	ก.ย. - พ.ย.	พ.ย. - ม.ค.
จังหวัดเชียงใหม่			
- อำเภอสันป่าตองและ อำเภอแม่วาง	ก.ย. - ต.ค.	ต.ค. - ม.ค.	ม.ค. - กลาง เม.ย.
- อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว	ต.ค. - พ.ย.	พ.ย. - ม.ค.	มี.ค. - เม.ย.

ที่มา: เฟื่องฟ้า คูลาธรรมกุล (2543: 27)

2.6 การผลิตหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่จัดเป็นแหล่งผลิตหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากสามารถผลิตได้ถึงร้อยละ 90 ของผลผลิตที่ผลิตได้ทั่วประเทศ โดยในปี 2534/35-2540/41 สามารถผลิตหอมหัวใหญ่ได้ 54,898-98,448 เมตริกตัน โดยการผลิตหอมหัวใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่แยกตามพื้นที่ได้ดังนี้

1. การผลิตหอมหัวใหญ่ท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง

แหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลบ้านกาด ตำบลทุ่งปี ตำบลบ้านแม และตำบลทุ่งสะโตก จะปลูกและเก็บเกี่ยว ต่อจากหอมหัวใหญ่จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวคือ เพาะกล้าในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมกราคม ถึงกลางเดือนเมษายน ของปีถัดไป พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่ใช้ปลูกเป็นพันธุ์ yellow granex 33 เกือบทั้งหมด นอกจากนั้นมีพันธุ์ superex เพียงเล็กน้อย หอมหัวใหญ่สันป่าตองตรงกับความต้องการของประเทศญี่ปุ่น ในช่วงเดือนมกราคม

จนถึงเดือนมีนาคม ซึ่งได้มีการส่งออกต่างประเทศญี่ปุ่นมาก และส่วนที่ไม่ได้ขนาดจะใช้บริโภคภายในประเทศ

การปลูกหอมหัวใหญ่อำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วนคือ พื้นที่คอย พื้นที่ราบรุ่นแรก และพื้นที่ราบรุ่นที่สอง ดังนี้

1) พื้นที่คอย เป็นพื้นที่เนินเขาสูงที่เกษตรกรไปหักร้างถางพง แล้วทำการเพาะกล้าหอมหัวใหญ่ในช่วงเดือนกันยายน เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์ของปีต่อมา ซึ่งการปลูกหอมคอย มักจะมีปัญหาการเสียหายระหว่างเพาะกล้า เนื่องจากอยู่ในช่วงปลายฤดูฝน การลงทุนค่อนข้างสูง ต้องสูบน้ำจากแหล่งน้ำข้างล่างขึ้นมารดคันหอม แต่ไม่มีปัญหาเรื่องตลาดและราคา เพราะช่วงนี้ความต้องการหอมหัวใหญ่ ทั้งตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศที่ค่อนข้างสูง แหล่งปลูกจะอยู่ที่หมู่ 1 2 และ 4 ตำบลบ้านกาด และหมู่ 1 และ 2 ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง

2) พื้นที่ราบรุ่นแรก เป็นพื้นที่อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านกาด และตำบลบ้านแม่ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ ของอำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง พื้นที่ราบกลุ่มนี้จะทำการเพาะปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี โดยแต่เดิมจะทำการเพาะกล้าในช่วงเดือนพฤศจิกายน เก็บเกี่ยวผลผลิต ประมาณวันที่ 10 มีนาคม ของปีต่อไป จนถึงกลางเดือนเมษายน การเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาดังกล่าว ยังไม่ตรงกับความต้องการการส่งออกตลาดญี่ปุ่น ทำให้ราคาหอมหัวใหญ่ไม่ดี จึงได้มีการปรับระยะเวลาการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ โดยเพาะกล้าให้เสร็จแล้วก่อนวันที่ 10 พฤศจิกายน ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในเดือนกุมภาพันธ์ เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการส่งออกตลาดญี่ปุ่น และแก้ปัญหา ไม่ให้ผลผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรกลุ่มนี้ออกสู่ตลาดพร้อมกับผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกในพื้นที่ราบรุ่นที่สอง

3) พื้นที่ราบรุ่นที่สอง เป็นพื้นที่อยู่ในบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ราบรุ่นแรก ได้แก่ พื้นที่ในตำบลบ้านแม่ ตำบลทุ่งสะโดก อำเภอสันป่าตอง และตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ ภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี แต่จะล่าช้ากว่าพื้นที่ราบรุ่นแรก เกษตรกรจะเพาะกล้า ในปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคมของทุกปี และเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม จนถึงเดือนเมษายน ถ้าผลผลิตปีใดมากเกษตรกรในกลุ่มนี้จะประสบปัญหาเรื่องราคาผลผลิตต่ำเสมอ เนื่องจากผลผลิตจะออกหลังจากพื้นที่ราบรุ่นแรก ในขณะที่เดียวกันที่หอมหัวใหญ่ของอำเภอฝางเริ่มเก็บเกี่ยวและออกสู่ตลาดในช่วงนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในกลุ่มนี้ได้ปรับลดช่วงเวลาการผลิตข้าวนาปี โดยเปลี่ยนพันธุ์ข้าวจากที่ปลูกพันธุ์พื้นเมืองมาใช้พันธุ์ข้าว กข. ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวไม่ไวแสง ทำให้เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่าทางราชการได้จัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ให้เกษตรกรในพื้นที่เพียงรายละไม่เกิน 1 ปอนด์

ในรายที่ยังไม่สามารถทำการปรับแผนการผลิต เพื่อควบคุมผลผลิตไม่ให้ออกสู่ตลาดมากเกินไปเกินความต้องการ

2. การผลิตหอมหัวใหญ่ที่อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว

หอมหัวใหญ่ที่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว มีแหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลม่อนปิ่น ตำบลแม่สุน ตำบลเวียง ตำบลสันทราย อำเภอฝาง ตำบลปงดำ ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ และตำบลป่าดุ่ม อำเภอพร้าว จะปลูกและเก็บเกี่ยวต่อจาก อำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง โดยเฉพาะปลูกในช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ของปีต่อไป การเพาะปลูก จะปลูกในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีและพื้นที่ราบตามหุบเขาต่าง ๆ พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรใช้ปลูก ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ yellow granex สายพันธุ์ agrow 33 และพันธุ์ yellow dessex หลังจากเก็บเกี่ยวจะเก็บแขวนในโรงเรือนที่เรียกว่า หอมแขวน แล้วทยอยกันออกขาย ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนกันยายนหลังจากนี้ จะมีหอมหัวใหญ่ฝาง ที่ตัดจุกเก็บไว้ในห้องเย็น ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน จะถูกนำออกจำหน่ายต่อจากหอมแขวน ในช่วงปลายเดือนกันยายน ถึง ต้นเดือนพฤศจิกายน

ตารางที่ 6 พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41

ปี	พื้นที่ (ไร่)					
	สันป่าตอง	แม่วาง	ฝาง ไชยปราการ	พร้าว	อื่น ๆ	รวม
2534/35	618	9,514	8,300	225	93	18,750
2535/36	1,544	7,643	7,826	220	40	17,273
2536/37	1,416	7,640	7,700	175	20	16,951
2537/38	1,595	9,632	7,472	286	35	19,020
2538/39	2,294	12,799	8,857	1,050	140	25,140
2539/40	2,822	8,009	8,574	740	312	20,457
2540/41	1,490	9,599	8,008	500	471	20,068

ตารางที่ 7 ผลผลิตหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41 (แยกตามแหล่งผลิต)

ปี	ผลผลิต (เมตริกตัน)					รวม
	สันป่าตอง	แม่วาง	ฝาง ไชยปราการ	พร้าว	อื่น ๆ	
2534/35	2,690	28,275	34,666	787	278	66,697
2535/36	3,442	19,435	32,795	480	182	56,334
2536/37	2,905	18,506	31,165	300	170	53,046
2537/38	5,281	28,761	31,382	1,001	70	66,495
2538/39	9,176	36,328	48,107	4,220	637	98,468
2539/40	11,288	24,027	37,983	1,850	1,295	76,443
2540/41	4,470	32,121	36,170	1,500	2,471	76,732

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ อ้างใน เพ็ญฟ้า ตูลาธรรมกุล (2543: 30)

3. การตลาดหอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น ที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้กับเกษตรกรหลังจากปลูกพืชหลัก ผลผลิตหอมหัวใหญ่จะเก็บเกี่ยวออกสู่ตลาด ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนมกราคมของปีต่อมา เป็นหอมหัวใหญ่สดจากจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงกลางเดือนมกราคม ถึงกลางเดือนเมษายน เป็นหอมหัวใหญ่สดจากอำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ออกสู่ตลาดหลังจากเดือนเมษายน จนถึงกลางเดือนกันยายน จะเป็นหอมหัวใหญ่แห้งที่เก็บแขวนในโรงเรือนออกสู่ตลาด เมื่อหมดหอมหัวใหญ่แห้ง จะเห็นหอมหัวใหญ่ที่เก็บรักษาไว้ในห้องเย็น จะทยอยออกสู่ตลาดเดือนกันยายน ไปถึงเดือนพฤศจิกายน ค่อนั้นหอมหัวใหญ่จังหวัดกาญจนบุรีจะออกสู่ตลาดหมุนเวียน

2.1 ตลาดหอมหัวใหญ่ของประเทศ

ระบบตลาดหอมหัวใหญ่แยกได้เป็น 2 ตลาด ได้แก่

1. ตลาดหอมหัวใหญ่ภายในประเทศ

จะมีตลาดที่สำคัญใหญ่ ๆ 2 แห่งคือ ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร กับตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) ตลาดปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร เป็นตลาดขายส่งหอมหัวใหญ่ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ประมาณมากกว่าร้อยละ 70-80 ของผลผลิต จะส่งผ่านให้กับพ่อค้าคนกลางในปากคลองตลาดประมาณ 30 ราย ซึ่งจะค้าขายเฉพาะหอมหัวใหญ่เป็นส่วนใหญ่ แต่บางรายขายผักอื่น ๆ ด้วย

วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ของปากคลองตลาด จะเริ่มต้นจากเกษตรกรในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี ส่งหอมหัวใหญ่โดยตรง ให้แก่พ่อค้าขายส่งปากคลองตลาด ส่วนท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จะส่งเข้ามาโดยพ่อค้าท้องถิ่น และ / หรือ พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ รวบรวมส่งให้กับพ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด ซึ่งจะขายให้กับพ่อค้าขายส่งต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ เพื่อนำไปขายให้ผู้บริโภคในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ และอีกส่วนหนึ่งจะขายให้แก่โรงงานแปรรูป

การค้าหอมหัวใหญ่ของพ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด จะมีลักษณะการค้าที่เรียกว่า “การฝากขาย” เกษตรกรหรือพ่อค้าในท้องถิ่นจะส่งผลผลิตมาให้พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด เมื่อพ่อค้าได้ราคาเท่าใด จะหักค่าใช้จ่ายแล้วตั้งราคาหรือแจ้งราคากลับไปให้ผู้ส่งสินค้าได้ทราบราคาที่เรียกว่า “ตัว” ในวันรุ่งขึ้นไปกับรถบรรทุกที่มาส่งหอมในวันต่อไป การตั้งราคาของพ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด เป็นไปตามขนาดคุณภาพของหอมหัวใหญ่ จะมีการตกลงกันระหว่างร้านค้าในตลาดก่อน ซึ่งราคาที่ผู้ขายจะได้รับจะสูงหรือต่ำ จะขึ้นอยู่กับราคาปากคลองตลาด สำหรับการชำระเงิน ร้านค้าจะส่งเงินให้กับผู้ขายสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการส่งเป็นครีฟหรือโอนผ่านเข้าบัญชีธนาคารทางโทรศัพท์

2) ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตลาดคั่นทางของแหล่งผลผลิตจังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่จะเข้าไปซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรในท้องที่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง หรือไปซื้อหอมหัวใหญ่ตามโรงแฉวนหอมหัวใหญ่ของท้องที่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว แล้วมาจำหน่ายที่ร้านค้าของตน บางครั้งก็มีพ่อค้าท้องถิ่น ซื้อมาขายให้กับร้านค้าในตลาดเมืองใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางตลาดพืชผักของเชียงใหม่ โดยจะมีพ่อค้าจากจังหวัดต่าง ๆ ซื้อหอมหัวใหญ่และผักต่าง ๆ แล้วนำไปขายในจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคกลาง

2. ตลาดหอมหัวใหญ่ต่างประเทศ

ตลาดหอมหัวใหญ่ต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น เป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดเนื่องจากประเทศญี่ปุ่น ผลิตหอมหัวใหญ่ได้ไม่เพียงพอับความต้องการทั้งหมดของประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าจากประเทศผู้ผลิตอื่น ๆ ถ้าปีใดผลผลิตภายในประเทศของตนเสียหาย ก็จะนำเข้าเพิ่มมากกว่าปกติ และในช่วงที่หอมหัวใหญ่ของไทยออกสู่ตลาดเดือนมีนาคม-เมษายน ตรงกับช่วงนอกฤดูของญี่ปุ่น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงมีความต้องการนำเข้าหอมหัวใหญ่ของไทยในช่วงดังกล่าวสูง นอกจากนี้รสชาติหอมหัวใหญ่ของไทยตรงกับรสนิยมของญี่ปุ่น นอกจากตลาดญี่ปุ่นแล้ว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ใต้หวัน เป็นตลาดรองลงมา ซึ่งมีปริมาณการส่งออกไม่มากนัก

2.2 ตลาดหอมหัวใหญ่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1. แหล่งจำหน่าย

แหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำคัญมีทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ สำหรับตลาดภายในประเทศ ได้แก่ ปากคลองตลาด กรุงเทพฯ ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และตลาดต่างจังหวัดที่มีพ่อค้าเร่ต่างจังหวัดที่เข้าไปซื้อกับเกษตรกรโดยตรง ส่วนตลาดต่างประเทศได้แก่ ตลาดประเทศญี่ปุ่น ปริมาณหอมหัวใหญ่ของอำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง เข้าสู่ปากคลองตลาดประมาณร้อยละ 50 ของผลผลิตเข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ร้อยละ 10 ไปตลาดต่างจังหวัดร้อยละ 5 และส่งออกต่างประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 35 ของผลผลิต และหอมหัวใหญ่ที่ส่งไปประเทศญี่ปุ่น จะเรียกว่าทั้งหมดก็ได้เป็นหอมหัวใหญ่จากอำเภอสันป่าตอง แม่วาง ส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีการส่งออกจำนวนไม่มากนัก

ตารางที่ 8 ปริมาณการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535-2541

ปี	ประเทศ					ปริมาณรวม (เมตริกตัน)
	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ไต้หวัน	อื่น ๆ	
2534/35	8,125	295	-	-	-	8,420
2535/36	2,451	273	-	-	-	2,724
2536/37	4,826	218	-	-	26	5,070
2537/38	12,662	227	-	-	262	13,151
2538/39	11,544	352	60	-	1,704	13,660
2539/40	3,816	179	160	-	5	4,160
2540/41	3,980	841	-	200	95	5,116

ที่มา: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง อ้างใน เฟื่องฟ้า ตูลาธรรมกุล (2543: 33)

ตารางที่ 9 มูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535-2541

ปี	ประเทศ					ปริมาณรวม (เมตริกตัน)
	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ไต้หวัน	อื่น ๆ	
2534/35	82.95	3.02	-	-	-	85.97
2535/36	22.86	2.55	-	-	-	25.41
2536/37	69.83	1.03	-	-	0.64	71.50
2537/38	216.76	1.10	-	-	1.73	219.59
2538/39	147.15	1.96	0.83	-	10.43	160.37
2539/40	50.15	1.04	0.72	-	1.09	53.00
2540/41	90.96	6.77	-	2.05	2.98	102.76

ที่มา: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง อ้างใน เพื่องฟ้า ตูลาธรรมกุล (2543: 33)

2. การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่

การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่ว่าง จังหวัด เชียงใหม่ หอมหัวใหญ่จะออกสู่ตลาด ตั้งแต่เดือนมกราคมไปจนถึงกลางเดือนเมษายน ผลผลิตจะออกสู่ตลาดมากที่สุด คือ เดือนมีนาคม ประมาณร้อยละ 39 ของผลผลิต อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่ว่าง รองลงมาเดือนกุมภาพันธ์ ประมาณร้อยละ 35 และเดือนมกราคม และเมษายน จะมีผลผลิตออกสู่ตลาดเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 13 ของผลผลิต อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่ว่าง

3. พ่อค้าคนกลาง

พ่อค้าคนกลางในตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่ว่าง จะแยกประเภทได้คือ พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น พ่อค้าเมืองใหม่ พ่อค้าปากคลองตลาด พ่อค้าต่างจังหวัด ผู้ส่งออก สำหรับสถาบันเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่ว่าง จำกัด และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ประเทศไทย จำกัด ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ กันดังนี้

1) พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น จะทำหน้าที่รวบรวมหอมหัวใหญ่เพื่อจำหน่ายให้แก่ พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่และผู้ส่งออก พ่อค้า

รวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น บางรายจะซื้อหอมหัวใหญ่ในลักษณะเก็งกำไร โดยเฉพาะในช่วงต้นฤดูหอมหัวใหญ่ยังออกสู่ตลาดไม่มากนัก ราคาหอมหัวใหญ่จะสูง พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่นจะเหมาซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร ในลักษณะเหมาไร่ไว้เพื่อรอจำหน่ายให้พ่อค้าในราคาที่สูง

2) พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่จะมีร้านค้าอยู่ตลาดเมืองใหม่ ซึ่งจะค้าขายหอมหัวใหญ่ กระเทียม หอมแดง มันฝรั่ง และพืชผัก บางชนิดด้วย เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ จะออกไปรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรบางครั้งช่วงต้นฤดูหอมหัวใหญ่ราคาดี ๆ จะมีการซื้อแบบเหมาไร่แข่งกับพ่อค้าท้องถิ่นบ้างเหมือนกัน

3) พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด จะเป็นผู้รับซื้อปลายทางแบบขายฝาก โดยมีพ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่นกับพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่เป็นผู้ส่งไปให้ การรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรงมีน้อยมาก และจะมีการรับซื้อจากสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่โดยตรงด้วย

4) พ่อค้าต่างจังหวัด เป็นพ่อค้ารายย่อยที่มีรถบรรทุกเล็กมารับซื้อ พืชผักอื่น ๆ และซื้อหอมหัวใหญ่ไปด้วย มีพ่อค้าภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าไปหาซื้อหอมหัวใหญ่โดยตรงกับเกษตรกรที่ไร่นา พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น และพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ แล้วแต่โอกาส

5) ผู้ส่งออก แต่เดิมการส่งออกหอมหัวใหญ่ไปต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น มีจำนวนน้อยมาก และได้เพิ่มมากขึ้นในปี 2534 สูงถึง 16 ราย ปัจจุบันมีผู้ส่งออก 8 ราย ที่เป็นรายใหญ่ ๆ 4 บริษัท ได้แก่ บริษัท พี.ดี.เอส ฟู้ดส์ บริษัท พี.ดี.เอส.เวิลด์ บริษัท พี.พรอสเพอร์ และบริษัทสยามส่งเสริมการเกษตร ผู้ส่งออกรายใหญ่จะสร้างโรงเรือนขนาดใหญ่ ใกล้เคียงพื้นที่ปลูก เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมคัดขนาดคุณภาพ และบรรจุหอมหัวใหญ่ในถุงตาข่ายสำหรับส่งออก รวมทั้งจะทำหน้าที่การตลาดภายในประเทศ โดยส่งหอมหัวใหญ่ที่ไม่ได้ขนาดส่งออกเข้าสู่ปากคลองตลาด ส่งให้กับโรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง และเก็บไว้ในห้องเย็นของตนเอง เพื่อรอจำหน่ายในช่วงเดือนกรกฎาคม และสิงหาคมต่อไป

6) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด การค้าหอมหัวใหญ่แต่เดิมจะอยู่ในมือพ่อค้าต่าง ๆ ทั้งหมด เมื่อได้จัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และได้จัดสร้างโรงเรือนคัดและบรรจุหอมหัวใหญ่ขึ้น ในบางปีสหกรณ์ฯ ได้ดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดให้กับสมาชิก ได้แก่

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิก จำหน่ายให้กับพ่อค้าปากคลองตลาด และพ่อค้าเร่จากต่างจังหวัด

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกให้กับพ่อค้าส่งออก โดยรับซื้อจากสมาชิกมาคัดขนาด และบรรจุถุงละ 20 กิโลกรัม ให้ผู้ส่งออกเพื่อส่งออก

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกให้กับชุมนุมสหกรณ์ ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด เพื่อส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น

7) ชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด จะทำหน้าที่แทนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ในการส่งออกให้กับประเทศญี่ปุ่นโดยตรง โดยชุมนุมฯ จะติดต่อผู้รับซื้อจากประเทศญี่ปุ่น แล้วให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด เป็นผู้รวบรวมผลผลิตให้กับชุมนุมฯ เพื่อส่งออกอีกต่อหนึ่ง

4. วิธีปฏิบัติทางการตลาด

1) วิธีการซื้อขายตลาดภายในประเทศ การซื้อขายหอมหัวใหญ่ ตลาดภายในประเทศ พ่อค้าคนกลางประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสหกรณ์ จะซื้อหอมหัวใหญ่เป็นหอมสดตัดจุกแล้วจากเกษตรกร มีเกษตรกรไม่กี่รายที่นำส่งขายให้แก่พ่อค้าในตลาด โดยบรรจุถุงตาข่ายสีแดงประมาณถุงละ 25 กิโลกรัม คัดขนาดตามแต่ละขนาดลงในแต่ละถุง ซึ่งพ่อค้าแต่ละรายจะจัดส่งให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ และพ่อค้าต่างจังหวัด หรือจำหน่ายให้กับผู้บริโภคต่อไป

2) การซื้อขายหอมหัวใหญ่ส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น ผู้ส่งออกจะซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร โดยรับซื้อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7-8 เซนติเมตร และ 8-9 เซนติเมตร นำมาคัดขนาดที่โรงเรือนอีกครั้ง แล้วบรรจุถุงตาข่ายสีแดงประมาณถุงละ 20.5-21.0 กิโลกรัม แต่ขายเป็นน้ำหนักสุทธิถุงละ 20 กิโลกรัม คุณภาพหอมหัวใหญ่แห้งตัดจุกมีขนาดเดียวกันทั้งถุง ไม่บิดเบี้ยวผิดปกติรูปร่างไม่เป็นแผล ไม่มีรอยเน่าเสีย ไม่มีดินปะปน ปราศจากเชื้อโรคหรือแมลง และที่สำคัญไม่เป็นหัวแฝด นอกจากผู้ส่งออกจะซื้อกับเกษตรกรโดยตรงแล้ว อาจมีการตกลงซื้อขายหอมหัวใหญ่เพื่อการส่งออกกับสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ด้วย

3) การกำหนดราคาซื้อขาย การซื้อขายในพื้นที่ปลูก จะมีรูปแบบการกำหนดราคา 3 รูปแบบ คือ

- การขายแบบเหมาไร่ การซื้อขายแบบเหมาโดยพ่อค้าคนกลาง จะประเมินว่าผลผลิตในไร่มีราคาเท่าใด คาดว่าจะขายได้เท่าไร แล้วจึงตีราคาให้กับเกษตรกร ถ้าเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย ผู้ซื้อจะวางมัดจำไว้แล้วนัดวันมาเก็บเกี่ยว

- การขายแบบซั้งกิโลกรัม จะเป็นการขายให้กับสหกรณ์ และพ่อค้าคนกลางที่ตั้งโรงเรือนรับซื้อ เกษตรกรสมาชิกจะคัดขนาดแต่ละขนาดในแต่ละถุง แล้วจะซั้งขายให้กับสหกรณ์และพ่อค้า การกำหนดราคารับซื้อ จะอิงราคาตลาด ปากคลองตลาดในการรับซื้อ

- การรับซื้อแบบมีข้อตกลง เกษตรกรสมาชิกให้ทำสัญญาข้อตกลงซื้อผลผลิต กับสหกรณ์ตามจำนวน และราคาที่ตกลงกันไว้ในจำนวนซื้อขายกัน

4) การขนส่ง ในการรวบรวมขนส่ง เกษตรกรจะบรรจุหอมหัวใหญ่ที่คัดแล้วใส่ถุงนำส่งตลาด ซึ่งแยกรูปแบบการขนส่งได้ คือ

- การขนส่งสู่ตลาดเมืองใหม่ จะขนส่งโดยรถบรรทุกเล็กและรถปิกอัพเข้าสู่ตลาด

- การขนส่งสู่ตลาดปากคลองตลาด บริษัทขนส่งจะส่งรถบรรทุกมาวิ่งรับตามจุดต่าง ๆ ที่พ่อค้าได้แจ้งไว้ ถ้าใช้ขบวนขนส่งเข้าสู่ปากคลองตลาด ปริมาณถุงละ 13 บาท ถุงน้ำหนัก 25 กิโลกรัม

- การขนส่งเพื่อส่งออก ผู้ส่งออกจะบรรจุหอมหัวใหญ่ในแต่ละถุงตามขนาด ซึ่งจะมี 2 ขนาด คือ เบอร์ L ขนาด 8-9 เซนติเมตร และเบอร์ M ขนาด 7-8 เซนติเมตร บรรจุถุงละ 20.5-21.0 กิโลกรัม การขนส่งเพื่อการส่งออกจะพิธีพิธีกัน อาจจะมีกระสอบและยางรองพื้นรถ เพื่อกันกระแทกไม่ให้หอมหัวใหญ่เป็นรอย ซึ่งจะทำให้เกิดการเน่าเสียระหว่างการขนส่งได้ การขนส่งจะนำไปลงที่ท่าเรือคลองเตย กรุงเทพมหานคร แล้วขนส่งบรรจุตู้คอนเทนเนอร์ (refer container) โดยตู้ขนาด 40 ฟุต จะบรรจุหอมหัวใหญ่ 1,000 ถุง น้ำหนัก 20 ตันต่อตู้

5. วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสนป่าตอง อำเภอแม่วาง

ตลาดการค้าหอมหัวใหญ่ อำเภอสนป่าตอง อำเภอแม่วาง จากเกษตรกรถึงผู้บริโภค มีระบบระบายสินค้าเป็นช่วงผ่านมือพ่อค้าระดับต่าง ๆ ตามช่องทางการค้า ดังนี้

1) เกษตรกร เกษตรกรมีทางเลือกในการขายหอมหัวใหญ่หลายช่องทาง โดยอาจเลือกขายให้กับพ่อค้าต่างจังหวัด สถาบันสหกรณ์ ผู้ส่งออก พ่อค้าท้องถิ่น ผู้เก็บรักษาในห้องเย็นทั้งนี้ การขายผลผลิตของเกษตรกร มีลักษณะดังนี้

- เกษตรกรที่มีเงินทุนน้อย โดยทั่วไปจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าท้องถิ่นแบบเหมาสวน ถ้าผลผลิตไม่ดีพ่อค้าก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิตเอง แล้วนำไปขายให้กับพ่อค้าขนส่งในตลาด จังหวัดเชียงใหม่

- เกษตรกรที่นำเงินของพ่อค้าคนกลางมาลงทุน ส่วนใหญ่นายทุนจะเข้ามาควบคุมการผลิตและดูแลรักษาผลผลิตที่ได้รับ นายทุนรับซื้อทั้งหมด และหักเงินลงทุนออกตามสภาพความเป็นจริง ลูกไร่จะได้รับเงินส่วนที่เหลือ

2) พ่อค้าท้องถิ่น เมื่อซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรมาแล้ว จะนำมาคัดแยกขนาดบรรจุ เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่งในปากคลองตลาด พ่อค้าขายส่งในตลาดเมืองใหม่ ผู้เก็บรักษาห้องเย็น และผู้ส่งออก

3) พ่อค้าต่างจังหวัด จะเป็นผู้รับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร แล้วนำมาคัดแยกขนาด บรรจุแล้วจำหน่ายให้พ่อค้าส่งตลาดต่างจังหวัด ซึ่งพ่อค้าขายส่งในตลาดต่างจังหวัด จะจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายปลีกในต่างจังหวัดโดยตรง

4) สถาบันสหกรณ์ ในบางปี สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด จะรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าต่างจังหวัด พ่อค้าปากคลองตลาด หรือพ่อค้าขายส่งตลาดเมืองใหม่ และนอกจากนี้อาจจำหน่ายให้กับชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย เพื่อส่งออกไปขายต่างประเทศ

5) พ่อค้าขายส่งตลาดเมืองใหม่ เป็นการรับซื้อหอมหัวใหญ่จากพ่อค้าท้องถิ่น บางครั้งก็ออกไปรับซื้อหอมหัวใหญ่ในท้องที่เองด้วยเหมือนกัน หอมหัวใหญ่ที่พ่อค้าขายส่งในตลาดเมืองใหม่ซื้อมา จะนำส่งไปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าขายปลีกในตลาดเชียงใหม่ และพ่อค้าขายส่งตลาดต่างจังหวัด

6) พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด เป็นผู้ที่มียบทบาทสำคัญในการตลาดภายในประเทศ เนื่องจากปากคลองตลาดเป็นแหล่งรวบรวมปลายทางที่สำคัญ เพื่อกระจายผลผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่แหล่งตลาดต่างจังหวัดและผู้บริโภค โดยมีพ่อค้าจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามารับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายในต่างจังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคต่อไป พ่อค้าหอมหัวใหญ่ทุกประเภทจะมีการส่งหอมหัวใหญ่เข้าสู่ปากคลองตลาด ทำให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาหอมหัวใหญ่ภายในประเทศ ซึ่งพ่อค้าท้องถิ่นใช้เป็นราคาซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร ฉะนั้นราคาหอมหัวใหญ่ในประเทศ จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับราคาปากคลองตลาด

7) ผู้เก็บรักษาห้องเย็น การเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในห้องเย็น สามารถเก็บรักษาได้ยาวนาน ถึงเดือนสิงหาคม ผู้เก็บรักษาห้องเย็น จะมีห้องเย็นที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และกรุงเทพมหานคร โดยจะซื้อหอมหัวใหญ่ผ่านพ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น มาเก็บรักษาไว้ระยะหนึ่ง การเก็บรักษาจะบรรจุใส่ถังไม้ประมาณถังละ 30-35 กิโลกรัม วางเรียงซ้อนกันเก็บไว้ในห้องเย็นแล้วจะทยอยจำหน่ายตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งจะส่งจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่งปากคลองตลาดเป็นส่วนใหญ่ และเข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

2.3 ตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1. แหล่งจำหน่าย

แหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่ของอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จะเริ่มที่ตลาดท้องถิ่นก่อน โดยจะมีพ่อค้าโรงเรือน ซื้อหอมหัวใหญ่สดทั้งคันเก็บ แขนแล้วทยอยออกจำหน่าย แหล่งจำหน่ายปลายทางจะเป็นตลาดปากคลองตลาด ตลาดเมืองใหม่ และพ่อค้าซื้อเก็บเข้าห้องเย็น

2. การรับซื้อและขายหอมหัวใหญ่

การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่ของอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ หอมหัวใหญ่จะออกสู่ตลาดตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม และจะเก็บเกี่ยวให้เสร็จก่อนวันสงกรานต์ กลางเดือนเมษายน โดยเก็บเกี่ยวเป็นหอมหัวใหญ่รวมคันแล้วซื้อขายกัน เพื่อนำไปแขวนไว้ในโรงเรือนให้แห้ง แล้วทยอยจำหน่ายออกสู่ตลาด ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงกลางเดือนกันยายน หลังจากนั้นจะมีหอมหัวใหญ่ของอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว ที่เก็บไว้ในห้องเย็น จะออกจำหน่ายต่อจนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

3. พ่อค้าคนกลาง

ประกอบด้วย พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าโรงเรือน พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ พ่อค้าห้องเย็น ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน คือ

1) พ่อค้าท้องถิ่น จะทำหน้าที่รวบรวมหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร รูปแบบการซื้อจะมี 2 รูปแบบ คือ ซื้อขายเป็นกิโลกรัม กับการเหมา การซื้อหอมหัวใหญ่สดทั้งคัน มักจะขายเป็นกิโลกรัม ส่วนหอมหัวใหญ่แห้งที่แขวนตามโรงเรือน มักจะขายเหมายกโรงเรือน และคิดเป็นกิโลกรัม

2) พ่อค้าโรงเรือน เป็นพ่อค้าหอมหัวใหญ่ประเภทพ่อค้าท้องถิ่น ที่มีการสร้างโรงเรือนรับซื้อหอมหัวใหญ่ เก็บแขวนรอเอาไว้เพื่อรอการจำหน่าย พ่อค้าโรงเรือน จะเป็นพ่อค้าที่อยู่ในอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว กับพ่อค้าที่อยู่ในตลาดปากคลองตลาด แล้วไปสร้างโรงเรือนเก็บหอมหัวใหญ่ ที่อำเภอฝางก็มี

3) พ่อค้าห้องเย็น พ่อค้าห้องเย็นเป็นพ่อค้าที่มีกิจการห้องเย็นเป็นของตนเอง หรือเช่าห้องเย็นเก็บหอมหัวใหญ่ ห้องเย็นจะต้องตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ลำพูน พ่อค้าห้องเย็นจะซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง จากที่ได้แขวนจากโรงเรือน ตัดจุกแล้ว บรรจุใส่ลัง ๆ ละประมาณ 30-35 กิโลกรัม

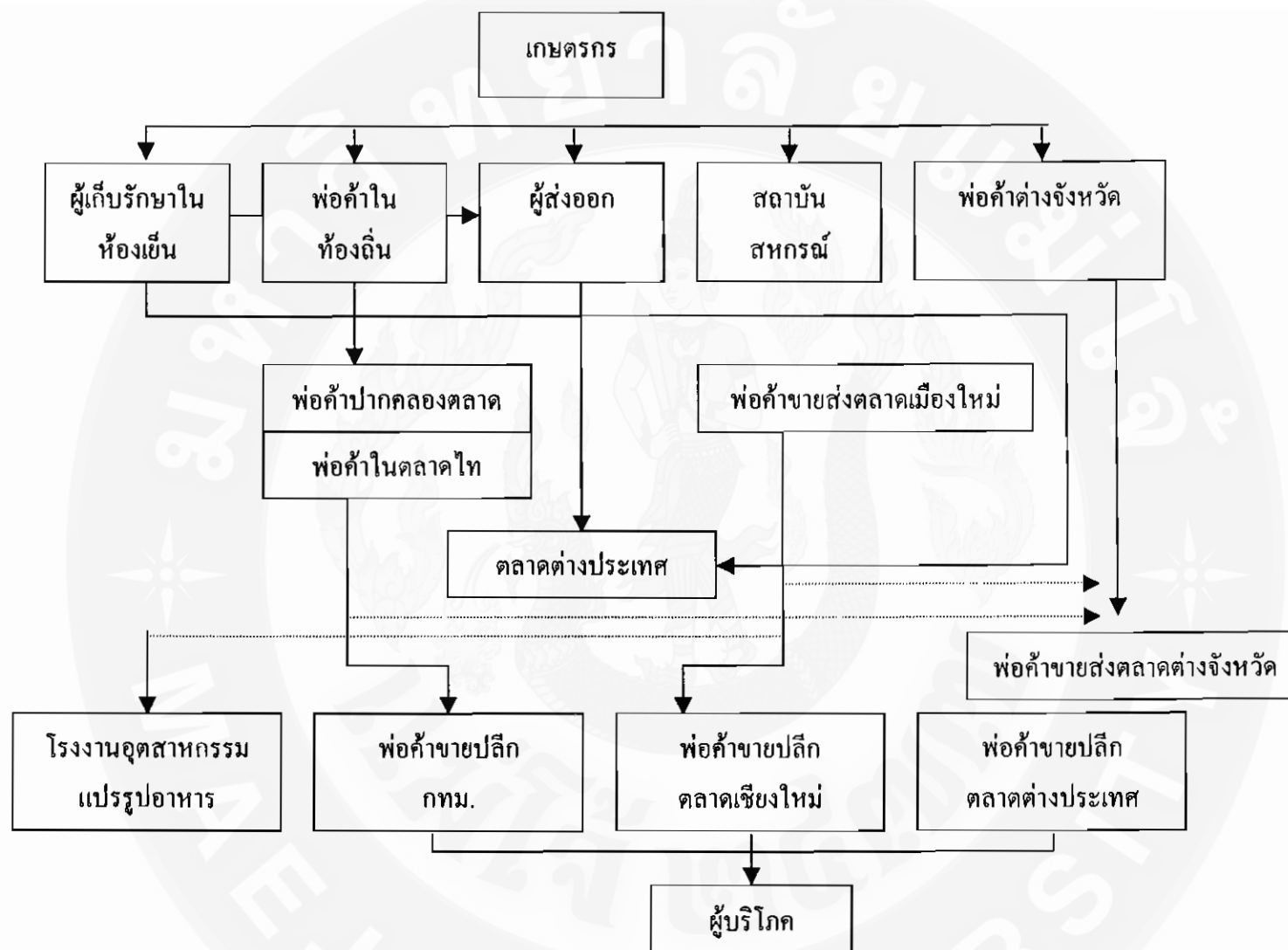
4) พ่อค้าขายส่งในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าปากคลองตลาดมี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกรับซื้อหอมหัวใหญ่ อยู่ที่ตลาดปลายทางอย่างเดียว กลุ่มที่สอง จะรับซื้อหอมหัวใหญ่อยู่ที่

ปากคลองตลาด แล้วยังมาสร้างโรงเรียนแขวนหอม และรับซื้อหอมหัวใหญ่สดจากเกษตรกร มาเก็บแขวนไว้ที่โรงเรียนหลังทยอยคัดส่ง

5) ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นตลาดปลายทาง รับซื้อหอมหัวใหญ่จากพ่อค้าโรงเรียน หรืออาจจะออกมารับซื้อหอมหัวใหญ่ จากเกษตรกรที่มีโรงเรียนแขวน โดยตรงที่อำเภอฝางก็ได้

6) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ได้ดำเนินธุรกิจ ดังนี้

- สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อปลูกหอมหัวใหญ่ให้กลับสมาชิก และรวบรวมผลผลิตสมาชิกเข้าเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียนสหกรณ์
- จัดหาพ่อค้ารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก โดยการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

ภาพที่ 1 วิธีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง และ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ อ้างใน เฟื่องฟ้า ดุลาธรรมกุล (2543:39)

4. การกำหนดราคา

การกำหนดราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่ของ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว ปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่สดมาเก็บไว้คือ ปริมาณการผลิตและราคาหอมหัวใหญ่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง มีน้อย ราคาดี เก็บเกี่ยวได้หมดก่อนกลางเดือนเมษายน (วันสงกรานต์) จะมีผลทำให้ราคารับซื้อหอมหัวใหญ่ คึกคักและราคาดี การซื้อขายหอมหัวใหญ่ จะมีรูปแบบการกำหนดราคาซื้อขายต่าง ๆ กัน คือ

1) การซื้อขายแบบเหมา การกำหนดราคาซื้อขายแบบเหมาไร่ จะเป็นการซื้อขายหอมหัวใหญ่สด พ่อค้าจะประเมินว่า ผลผลิตในไร่มีเท่าไร คาดว่าจะนำไปขายได้เท่าไร แล้วประเมินราคาซื้อขายให้เกษตรกร ส่วนการซื้อขายแบบเหมาอีกแบบหนึ่ง เป็นการซื้อขายเหมาโรงเรือน เป็นการซื้อขายหอมหัวใหญ่แห้ง ที่มีผู้เก็บแขวนไว้ ผู้ซื้อจะประมาณหอมหัวใหญ่ที่แขวนไว้ คุณภาพ และคาดว่าเมื่อนำลงมาคัดจุกจำหน่าย จะได้ปริมาณเท่าไร มีเน่าเสียเล็กน้อยเพียงใด รวมทั้งคาดการณ์ภาวะการตลาด และราคาที่จะนำไปจำหน่ายด้วย เพื่อกำหนดราคาซื้อขาย

2) การซื้อขายแบบชั่งกิโลกรัม จะมีการซื้อขายทั้งที่เป็นหอมหัวใหญ่สด และหอมหัวใหญ่แห้ง ส่วนการกำหนดราคา ถ้าเป็นหอมหัวใหญ่สด จะใช้ราคาหอมหัวใหญ่ที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วางเป็นหลัก และถ้าเป็นหอมหัวใหญ่แห้ง จะดูราคาหอมหัวใหญ่ที่ปากคลองตลาดเป็นหลัก

3) การซื้อขายแบบมีข้อตกลง การซื้อขายแบบมีข้อตกลง แบ่งได้ 2 แบบ คือ แบบที่มีหนังสือสัญญาข้อตกลงกัน เช่น ระหว่างเกษตรกรสมาชิกกับสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด อีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการตกลงด้วยวาจา เช่น ระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า การกำหนดราคาซื้อขายทางด้านสหกรณ์ฯ จะมีการกำหนดราคาซื้อขายล่วงหน้า ในขณะเดียวกันสหกรณ์ฯ จะให้สินเชื่อ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยแก่สมาชิก เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว สมาชิกจะชำระคืนหอมหัวใหญ่ ตามราคาดตลาดเป็นมูลค่าที่ขอรับสินเชื่อไป ส่วนการซื้อขายของพ่อค้า พ่อค้าจะให้สินเชื่อ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช แล้วพ่อค้าจะกำหนดให้เกษตรกรชำระคืนด้วยผลผลิตที่กำหนด เช่น เมล็ดพันธุ์ 1 ปอนด์ ชำระคืนด้วยหอมหัวใหญ่ 800 กิโลกรัม เป็นต้น

5. การขนส่ง

ในการรวบรวมขนส่งจะมี 2 แบบ คือ

1) การขนส่งจากไร่นาไปโรงแฉวน จะขนหอมหัวใหญ่จากไร่นาของเกษตรกรไปโรงแฉวนของตนเอง ซึ่งผู้รับซื้อจะใช้รถยนต์บรรทุกเล็ก หรือรถไถนาพ่วงเทลเลอร์ในการขน

2) การขนส่งเข้าสู่ปากคลองตลาด และตลาดเมืองใหม่ การขนส่งเข้าสู่ตลาดจะบรรจุถุงตาข่ายสีแดง ประมาณถุงละ 25 กิโลกรัม การบรรทุกเข้าสู่ปากคลองตลาด โดยขนส่งจากรถบรรทุกของบริษัทเอกชน ส่วนการขนส่งเข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ จะใช้รถบรรทุกเล็ก

6. วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง จะมีการจำหน่าย 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายหอมหัวใหญ่สดกับหอมหัวใหญ่แห้ง รูปแบบการกระจายสินค้าจากเกษตรกรจนถึงผู้บริโภค เป็นดังนี้

1) เกษตรกร เกษตรกรหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ส่วนใหญ่จะผ่านให้พ่อค้าโรงเรือนหรือพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งเป็นพ่อค้าผู้รวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น ค่อยมาได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ขึ้น เกษตรกรสมาชิกได้ส่งผลผลิตให้กับสหกรณ์ และในกรณีที่ราคาหอมหัวใหญ่ต้นทุนถูกราคาไม่ดีเกษตรกรส่วนหนึ่ง จะเก็บหอมหัวใหญ่ไว้ในโรงแฉวนของตนเอง

2) พ่อค้าโรงเรือน เป็นพ่อค้าที่รวบรวมท้องถิ่นที่มีโรงเรือนเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ไว้เพื่อรอการจำหน่าย พ่อค้าโรงเรือนจะซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรโดยตรง บางรายก็มีการปล่อยสินเชื่อกันไปล่วงหน้า แล้วมีสัญญาส่งหอมหัวใหญ่ให้อีกส่วนหนึ่ง พ่อค้าโรงเรือนจะซื้อผ่านพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และเมื่อหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนของตนเองหมด พ่อค้าโรงเรือนจะมาซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง จากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น หรือเกษตรกรที่เก็บหอมหัวใหญ่ไว้จัดจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าห้องเย็น

3) พ่อค้าท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการติดต่อ ซื้อขายระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าโรงเรือน ซึ่งจะทำหน้าที่ขายหอมหัวใหญ่สดและหอมหัวใหญ่แห้ง

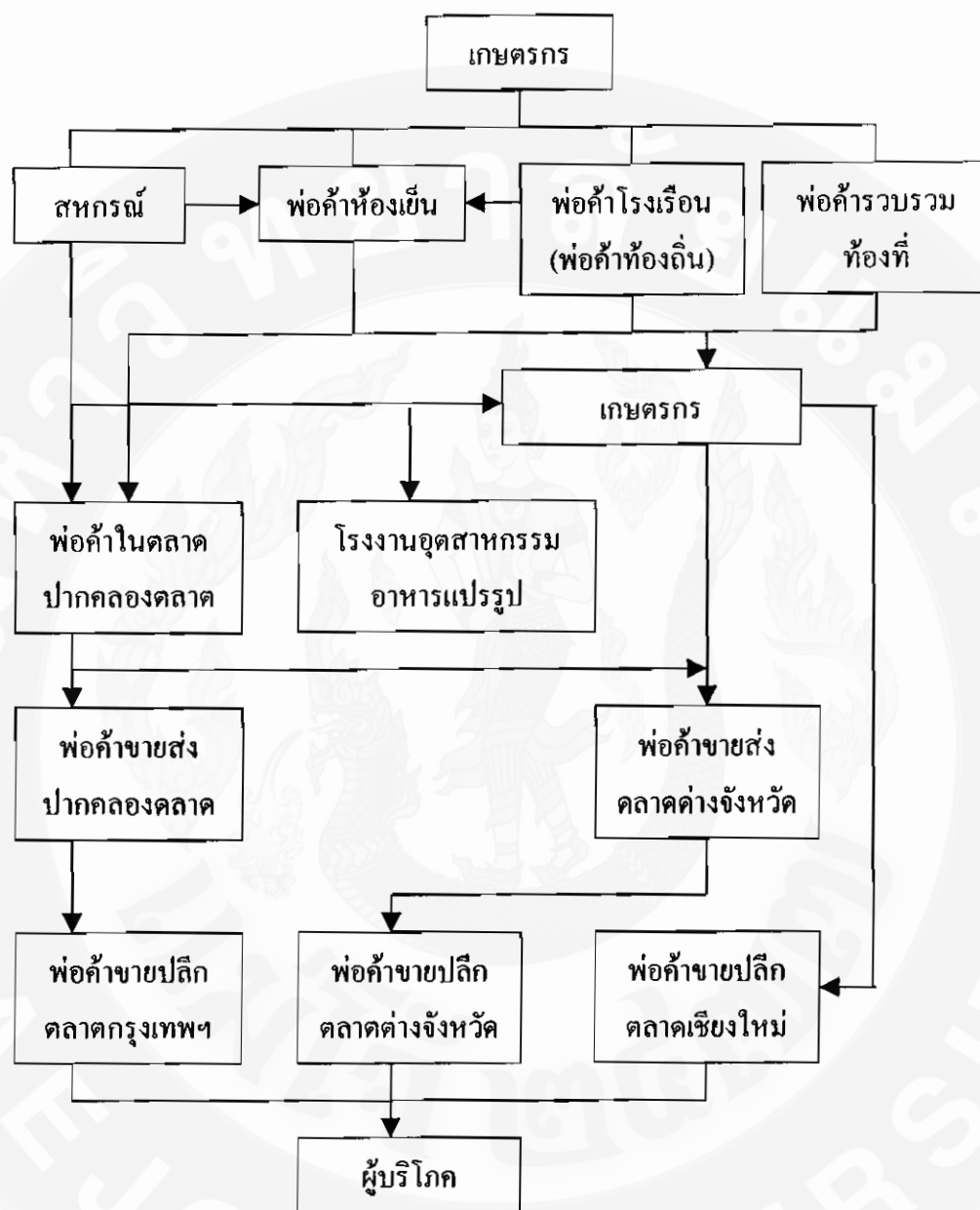
4) พ่อค้าห้องเย็น จะซื้อหอมหัวใหญ่แห้งแล้วเท่านั้น มาเพื่อบรรจุใส่ลังนำเข้าเก็บในห้องเย็นโดยจะซื้อจากเกษตรกร พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าโรงเรือน หรือจากสหกรณ์ฯ โดยจะซื้อหอมหัวใหญ่แห้งมาเก็บไว้ในห้องเย็น ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน และเริ่ม

ทยอยออกจำหน่ายตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน โดยจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด และพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

5) พ่อค้าขายส่งในตลาดปากคลองตลาด ปากคลองตลาดยังเป็นศูนย์รวมผลผลิตหอมหัวใหญ่จากทุกแห่ง รวมทั้งจากอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาดได้มาตั้งโรงเรือนซื้อหอมหัวใหญ่ ที่อำเภอฝางด้วย ตลาดหอมหัวใหญ่ที่ปากคลองตลาด ในช่วงเวลาของอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว พ่อค้าขายส่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่น้อยลงอย่างมาก โดยพ่อค้าโรงเรือน พ่อค้าห้องเย็น จะเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายส่งหอมหัวใหญ่ให้พ่อค้าขายส่งปากคลองตลาด เพราะเป็นช่วงหอมหัวใหญ่ปลายฤดู ที่ตลาดมีความต้องการสูง เมื่อได้รับหอมหัวใหญ่แล้วพ่อค้าจะขายให้แก่พ่อค้าส่งในตลาดต่างจังหวัด พ่อค้าขายส่งในตลาดต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ เพื่อขายให้พ่อค้าขายปลีกจนถึงผู้บริโภค

6) พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นตลาดรวบรวมหอมหัวใหญ่คันทางที่จะกระจายไปตลาดต่างจังหวัด และผู้บริโภคในภาคเหนือ

7) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ในบางปีสหกรณ์ฯ จะรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรสมาชิกทั้งที่มีสัญญาผูกพันกับที่ไม่มีสัญญา แล้วนำมาเก็บแขวนไว้ในโรงเรือน แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าห้องเย็น พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด และพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ (เพ็ญฟ้า คุณธรรมกุล, 2543: 15-44)

ภาพที่ 2 วิธีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัด อ่างใน เพ็ญฟ้า สุลาธรรมกุล (2543: 43)

แนวความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่

ความหมายและการจำแนกลักษณะของต้นทุน

ต้นทุน (cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา ซึ่งเป็นลักษณะของการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นในหนี้สิน ต้นทุนที่เกิดขึ้นอาจจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ได้ เมื่อต้นทุนใดที่เกิดขึ้นแล้วและกิจการได้ใช้ประโยชน์ไปทั้งสิ้นแล้ว ต้นทุนนั้นก็จะถือเป็น “ค่าใช้จ่าย” (expenses) ดังนั้นค่าใช้จ่ายจึงหมายถึง ต้นทุนที่ได้ให้ประโยชน์และกิจการได้ใช้ประโยชน์ทั้งหมดไปแล้วในขณะนั้น และสำหรับต้นทุนที่กิจการสูญเสียไปแต่จะให้ประโยชน์แก่กิจการในอนาคต เรียกว่า สินทรัพย์ (assets) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธุ์, 2538: 11)

การจำแนกต้นทุนสามารถจำแนกได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การจำแนกต้นทุนตามลักษณะของทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต

1.1 วัตถุดิบ (materials)

วัตถุดิบนับว่าเป็นส่วนประกอบหลักของการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปโดยทั่วไป ซึ่งต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าอาจจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1.1 วัตถุดิบทางตรง (direct materials) หมายถึง วัตถุดิบทั้งหมดที่ใช้ในการผลิต และสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าใช้ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง รวมทั้งจัดเป็นวัตถุดิบหลักหรือเป็นวัตถุดิบส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ เช่น ไม้แปรรูปจัดเป็นวัตถุดิบทางตรงของการผลิตเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

1.1.2 วัตถุดิบทางอ้อม (indirect materials) หมายถึง วัตถุดิบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า แต่ไม่ใช่วัตถุดิบหลักหรือวัตถุดิบส่วนใหญ่ เช่น ตะปู หรือกาว ที่ใช้เป็นส่วนประกอบของการทำเครื่องหนังหรือเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น โดยปกติแล้ว วัตถุดิบทางอ้อมจะถูกเรียกว่า “วัสดุโรงงาน” ซึ่งจะถือเป็นค่าใช้จ่ายโรงงานชนิดหนึ่ง

1.2 ค่าแรงงาน (labor)

ค่าแรงงาน หมายถึง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า โดยปกติแล้วค่าแรงงานจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ค่าแรงงานทางตรง และค่าแรงงานทางอ้อม

1.2.1 ค่าแรงงานทางตรง (direct labor) หมายถึง ค่าแรงงานต่าง ๆ ที่จ่ายให้แก่คนงานหรือลูกจ้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าสำเร็จรูปโดยตรง รวมทั้งเป็นค่าแรงงานที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับค่าแรงงานทางอ้อมในการผลิตสินค้าหน่วยหนึ่ง ๆ คนงานที่ทำงานเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตก็ควรถือเป็นแรงงานทางตรง

1.2.2 ค่าแรงงานทางอ้อม (indirect labor) หมายถึง ค่าแรงงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตสินค้า เช่น เงินเดือนผู้ควบคุมโรงงาน เงินเดือนพนักงานทำความสะอาดเครื่องจักรและโรงงาน เป็นต้น ซึ่งค่าแรงงานทางอ้อมเหล่านี้จะถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายโรงงาน

1.3 ค่าใช้จ่ายโรงงาน (factory overhead)

ค่าใช้จ่ายโรงงาน หมายถึง แหล่งรวบรวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง เช่น วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางอ้อม ค่าใช้จ่ายในการผลิตทางอ้อมอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคา เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตในโรงงานเท่านั้น (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2538: 12-14)

2. การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับการผลิต

การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับการผลิตนั้น จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการจำแนกต้นทุนตามลักษณะของทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 ชนิดคือ

2.1 ต้นทุนขั้นต้น (prime costs) หมายถึง ต้นทุนรวมระหว่างวัตถุดิบทางตรง และค่าแรงงานทางตรง ซึ่งตามปกติเราจะถือว่า ต้นทุนขั้นต้นจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการผลิต

2.2 ต้นทุนแปรสภาพ (conversion costs) หมายถึง ต้นทุนที่เกี่ยวกับการแปรสภาพและเปลี่ยนรูปแบบจากวัตถุดิบทางตรงให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป ต้นทุนแปรสภาพจะประกอบด้วย ค่าแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายโรงงาน (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2538 : 16-17)

3. การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรม

การจำแนกต้นทุนความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรมนี้หรือเรียกว่า “การจำแนกต้นทุนตามพฤติกรรมของต้นทุน (cost behavior)” ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการวิเคราะห์จำนวนของต้นทุนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต หรือระดับของกิจกรรมในการผลิตทั้งที่เกี่ยวกับการวางแผน การควบคุม การประเมิน และวัดผลการดำเนินงาน การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรม เราสามารถที่จะจำแนกต้นทุนใน 3 ชนิดนี้ คือ ต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผสม

3.1 ต้นทุนผันแปร (variable costs) หมายถึง ต้นทุนที่จะมีต้นทุนรวมเปลี่ยนแปลงไปตามสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงในระดับกิจกรรมหรือปริมาณการผลิต ในขณะที่ต้นทุนต่อหน่วยจะคงที่เท่ากันทุก ๆ หน่วย โดยทั่วไปแล้วต้นทุนผันแปรนี้จะสามารถที่จะควบคุมได้โดยแผนกหรือหน่วยงานที่ทำให้เกิดต้นทุนผันแปรนั้น เช่น ถ้ากิจการจะใช้วัตถุดิบทางตรงในการผลิตหน่วยละ 1,000 บาท ซึ่งถือเป็นต้นทุนผันแปร ดังนั้น ถ้ากิจการทำการผลิตสินค้า 1 หน่วย ก็จะเสียต้นทุน 1,000 บาท ถ้าผลิต 2 หน่วย ก็จะมีต้นทุนทั้งสิ้น 2,000 บาท กล่าวคือ จำนวนต้นทุนผันแปรจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต ส่วนต้นทุนผันแปรต่อหน่วยคือ หน่วยละ 1,000 บาท ก็ยังคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3.2 ต้นทุนคงที่ (fixed costs) คือ ต้นทุนที่มีพฤติกรรมคงที่ หมายถึง ต้นทุนรวมที่มีได้เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของการผลิตในช่วงของการผลิตระดับหนึ่ง แต่ต้นทุนต่อหน่วยก็จะเปลี่ยนแปลงในทางลดลงตามปริมาณการผลิตที่มากขึ้น นอกจากนี้ต้นทุนคงที่ซึ่งแบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่อีก 2 ลักษณะคือ ต้นทุนคงที่ระยะยาว เป็นต้นทุนคงที่ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น เช่น สัญญาเช่าระยะยาว ค่าเสื่อมราคา เป็นต้น ต้นทุนคงที่ระยะสั้น จัดเป็นต้นทุนคงที่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวจากการประชุมหรือตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าและวิจัย เป็นต้น

3.3 ต้นทุนผสม (mixed costs) หมายถึง ต้นทุนที่มีลักษณะของต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรรวมอยู่ด้วยกัน ในช่วงของการดำเนินกิจกรรมที่มีความหมายต่อการตัดสินใจโดยต้นทุนผสมนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนกึ่งผันแปร และต้นทุนกึ่งคงที่หรือต้นทุนเชิงขั้น

3.3.1 ต้นทุนกึ่งผันแปร (semivariable cost) หมายถึง ต้นทุนที่จะมีต้นทุนส่วนหนึ่งคงที่ทุกระดับของกิจกรรม และมีต้นทุนอีกส่วนหนึ่งจะผันแปรไปตามระดับของกิจกรรม เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าเครื่องโทรสาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งก็เป็นการยากที่จะระบุได้ว่าต้นทุนส่วนใดเป็นต้นทุนผันแปร ดังนั้นจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการประมาณต้นทุนเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์

3.3.2 ต้นทุนเชิงขั้น (step cost) หรือต้นทุนกึ่งคงที่ (semifixed cost) หมายถึง ต้นทุนที่มีจำนวนคงที่ ณ ระดับกิจกรรมหนึ่งและจะเปลี่ยนไปคงที่ในอีกระดับกิจกรรมหนึ่ง

4. การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับหน่วยต้นทุน

ในการจำแนกต้นทุนลักษณะนี้เราสามารถที่จะจำแนกได้ 2 ชนิด คือ ต้นทุนทางตรง และต้นทุนทางอ้อม โดยพิจารณาตามความสามารถที่จะระบุได้ว่าต้นทุนใดเป็นต้นทุนของงานใด แผนกใด หรือเขตการขายใด เป็นต้น

4.1 ต้นทุนทางตรง (direct cost) หมายถึง ต้นทุนที่ฝ่ายบริหารสามารถที่จะระบุได้ว่าต้นทุนใดเป็นของหน่วยต้นทุนใดนั่นเอง เช่น วัตถุดิบทางตรงและค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตงานผลิตชิ้นใดชิ้นหนึ่ง

4.2 ต้นทุนทางอ้อม (indirect cost) หมายถึง ต้นทุนร่วม ที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดจากหน่วยต้นทุนใด โดยปกติแล้วต้นทุนทางอ้อมนี้จะถูกแบ่งสรรให้แก่หน่วยต้นทุนต่าง ๆ ด้วยเทคนิควิธีในการจัดสรรต้นทุน ซึ่งโดยทั่วไปต้นทุนเกี่ยวกับการผลิตนั้น ต้นทุนทางอ้อมก็หมายถึง ค่าใช้จ่ายโรงงาน

5. การจำแนกต้นทุนตามแผนกที่เกิดต้นทุน

การดำเนินงานของธุรกิจต่าง ๆ มักจะประกอบไปด้วยแผนกต่าง ๆ จำนวนมาก และแต่ละแผนกก็ทำหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย สำหรับกิจการที่ทำการผลิตสินค้าเราสามารถที่จะจำแนกแผนกต่าง ๆ ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

5.1 ต้นทุนแผนกผลิต (cost of production departments) หมายถึง ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำงานของเครื่องจักร คนงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในแผนกผลิตสินค้าของกิจการ เช่น แผนกตัด แผนกเชื่อม แผนกประกอบ แผนกบรรจุ เป็นต้น

5.2 ต้นทุนแผนกบริการ (cost of service departments) หมายถึง ต้นทุนต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรงแผนกต่าง ๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่ในด้านการบริการให้แก่แผนกอื่น ๆ เช่น แผนกเงินเดือนและค่าจ้าง แผนกบุคคล แผนกซ่อมบำรุง แผนกธุรการโรงงาน เป็นต้น โดยปกติแล้ว ต้นทุนในแผนกบริการส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตก็จะถูกจัดสรรเข้าแผนกผลิตต่าง ๆ เพื่อทำการคำนวณหาต้นทุนผลิตที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามการจัดสรรต้นทุนจากแผนกบริการให้แก่แผนกผลิตก็ต้องคำนึง ถึงการที่แผนกผลิตได้ใช้ประโยชน์จากแผนกบริการนั้น ๆ

6. การจำแนกต้นทุนตามหน้าที่งาน

การจำแนกต้นทุนตามหน้าที่งาน เป็นการพิจารณาต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานของหน้าที่งานต่าง ๆ โดยปกติแล้วจะสามารถแบ่งหน้าที่งานในกิจการต่าง ๆ ออกเป็น 4 หน้าที่งาน คือ การผลิต การตลาด การบริหาร การเงิน ดังนั้นต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในหน้าที่งานต่าง ๆ ก็คือ

6.1 ต้นทุนที่เกี่ยวกับการผลิต (manufacturing costs) ได้แก่ ต้นทุนที่มีความสัมพันธ์กับการผลิต คือ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายโรงงาน

6.2 ต้นทุนที่เกี่ยวกับการตลาด (marketing costs) หมายถึง ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า หรือบริการ

6.3 ต้นทุนที่เกี่ยวกับการบริหาร (administrative costs) ได้แก่ ต้นทุนที่เกิดขึ้นในลักษณะที่เกี่ยวกับการสั่งการ การควบคุม และการดำเนินงานของกิจการ นอกจากนี้ยังรวมถึงเงินเดือนของผู้บริหารและพนักงานในแผนกต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับแผนกผลิต และแผนกขาย

6.4 ต้นทุนทางการเงิน (financial costs) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการจัดหาเงินทุน หรือการบริหารเงินทุนของกิจการ เช่น ค่าดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น

7. การจำแนกต้นทุนโดยพิจารณาจากช่วงเวลาในการคำนวณกำไร

การจำแนกต้นทุนลักษณะนี้เป็นการพิจารณาตามหลักของการจับคู่รายได้และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะต้นทุนบางอย่างจะมีลักษณะเป็นสินทรัพย์ และจะเปลี่ยนเป็นค่าใช้จ่ายในภายหลังเมื่อได้ถูกใช้ประโยชน์หมดสิ้นไปแล้วในงวดที่มีการคำนวณหารายได้ที่เกิดขึ้นนั้น ดังนั้นการจำแนกต้นทุนในลักษณะนี้จึงแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนผลิตภัณฑ์ และต้นทุนงวดเวลา

7.1 ต้นทุนผลิตภัณฑ์ (product costs) ได้แก่ ต้นทุนที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยอ้อมในการผลิตสินค้า เช่น วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายโรงงาน ต้นทุนเหล่านี้จะถือเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าการผลิตสินค้านั้นจะผลิตสำเร็จหรือไม่จนกว่าสินค้านั้นจะถูกจำหน่ายออกไป ต้นทุนในการผลิตสินค้าที่ถูกจำหน่ายออกไปนั้น ก็จะกลายเป็นต้นทุนงวดเวลาซึ่งอยู่ในรูปของต้นทุนขาย

7.2 ต้นทุนงวดเวลา (period costs) ได้แก่ ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต (นอกจากต้นทุนขาย) ซึ่งต้นทุนงวดเวลานั้นโดยปกติจะเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นและได้ให้ประโยชน์แก่กิจการ สิ้นสุดลงในงวดบัญชีนั้น ๆ เช่น เงินเดือนพนักงานบัญชี เงินเดือนพนักงานในสำนักงาน ค่าเสื่อมราคา อุปกรณ์สำนักงาน ดอกเบี้ยจ่าย ค่าเช่าสำนักงาน ค่าโฆษณา เป็นต้น ซึ่งต้นทุนงวดเวลา

นั้นจะถูกนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน ในขณะที่ต้นทุนผลิตภัณฑ์จะถูกนำไปแสดงเป็นสินทรัพย์ในงบดุล

8. การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับเวลา

8.1 ต้นทุนในอดีต (historical cost) หมายถึง ต้นทุนที่กิจการได้จ่ายไปจริงตามหลักฐานอันเที่ยงธรรมที่ปรากฏ จำนวนเงินที่กิจการได้จ่ายไปนั้นจึงถือเป็นมูลค่าหรือต้นทุนของสินค้าหรือสินทรัพย์ของกิจการในอดีต แต่ต้นทุนในอดีตนี้อาจจะไม่มี ความเหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหารในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะค่าของเงินในอดีตกับในปัจจุบันย่อมมีความแตกต่างอันเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อ และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ

8.2 ต้นทุนทดแทน (replacement cost) หมายถึง มูลค่า หรือราคาตลาดปัจจุบันของสินทรัพย์ประเภทเดียวกันกับที่กิจการใช้อยู่กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสินทรัพย์ที่กิจการเคยซื้อในอดีตถ้าต้องการ ที่จะซื้อใหม่ในขณะนี้จะต้องจ่ายเงินในจำนวนเท่าไร ซึ่งโดยปกติมูลค่าหรือราคาต้นทุนทดแทนย่อมมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนในอดีต ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการเกิดภาวะเงินเฟ้อส่วนหนึ่ง และจากการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีของสินทรัพย์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น ส่วนหนึ่ง

8.3 ต้นทุนในอนาคต (future cost) หมายถึง ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่กิจการ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้บริหาร ซึ่งต้นทุนในอนาคตนั้นอาจจะได้มาจากการประมาณการหรือการพยากรณ์ก็ได้ บ่อยครั้งที่ต้นทุนในอนาคตจะถูกนำมาใช้ในการวางแผนฉะนั้นการประมาณต้นทุนในอนาคตจึงต้องทำด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ

9. การจำแนกต้นทุนตามลักษณะของความรับผิดชอบ

9.1 ต้นทุนที่ควบคุมได้ (controllable cost) หมายถึง ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่สามารถระบุหรือกำหนดได้ว่าหน่วยงานใดหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีอำนาจ หน้าที่ หรือมีความสามารถที่จะทำให้ต้นทุนจำนวนนั้นเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากการตัดสินใจของคน ซึ่งถ้าจะพิจารณาให้มากขึ้นก็พอที่จะสรุปได้ว่า ต้นทุนที่ควบคุมได้ในหน่วยงานหรือผู้บริหารคนใดคนหนึ่งก็อาจจะเป็นต้นทุนที่ควบคุมไม่ได้ ในอีกหน่วยงานหรือผู้บริหารอีกคนหนึ่งก็ได้

9.2 ต้นทุนที่ควบคุมไม่ได้ (uncontrollable cost) หมายถึง ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ ที่หน่วยงานหรือผู้บริหารในระดับนั้น ๆ จะควบคุมไม่ได้ นั่นคือ ไม่

สามารถที่จะกำหนดต้นทุนประเภทนี้ให้เพิ่มขึ้นหรือให้ลดลงได้ โดยปกติต้นทุนที่ควบคุมไม่ได้ของผู้บริหารระดับล่าง ก็มักจะเกิดจากการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูง นั่นเอง

10. การจำแนกต้นทุนตามลักษณะของการวิเคราะห์ปัญหา

ในการดำเนินธุรกิจผู้บริหารมักจะต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายและที่สำคัญก็คือ ผู้บริหารจะต้องพยายามทำการตัดสินใจแก้ไขปัญหาลือเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ข้อมูลทางด้านต้นทุนที่เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจจึงมักจะถูกจำแนกเป็น

10.1 ต้นทุนจม (sunk cost) หมายถึง ต้นทุนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (unavoidable cost) หรือไม่สามารถที่จะทำการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ว่าผู้บริหารจะทำการตัดสินใจอย่างไร ดังนั้นต้นทุนจมจึงเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจในอดีตซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจในปัจจุบัน เช่น ค่าเช่าที่เป็นสัญญาเช่าระยะยาว ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ประจำ เป็นต้น ถึงแม้ว่าต้นทุนจมจะไม่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจในปัจจุบัน แต่ผู้บริหารก็ควรที่จะทำการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่สามารถใช้ประโยชน์จากต้นทุนจมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

10.2 ต้นทุนที่หลีกเลี่ยงได้ (avoidable cost) หมายถึง ต้นทุนที่สามารถประหยัดได้จากการตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่ง ต้นทุนที่หลีกเลี่ยงได้มักจะ มีบทบาทที่สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริหารเสมอ

10.3 ต้นทุนเสียโอกาส (opportunity cost) คือ ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่กิจการจะได้รับจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกหนึ่งแต่กับต้องสูญเสียไป จากการที่เลือกตัดสินใจในอีกทางเลือกหนึ่ง เช่น ถ้ากิจการมีเงินจำนวนหนึ่งและสามารถนำไปฝากธนาคารได้ดอกเบี้ยปีละ 20,000 บาท แต่ถ้ากิจการต้องการนำเงินที่มีอยู่นั้นไปลงทุนทำธุรกิจ ก็จะถือว่า การที่กิจการเลือกลงทุนทำธุรกิจจึงทำให้สูญเสียดอกเบี้ยที่จะได้รับ 20,000 บาท จึงถือว่าถ้ากิจการเลือกทำธุรกิจก็จะมีต้นทุนเสียโอกาสเกิดขึ้น 20,000 บาท โดยปกติต้นทุนเสียโอกาสจะไม่มี การบันทึกลงในบัญชีของกิจการเพราะมิได้เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นต้นทุนที่ถูกสมมติเพื่อการตัดสินใจ

10.4 ต้นทุนส่วนที่แตกต่าง (differential cost) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ โดยปกติต้นทุนประเภทนี้จะเกิดก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติแบบเดิมมาเป็นวิธีการปฏิบัติแบบใหม่ เช่น ถ้าผู้บริหารกำลังทำการตัดสินใจว่าควรที่จะซื้อเครื่องจักรรุ่นใหม่ เข้ามาทำการผลิตแทนเครื่องจักรเก่าที่มีอยู่หรือไม่ ทั้งนี้เครื่องจักรใหม่อาจจะต้องลงทุนสูง แต่ก็สามารถที่จะประหยัดต้นทุนผันแปรต่อหน่วยลงไปได้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องทำการตัดสินใจโดยพิจารณาจากต้นทุนส่วนที่แตกต่างรวมสุทธิ

10.5 ต้นทุนส่วนเพิ่มต่อหน่วย (marginal cost) หมายถึง ต้นทุนที่จะเพิ่มขึ้นจากการผลิตเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับต้นทุนส่วนเพิ่ม (incremental cost) แต่ต้นทุนส่วนเพิ่มต่อหน่วยเป็นการพิจารณาส่วนที่เพิ่มจากการเพิ่มของการผลิตเพียง 1 หน่วย ตามที่กล่าวแล้วต้นทุนส่วนเพิ่มต่อหน่วยนี้เป็นแนวความคิดของต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์โดยเฉพาะ แต่ก็สามารถนำมาช่วยผู้บริหารเพื่อการตัดสินใจได้เช่นกัน (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2538: 16-27)

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่

1. ต้นทุนการผลิต (cost)

ในการศึกษาต้นทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ได้จำแนกต้นทุนดังนี้

1.1 ต้นทุนผันแปร (variable cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณการผลิต หรือการปลูก นับตั้งแต่เริ่มเตรียมดินปลูกจนกระทั่งเก็บผลผลิต ในขณะที่ต้นทุนต่อหน่วยจะคงที่เท่ากันทุกหน่วย ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ค่าวัสดุการเกษตร ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์, ค่าปุ๋ยคอก, ค่าปุ๋ยเคมี, ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช, ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น, ค่าวัสดุคลุมแปลง เป็นต้น

1.1.2 ค่าแรงงาน ได้แก่ ค่าเตรียมดิน, ค่าถอนต้นกล้า, ค่าปลูก, ค่าคลุมแปลงปลูก, ค่าปลูกซ่อม, ค่าดูแลรักษา, ค่าฉีดยาและพ่นยา, ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด และค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว

1.1.3 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร

1.2 ต้นทุนคงที่ (fixed cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคงที่แม้ว่าจะมีการเพาะปลูกเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม ค่าใช้จ่ายประเภทนี้มีลักษณะเป็นจำนวนคงที่สำหรับปริมาณการผลิต ณ ระดับหนึ่ง และภายในระดับการผลิตนั้นไม่ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะมีจำนวนคงที่ ดังนั้นต้นทุนต่อหน่วยของค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะลดลงเมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นและในทางกลับกันต้นทุนต่อหน่วยจะสูงขึ้นเมื่อปริมาณการผลิตลดลง (เขาวรรักษ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2530: 16) ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 ค่าเสื่อมราคา หมายถึง ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิต และรถยนต์ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้จ่ายจริงของอุปกรณ์การเกษตร

และรถยนต์ ซึ่งได้แก่ จอบ, เสียม, เครื่องพ่นยา, สายยางรดน้ำ, อุปกรณ์รดน้ำ, รถยนต์, เป็นต้น โดยคิดค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง (straight line method)

1.2.2 ค่าภาษีที่ดิน เป็นภาษีบำรุงท้องที่ ที่ต้องจ่ายกรณีที่ดินใช้การปลูกหอมหัวใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง

1.2.3 ค่าเช่าที่ดิน เป็น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเช่าที่ดินเพื่อทำการปลูกหอมหัวใหญ่

1.2.4 ดอกเบี้ย เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกรณีที่เกษตรกรกู้เงินมาลงทุนในการปลูกหอมหัวใหญ่โดยคิดจาก จำนวนเงินที่กู้ คูณ อัตราดอกเบี้ย ดอกเบี้ย คูณ ระยะเวลาที่กู้

1.3 ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (total cost) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งได้แก่ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่

2. องค์ประกอบของต้นทุน

2.1 ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (total cost) หมายถึง ต้นทุนผันแปรรวมกับต้นทุนคงที่

2.2 ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อไร่ (total cost per rai) หมายถึง ต้นทุนการผลิตทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อไร่} = \frac{\text{ต้นทุนการผลิตทั้งหมด}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

2.3 ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อกิโลกรัม (total cost per kilogram) หมายถึง ต้นทุนการผลิตทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อจำนวนผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด (คิดเป็นกิโลกรัม)

$$\text{ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อกิโลกรัม} = \frac{\text{ต้นทุนการผลิตทั้งหมด}}{\text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด}}$$

2.4 ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (variable cost) หมายถึง ต้นทุนผันแปรคิดเฉลี่ยต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่} = \frac{\text{ต้นทุนผันแปร}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

2.5 ต้นทุนผันแปรต่อกิโลกรัม (variable cost per kilogram) หมายถึง ต้นทุนผันแปรคิดเฉลี่ยต่อจำนวนผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด (คิดเป็นกิโลกรัม)

$$\text{ต้นทุนผันแปรต่อกิโลกรัม} = \frac{\text{ต้นทุนผันแปร}}{\text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด}}$$

2.6 ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (fixed cost per rai) หมายถึง ต้นทุนคงที่ที่คิดเฉลี่ยต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

2.7 ต้นทุนคงที่ต่อกิโลกรัม (fixed cost per kilogram) หมายถึง ต้นทุนคงที่ที่คิดเฉลี่ยต่อจำนวนผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด (คิดเป็นกิโลกรัม)

$$\text{ต้นทุนคงที่ต่อกิโลกรัม} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด}}$$

3. ผลตอบแทน

3.1 ผลผลิตทั้งหมด (total product) หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกหอมหัวใหญ่ต่อหนึ่งฤดูกาลผลิต (คิดเป็นกิโลกรัม)

3.2 ผลผลิตต่อไร่ (total product per rai) หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกหอมหัวใหญ่คิดเฉลี่ยต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{ผลผลิตต่อไร่} = \frac{\text{ผลผลิตทั้งหมด}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

3.3 ราคาของผลผลิต (price of product) หมายถึง ราคาที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตจากการปลูกหอมหัวใหญ่

3.4 รายได้ (revenue) หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตจากการปลูกหอมหัวใหญ่

3.5 รายได้ต่อไร่ (revenue per rai) หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตจากการปลูกหอมหัวใหญ่คิดเฉลี่ยต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{รายได้ต่อไร่} = \frac{\text{รายได้ทั้งหมด}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

3.6 รายได้ต่อกิโลกรัม (revenue per kilogram) หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่คิดเฉลี่ยต่อจำนวนผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด (คิดเป็นกิโลกรัม)

$$\text{รายได้ต่อกิโลกรัม} = \frac{\text{รายได้ทั้งหมด}}{\text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด}}$$

3.7 กำไรสุทธิ(profit) หมายถึง รายได้ทั้งหมด หัก ต้นทุนการผลิตทั้งหมด หัก ค่าใช้จ่ายในการขาย

3.8 กำไรสุทธิต่อไร่ (profit per rai) หมายถึง กำไรสุทธิคิดเฉลี่ยต่อจำนวน
เพาะปลูกทั้งหมด

$$\text{กำไรสุทธิต่อไร่} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}}$$

3.8 กำไรสุทธิต่อกิโลกรัม (profit per kilogram) หมายถึง กำไรสุทธิคิดเฉลี่ยต่อ
จำนวนผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด (คิดเป็นกิโลกรัม)

$$\text{กำไรสุทธิต่อกิโลกรัม} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด}}$$

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัจกร ไพรจน์ศักดิ์ (2533) ได้ศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน ระหว่างการปลูกถั่วเหลืองกับการปลูกข้าวนาปรังในฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูก 2531/2532 ในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเฉลี่ยไร่ละ 1,224.45 บาท โดยมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 260.84 กิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 4.69 บาท ในขณะที่ต้นทุนการปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเฉลี่ยไร่ละ 1,069.33 บาท โดยมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 536.29 กิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 1.99 บาท นอกจากนั้นยังพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองจะมี ผลตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปรังและการปลูกถั่วเหลืองจะมีจุดคุ้มทุนต่ำกว่า การปลูกข้าวนาปรัง

นอกจากนี้ผลของการศึกษายังพบว่า ปัญหาของการปลูกถั่วเหลืองและข้าวนาปรัง ของเกษตรกร ได้แก่ ต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองและข้าวนาปรังสูง ทำให้เกษตรกรได้กำไรลดลง และ เกษตรกรมีเงินทุนจำกัดซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ผลผลิตต่อไร่ที่ได้ค่อนข้างต่ำ ส่วนปัญหาสุดท้ายที่พบ คือ เกษตรกรขาดความเชื่อมั่นในเรื่องราคาขายที่มีความไม่แน่นอนสูงซึ่งทางแก้ของปัญหาเหล่านี้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ในเรื่องของการปลูกถั่วเหลืองแก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นมี การวางแผนทางการตลาด และราคาของถั่วเหลืองในระยะยาว รวมทั้งการจัดหาแหล่งเงินทุนให้ กับเกษตรกรอย่างเพียงพอ

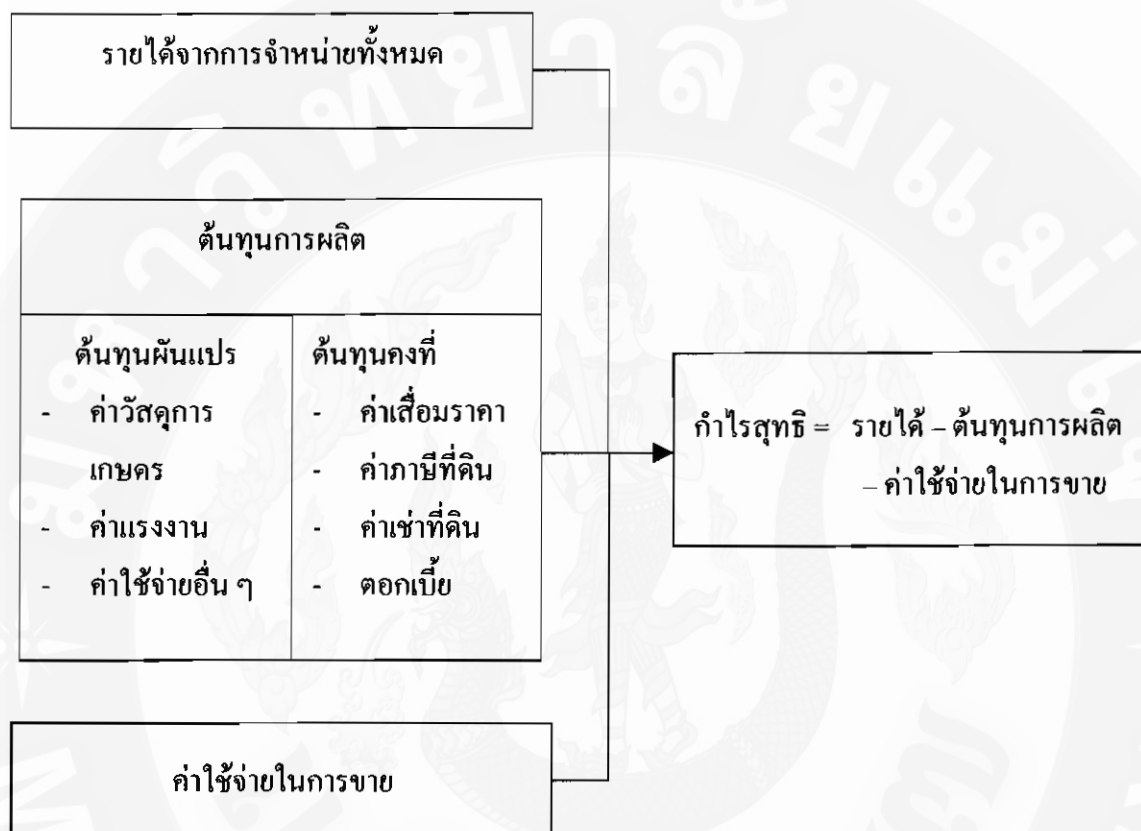
ปราณี จิตกล้า (2533) ได้ศึกษา เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรจากการปลูกกระถินพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ไอเวอร์รี่โคสต์ และพันธุ์ยาวายเพื่อการค้า จากการศึกษาพบว่า กระถินพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ไอเวอร์รี่โคสต์ และพันธุ์ยาวาย มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมเท่ากับ 0.8040 บาท 0.3817 บาท และ 0.4642 บาท ตามลำดับ มีราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัมเท่ากับ 1.76 บาท 1.71 บาท และ 1.77 บาท ตามลำดับ และให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่รวม 5 ปี เท่ากับ 15,465.67 กิโลกรัม 33,551.06 กิโลกรัม และ 26,201.46 กิโลกรัมตามลำดับ ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่รวม 5 ปี เท่ากับ 15,012.62 บาท 44,689.96 บาท และ 34,442.45 บาทตามลำดับ อัตราผลตอบแทนต่อรายได้ เท่ากับ 55.14% 77.73% และ 74.28% ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานพบว่าต้นทุนการปลูกกระถินทั้ง 3 พันธุ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยกระถินพันธุ์ไอเวอร์รี่โคสต์ ให้ผลตอบแทนสูงสุด ส่วนพันธุ์พื้นเมืองมีต้นทุนสูงสุด และผลตอบแทนต่ำสุด อย่างไรก็ตาม กระถินพันธุ์ไอเวอร์รี่โคสต์และพันธุ์ยาวายมีต้นทุนและผลตอบแทนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของกระถินทั้ง 3 พันธุ์ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้พื้นที่การเพาะปลูกของเกษตรกรไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนของการปลูกกระถินทั้ง 3 พันธุ์ ในการศึกษาพบปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลต้นทุนและการปลูกกระถินของเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลง ทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพและราคาของกระถิน

สุภา ธิ์ไพโรจน์กุล (2533) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตยางแผ่นรมควันระหว่างภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาต้นทุนการผลิตยางแผ่นรมควันของแต่ละภาคมีต้นทุนที่สำคัญ คือ ต้นทุนวัตถุดิบ ค่าแรง ค่าดอกเบี้ย และค่าขนส่ง และปริมาณการผลิตยางแผ่นรมควันเกรด 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือ ยางแผ่นรมควันเกรด 4 เกรด 5 เกรด 2 และเกรด 1 ตามลำดับ สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของยางแผ่นรมควันแยกตามเกรดต่าง ๆ ของโรงงานขนาดกลางในภาคตะวันออกและภาคใต้ ปรากฏว่าต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของยางแผ่นรมควันเกรด 2 3 4 และ 5 ระหว่างภาคตะวันออกและภาคใต้ไม่แตกต่างกัน ส่วนต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของยางแผ่นรมควันเกรด 1 ระหว่างภาคตะวันออกและภาคใต้ของโรงงานขนาดกลางมีความแตกต่างกัน ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคากลางและต้นทุนการผลิตของยางแผ่นรมควันเกรดต่าง ๆ นั้นปรากฏว่าราคากลางและต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของยางแผ่นรมควันเกรด 1 2 3 4 และ 5 มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างมากและมีทิศทางเป็นไปในทางเดียวกัน

ทวีวัฒน์ แสงสว่าง (2534) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตองจำกัด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่าลักษณะส่วนบุคคลผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 40 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีประสบการณ์ประกอบอาชีพการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 9 ปี ลักษณะทางเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ย 39,660 บาทต่อปีคือครอบครัว ลักษณะทางสังคม ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากระบุว่าได้รับข่าวสารการเกษตรจากการชมรายการทางโทรทัศน์ ลักษณะทางจิตวิทยา ในด้านการรับรู้ลักษณะเทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการรับรู้ในระดับมากเกี่ยวกับเทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่ในลักษณะเห็นผลดีมีกำไร, ความสอดคล้อง, ความง่าย, ความสามารถทดลองทำได้และความสามารถสังเกตได้ การใช้เทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่โดยได้นำเอาวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ในการปลูกหอมหัวใหญ่ไปปฏิบัติ สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่ พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านขาดความรู้ในการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตปลูกหอมหัวใหญ่ที่ถูกต้อง , ปัญหาเกษตรกรค้าปลี ไม่เคยมาให้คำแนะนำส่งเสริมการปลูก , ปัญหาด้านการตลาดจำหน่ายผลิตผลหอมหัวใหญ่ และ ปัญหาเกี่ยวกับระบบการใช้น้ำชลประทาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย
(Conceptual Framework of the Study)

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย
(Research Hypotheses)

1. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง
2. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง
3. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง ต้นทุน ผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัด
เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42 ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

ในการเลือกสถานที่ดำเนินการวิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการเลือก คือ ทำการเลือกพื้นที่ที่
มีการเพาะปลูกมากเป็นอันดับ 1 และ 2 ของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตารางที่ 10 พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ
ฝาง	7,816	39.00
แมริม	131	0.65
พร้าว	500	2.49
สันป่าตอง	1,490	7.42
แม่อาย	340	1.69
ไชยปราการ	192	0.95
แม่วาง	9,599	47.80
รวม	20,068	100.00

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (2540: 69)

การวิจัยครั้งนี้จะเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่วาง และอำเภอฝาง เนื่องจากว่าเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกหอมหัวใหญ่มากที่สุดเป็นอันดับ 1 และ 2 ของ จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling)

ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางและ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 4,613 คน

การสุ่มตัวอย่าง (Sampling)

1. หาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากประชากรที่ทำการศึกษามีจำนวน 4,613 คน โดยใช้สูตรของ Yamane (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540: 71)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	e	คือ	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากร

จากจำนวนประชากรทั้งหมด 4,613 คน กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นเท่ากับ 0.05 หรือร้อยละ 5 ซึ่งแทนค่าสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{4,613}{1 + 4,613(0.05)^2}$$

$$n = 368$$

จะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 368 ตัวอย่าง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 ตัวอย่าง

2. เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแล้ว นำมากำหนดจำนวนตัวอย่างโดยนำการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งสัดส่วนตามขนาดของพื้นที่ที่เป็นสถานที่ดำเนินการวิจัย โดยใช้สูตรของ Nagtalon (นำชัย ทนุผล, 2532: 134)

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

โดยที่ n_i = จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่ม
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ผลการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำแนกตามพื้นที่ผลการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างคือ

พื้นที่	จำนวนคน	จำนวนตัวอย่าง
1. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง	3,051	244
2. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง	1,562	124
รวม	4,613	368

3. เมื่อได้จำนวนตัวอย่างของแต่ละพื้นที่แล้วก็จะนำมากำหนดจำนวนตัวอย่างของแต่ละกลุ่มสมาชิกที่สังกัดตามตำบลต่าง ๆ โดยการแบ่งสัดส่วนตามขนาดของกลุ่มตำบลที่เป็นสถานที่ดำเนินการวิจัย โดยใช้สูตรของ Nagtalon (นำชัย ทนุผล, 2532: 134)
 ผลการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามแต่ละพื้นที่ ดังตารางที่ 12 และตารางที่ 13

ตารางที่ 12 ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง

กลุ่มตำบล	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง
เวียง	145	11
ม่อนปิ่น	1,116	90
โป่งน้ำร้อน	748	60
สันทราย	413	33
แม่สูน	509	40
แม่คะ	83	7
แม่ข่า	37	3
รวม	3,051	244

ที่มา: สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด (2542: 5)

ตารางที่ 13 ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในอำเภอแม่วาง

กลุ่มตำบล	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง
บ้านกาด	578	46
คอนเปา	564	45
ทุ่งปี้	385	30
ทุ่งรวงทอง	35	3
รวม	1,562	124

ที่มา: สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัด (2542: 8)

การเก็บข้อมูลจะเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ simple random sampling จากรายชื่อของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่โดยวิธีจับฉลากให้ได้ตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งรวมทั้งหมด 368 ตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย (Instrument of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด
2. ทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 20 ชุด กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง
3. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น
4. ผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในนามบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย
5. ผู้วิจัยทำการชี้แจงและฝึกพนักงานเก็บข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้มีความเข้าใจในวิธีการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ
6. ผู้วิจัยและคณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ สถานที่ดำเนินการวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science หรือ SPSS for Windows) การวิเคราะห์หาค่าสถิติหลักสถิติ ซึ่งได้แก่

1. ค่าความถี่ (frequencies)
2. ค่าร้อยละ (percentage)
3. ค่าเฉลี่ย (mean)
4. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การทดสอบสมมติฐานใช้การทดสอบเชิงสถิติดังนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง ใช้การทดสอบเชิงสถิติโดยใช้ค่า t-test ในการทดสอบข้อสมมติฐาน
2. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง ใช้การทดสอบเชิงสถิติโดยใช้ค่า t-test ในการทดสอบข้อสมมติฐาน
4. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่วางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในพื้นที่อำเภอฝาง ใช้การทดสอบเชิงสถิติโดยใช้ค่า t-test ในการทดสอบข้อสมมติฐาน

ระยะเวลาของการวิจัย

(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 7 เดือน นับตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2543 ถึง เดือนเมษายน 2544

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42 เพื่อเปรียบเทียบดัชนีทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละพื้นที่ที่ปลูก และเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในอำเภอแม่วางและอำเภอฝาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ

จากผลการศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/2542 พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศชาย ร้อยละ 75.27 เพศหญิง ร้อยละ 24.73 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี (44.29%) รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-45 ปี (27.72%) มีสถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว (88.04%) และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา (73.64%) มากที่สุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (25.27%) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (3.26%) เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางประกอบด้วยเพศชาย ร้อยละ 83.06% และเพศหญิง ร้อยละ 16.94 มีอายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี (52.42%) รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-45 ปี (25.00%) มีสถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว (88.71%) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (83.06%) มากที่สุด เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (71.31%) มีอายุเฉลี่ย 41 ปี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี (40.16%) รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-45 ปี (29.10%) มีสถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว (87.70%) และมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (65.57%) (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	แม่ว่าง		ผ่าง		รวม	
	(n=124)		(n=244)		(n=368)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	103	83.06	174	71.31	277	75.27
หญิง	21	16.94	70	28.69	91	24.73
อายุ						
ไม่เกิน 35 ปี	22	17.74	32	13.11	54	14.67
36 - 40 ปี	65	52.42	98	40.16	163	44.29
41 - 45 ปี	31	25.00	71	29.10	102	27.72
สูงกว่า 46 ปี	6	4.84	43	17.62	49	13.32
สถานภาพสมรส						
โสด	8	6.45	20	8.20	28	7.61
แต่งงานแล้ว	110	88.71	214	87.70	324	88.04
หม้าย	6	4.84	10	4.10	16	4.35
ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	103	83.06	160	65.57	263	73.64
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	16.94	72	29.51	93	25.27
มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-	12	4.92	12	3.26

ประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่

จากผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42 พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการ ปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 11.30 ปี ประสบการณ์สูงสุด 26 ปี และต่ำสุดคือไม่มีประสบการณ์ในการ ปลูกเลย โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี (39.13%) รองลงมามีประสบการณ์ระหว่าง 11-15 ปี (26.09%) และ มากกว่า 15 ปี (18.21%) เมื่อ แยกพิจารณาในพื้นที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่แตงมีประสบการณ์ปลูกหอม หัวใหญ่เฉลี่ย 13.52 ปี ประสบการณ์สูงสุด 25 ปี และต่ำสุด 1 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูก หอมหัวใหญ่ระหว่าง 11-15 ปี (39.52%) รองลงมามีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี (27.42%) และ 6-10 ปี (25.80%) ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง มีประสบการณ์ปลูกหอม หัวใหญ่เฉลี่ย 10.16 ปี ประสบการณ์สูงสุด 26 ปี และต่ำสุดไม่มีประสบการณ์ปลูกเลย ส่วนใหญ่ เกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี (45.90%) รองลงมามีประสบการณ์ไม่ เกิน 5 ปี (21.31%) ซึ่งจากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ทราบว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอ แม่แตงมีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ ในการปลูกหอมหัวใหญ่

ประสบการณ์ ปลูกหอมหัวใหญ่	แม่แตง		ฝาง		รวม	
	(n=124)		(n=244)		(n=368)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 5 ปี	9	7.26	52	21.31	61	16.57
6-10 ปี	32	25.80	112	45.90	144	39.13
11-15 ปี	49	39.52	47	19.26	96	26.09
มากกว่า 15 ปี	34	27.42	33	13.53	67	18.21

อาชีพอื่นนอกจากการปลูกหอมหัวใหญ่

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการปลูกหอมหัวใหญ่คือ ประกอบอาชีพทำนามากที่สุด (92.66%) รองลงมาคือ ทำไร่ชนิดอื่น (63.86%) รับจ้าง (52.99%) และทำสวนผัก (22.83%) โดยพบว่ากลุ่มเกษตรกรจะประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอย่างในแต่ละปี ทั้งนี้เพราะการปลูกหอมหัวใหญ่หรือทำการเกษตรจะมีช่วงเวลาวางงะรอกเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งช่วงเวลาวางงะรอกแล้วเกษตรกรก็จะหันไปทำอาชีพอื่น ๆ เพื่อหารายได้เพิ่มเติม เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า ในอำเภอแม่วาง อาชีพอื่นของเกษตรกรคือ ทำนา (100%) รองลงมาคือ รับจ้าง (96.77%) ทำไร่ชนิดอื่น (90.32%) และ ทำสวนปลูกผัก (58.06%) เช่นเดียวกับอำเภอฝางที่อาชีพอื่นนอกจากปลูกหอมหัวใหญ่ คือ ทำนา (88.93%) ทำไร่ (50.41%) รับจ้าง (30.74%) และทำสวนปลูกผัก (4.92%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีอาชีพหลักคือทำนา เมื่อหมดช่วงเก็บเกี่ยวจึงใช้พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ และในขณะที่รอเก็บเกี่ยวผลผลิตก็ไปประกอบอาชีพรับจ้างก็เป็นได้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพอื่น
นอกจากการปลูกหอมหัวใหญ่

อาชีพ*	แม่วาง (n=124)		ฝาง (n=244)		รวม (n=368)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	124	100.00	217	88.93	341	92.66
ทำไร่ชนิดอื่น	112	90.32	123	50.41	235	63.86
รับจ้าง	120	96.77	75	30.74	195	52.99
ทำสวนปลูกผัก	72	58.06	12	4.92	84	22.83
รับราชการ	1	0.81	10	4.10	11	2.99
ค้าขาย	0	0.00	7	2.87	7	1.90

หมายเหตุ: * หมายถึง คอบได้มากกว่า 1 อาชีพ

จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูก

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีที่ดินเป็นของตนเองถึงร้อยละ 66.30 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 33.70 เป็นที่ดินเช่า โดยที่ดินในส่วนของตนเองส่วนใหญ่ใหญ่มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ (33.69%) รองลงมามีพื้นที่ขนาด 5-10 ไร่ (21.47%) ขนาด 11-15 ไร่ (8.15%) และมากกว่า 15 ไร่ (2.99%) ตามลำดับ เช่นเดียวกับที่ดินเช่าซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดไม่เกิน 5 ไร่ (16.58%) รองลงมามีพื้นที่ขนาด 5-10 ไร่ (12.50%) 11-15 ไร่ (2.99%) และมากกว่า 15 ไร่ (1.63%) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่เป็นพื้นที่ขนาดเล็กคือไม่เกิน 5 ไร่ โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่า 15 ไร่ เมื่อแยกพิจารณาแต่ละพื้นที่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 75.81 และเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 24.19 โดยที่ดินของตนเองส่วนใหญ่มีพื้นที่ขนาด 5-10 ไร่ (29.84%) รองลงมามีพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ (20.97%) เช่นเดียวกับพื้นที่เช่าซึ่งส่วนใหญ่มีขนาด 5-10 ไร่ (8.87%) รองลงมามีขนาด 11-15 ไร่ (6.45%) สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง มีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 61.48 และเป็นที่ดินเช่าร้อยละ 38.52 โดยเกษตรกรอำเภอฝางส่วนใหญ่มีที่ดินปลูกหอมหัวใหญ่เป็นของตนเองไม่เกิน 5 ไร่ (40.17%) รองลงมามีที่ดินขนาด 5-10 ไร่ (17.21%) และ 11-15 ไร่ (4.10%) โดยไม่มีเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางรายใดเลยมีที่ดินปลูกหอมหัวใหญ่เป็นของตนเองมากกว่า 15 ไร่ ในส่วนของพื้นที่เช่า พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางส่วนใหญ่เช่าที่ดินปลูกหอมหัวใหญ่ไม่เกิน 5 ไร่ (22.95%) รองลงมามีขนาดที่ดินระหว่าง 5-10 ไร่ (14.34%) และ 11-15 ไร่ (1.23%) โดยไม่มีรายใดเลยที่เช่าที่ดินมากกว่า 15 ไร่ สังกัดได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางจะมีขนาดพื้นที่ในการปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่าเกษตรกรในอำเภอฝาง ทั้งในส่วนของที่ดินของตนเอง และในส่วนของที่ดินเช่าคืออำเภอแม่วางมีพื้นที่ระหว่าง 5-10 ไร่ ในขณะที่อำเภอฝางส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกหอมไม่เกิน 5 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางรายใดเลยมีพื้นที่ปลูกหอมมากกว่า 15 ไร่ ในขณะที่พบในอำเภอแม่วางถึงร้อยละ 8.87 และ 4.84 ในที่ดินของตนเองและที่ดินเช่าตามลำดับ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกรรมสิทธิ์ในพื้นที่
ปลูกหอมหัวใหญ่และขนาดพื้นที่

ที่ดิน	แม่วาง (n=124)		ฝาง (n=244)		รวม (n=368)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ที่ดินของตนเอง						
ไม่เกิน 5 ไร่	26	20.97	98	40.16	124	33.70
5-10 ไร่	37	29.84	42	17.21	79	21.47
11-15 ไร่	20	16.13	10	4.10	30	8.15
มากกว่า 15 ไร่	11	8.87	0	0.00	11	2.99
รวม	94	75.81	150	61.48	244	66.30
ที่ดินเช่า						
ไม่เกิน 5 ไร่	5	4.03	56	22.95	61	16.58
5-10 ไร่	11	8.87	35	14.34	46	12.50
11-15 ไร่	8	6.45	3	1.23	11	2.99
มากกว่า 15 ไร่	6	4.84	0	0.00	6	1.63
รวม	30	24.19	94	38.52	124	33.70

ส่วนที่ 2 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่

ต้นทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีต้นทุนผันแปร 2.58 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนผันแปร 15,363.23 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุการเกษตร 11,096.50 บาท/ไร่ แยกเป็น เมล็ดพันธุ์ 2,495.18 บาท ค่าปุ๋ย 6,584.68 บาท (ปุ๋ยคอก 2,522.02 บาท ปุ๋ยเคมี 4,062.66 บาท) และค่ายาปราบศัตรูพืช 2,016.64 บาท (ยาป้องกันเชื้อรา 674.24 บาท ยาฆ่าโรค 624.07 บาท ยาฆ่าวัชพืช 430.32 บาท และยาฆ่าแมลง 288.01 บาท) มีค่าแรงงานเฉลี่ย 3,400.93 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 1,011.19 บาท ค่าปลูก 927.11 บาท ค่าเตรียมดิน 459.78 บาท ค่าถอนหญ้า 374.43 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 311.78 บาท ค่าฉีดยาและพ่นยา 125.47 บาท ค่าดูแลรักษา 118.85 บาท ค่าปลูกซ่อม 54.43 บาท และค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว 17.89 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น 219.92 บาท/ไร่ ค่าวัสดุคลุมแปลง 508.02 บาท/ไร่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 137.86 บาท/ไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่กลุ่มผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีต้นทุนคงที่เฉลี่ย 0.59 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนคงที่ 3,508.99 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคา 888.33 บาท/ไร่ แยกเป็น ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 847.19 บาท/ไร่ (เครื่องพ่นยา 537.67 บาท สายยางรดน้ำ 192.26 บาท อุปกรณ์รดน้ำ 58.98 บาท จอบ 53.91 บาท และเสียม 4.37 บาท) และค่าเสื่อมราคารถยนต์ 41.14 บาท/ไร่ นอกจากนี้ยังมีค่าภาษีที่ดิน 12.85 บาท/ไร่ ค่าเช่าที่ดิน 757.29 บาท/ไร่ และค่าดอกเบี้ย 1,850.52 บาท/ไร่ รวมต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,872.22 บาท/ไร่ และมีต้นทุนการผลิต 3.17 บาท/กิโลกรัม

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอเม่วง มีต้นทุนผันแปร 2.38 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนผันแปร 13,247.91 บาท/ไร่ ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตร 9,923.12 บาท/ไร่ แยกเป็น เมล็ดพันธุ์ 2,010.50 บาท ค่าปุ๋ย 6,700.76 บาท (ปุ๋ยคอก 2,588.50 บาท ปุ๋ยเคมี 4,112.26 บาท) ค่ายาปราบศัตรูพืช 1,211.86 บาท (ยาป้องกันเชื้อรา 388.52 บาท ยาฆ่าวัชพืช 337.27 บาท ยาฆ่าแมลง 215.85 บาท และยาฆ่าโรค 270.22 บาท) มีค่าแรงงานเฉลี่ย 2,174.37 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 519.67 บาท ค่าปลูก 436.97 บาท ค่าเตรียมดิน 436.54 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 276.52 บาท ค่าถอนหญ้า 168.21 บาท ค่าปลูกซ่อม 151.39 บาท ค่าฉีดยาพ่นยา 86.29 บาท ค่าดูแลรักษา 45.69 บาท และค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว 53.09 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น 513.34 บาท ค่าวัสดุคลุม

แปลง 590.83 บาท และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 46.25 บาท ในส่วนของต้นทุนคงที่มีต้นทุนคงที่ 0.86 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนคงที่ 4,803.80 บาท/ไร่ ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคา 812.19 บาท/ไร่ แยกเป็นค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 759.74 บาท/ไร่ (เครื่องพ่นยา 355.59 บาท สายยางรดน้ำ 345.56 บาท อุปกรณ์รดน้ำ 18.14 บาท จอบ 34.56 บาท และเสียม 5.89 บาท) และค่าเสื่อมราคารถยนต์ 52.45 บาท/ไร่ ค่าภาษีที่ดิน 26.24 บาท/ไร่ ค่าเช่าที่ดิน 57.19 บาท/ไร่ และค่าดอกเบี้ย 3,908.18 บาท/ไร่ รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ย 18,051.71 บาท/ไร่ และมีต้นทุนการผลิต 3.24 บาท/กิโลกรัม

ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีต้นทุนผันแปร 2.55 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนผันแปร 15,618.70 บาท/ไร่ ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตร 10,918.60 บาท/ไร่ เมล็ดพันธุ์ 2,741.49 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ย 5,751.47 บาท/ไร่ (ปุ๋ยคอก 2,073.27 บาท ปุ๋ยเคมี 3,678.20 บาท) ค่ายาปราบศัตรูพืช 2,425.64 บาท/ไร่ (ยาป้องกันเชื้อรา 819.45 บาท ยารักษาโรค 803.89 บาท ยาฆ่าวัชพืช 477.62 บาท และยาฆ่าแมลง 324.68 บาท ตามลำดับ) มีค่าแรงงานเฉลี่ย 4,024.26 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 1,260.98 บาท ค่าปลูก 1,176.20 บาท ค่าถอนหญ้า 479.24 บาท ค่าเตรียมดิน 471.59 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 329.69 บาท ค่าดูแลรักษา 156.03 บาท ค่าฉีดยาและพ่นยา 145.38 บาท และค่าปลูกซ่อม 5.15 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น 70.80 บาท/ไร่ ค่าวัสดุคลุมแปลง 465.93 บาท/ไร่ และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 139.11 บาท/ไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่มีต้นทุนคงที่ 0.47 บาท/กิโลกรัม และมีต้นทุนคงที่ 2,877.16 บาท/ไร่ ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคา 953.20 บาท/ไร่ โดยเป็นค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร 891.63 บาท/ไร่ (เครื่องพ่นยา 630.20 บาท สายยางรดน้ำ 114.35 บาท อุปกรณ์รดน้ำ 79.74 บาท จอบ 63.74 บาท และ เสียม 3.60 บาท ตามลำดับ) ค่าเสื่อมราคารถยนต์ 61.57 บาท/ไร่ นอกจากนี้ยังมีค่าภาษีที่ดิน 6.05 บาท/ไร่ ค่าเช่าที่ดิน 1,113.08 บาท/ไร่ และค่าดอกเบี้ย 804.83 บาท/ไร่ รวมเป็นต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ย 18,495.86 บาท/ไร่ และต้นทุนการผลิต 3.02บาท/กิโลกรัม (ตารางที่ 18)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วงมีต้นทุนผันแปรน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเกิดจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วงประมาณ 2 เท่า ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สภาพอากาศของพื้นที่อำเภอฝางจะมีอากาศเย็นและหนาวจัดมากจึงทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย ซึ่งโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคใบไหม้ ซึ่งจะทำให้ความเสียหายรุนแรงในช่วงฤดูฝนและช่วงที่มีน้ำค้างลงจัดในฤดูหนาว และโรคใบจุดสีม่วง เกิดจากเชื้อราจะระบาดมากในฤดูหนาว ทำให้เกษตรกรต้องป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ กับหอมหัวใหญ่จึงจำเป็นต้องใช้ยาปราบศัตรูพืชมาก โดย

เฉพาะการรักษาโรคและยาป้องกันเชื้อรา จะใช้มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง นอกจากนี้ยังเกิดจาก ปัญหา ยาปราบศัตรูพืชขาดตลาดส่งผลให้ราคายาปราบศัตรูพืชต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนยาปราบศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง นอกจากนี้ยังมี ต้นทุนค่าแรงงานมากกว่าประมาณ 1.8 เท่า สาเหตุเพราะที่อำเภอฝางส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ มีความต้องการแรงงานในการปลูกและดูแลรักษา เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวที่ตรงกันจึงเกิดปัญหาการแย่งชิงแรงงานส่งผลให้ต้นทุนค่าแรงงานสูงขึ้น

ส่วนต้นทุนคงที่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนคงที่มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีที่ดินค่าภาษีที่ดินมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางเพราะว่าเกษตรกรในอำเภอแม่วางมีที่ดินเป็นของตนเองซึ่งต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง นอกจากนี้แล้วยังมีต้นทุนดอกเบี้ยมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเพราะว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางได้ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่จึงได้ทำการกู้ยืมจากพ่อค้าที่รับซื้อหอมหัวใหญ่มาลงทุนก่อนซึ่งจะมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนดอกเบี้ยมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง

ตารางที่ 18 ต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

ต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่	อำเภอแม่วาง (n=124)	อำเภอฝาง (n=244)	ค่าเฉลี่ยรวม
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	13,247.91	15,618.70	15,363.23
ค่าวัสดุการเกษตร	9,923.12	10,918.60	11,096.50
เมล็ดพันธุ์	2,010.50	2,741.49	2,495.18
ค่าปุ๋ย	6,700.76	5,751.47	6,584.68
ปุ๋ยคอก	2,588.50	2,073.27	2,522.02
ปุ๋ยเคมี	4,112.26	3,678.20	4,062.66
ค่ายาปราบศัตรูพืช	1,211.86	2,425.64	2,016.64
ยาฆ่าแมลง	215.85	324.68	288.01
ยาฆ่าวัชพืช	337.27	477.62	430.32
ยารักษาโรค	270.22	803.89	624.07
ยาป้องกันเชื้อรา	388.52	819.45	674.24
ค่าแรงงาน	2,174.37	4,024.26	3,400.93
ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด	519.67	1,260.98	1,011.19
ค่าปลูก	436.97	1,176.20	927.11
ค่าเตรียมดิน	436.54	471.59	459.78
ค่าถอนหญ้า	168.21	479.24	374.43
ค่าคลุมแปลงปลูก	276.52	329.69	311.78
ค่าฉีดยาและพ่นยา	86.29	145.38	125.47
ค่าดูแลรักษา	45.69	156.03	118.85
ค่าปลูกซ่อม	151.39	5.15	54.43
ค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว	53.09	-	17.89

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่	อำเภอแม่วาง (n=124)	อำเภอฝาง (n=244)	ค่าเฉลี่ยรวม
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	513.34	70.80	219.92
ค่าวัสดุคลุมแปลง	590.83	465.93	508.02
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	46.25	139.11	137.86
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	4,803.80	2,877.16	3,508.99
ค่าเสื่อมราคา	812.19	953.20	888.33
อุปกรณ์การเกษตร	759.74	891.63	847.19
เครื่องพ่นยา	355.59	630.20	537.67
สายยางรดน้ำ	345.56	114.35	192.26
อุปกรณ์รดน้ำ	18.14	79.74	58.98
จอบ	34.56	63.74	53.91
เสียม	5.89	3.60	4.37
รถยนต์	52.45	61.57	41.14
ค่าภาษีที่ดิน	26.24	6.05	12.85
ค่าเช่าที่ดิน	57.19	1,113.08	757.29
ค่าดอกเบี้ย	3,908.18	804.83	1,850.52
ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (บาท/ไร่)	13,247.91	15,618.70	15,363.23
ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (บาท/ไร่)	4,803.80	2,877.16	3,508.99
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/ไร่)	18,051.71	18,495.86	18,872.22
ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย/กิโลกรัม	2.38	2.55	2.58
ต้นทุนคงที่เฉลี่ย/กิโลกรัม	0.86	0.47	0.59
ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย/กิโลกรัม	3.24	3.02	3.17

ผลตอบแทนจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,947 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.90 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 35,087.30 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยคือไร่ 18,872.22 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 206.72 บาท/ไร่ (ค่านายหน้า 143.32 บาท และค่าขนส่ง 63.40บาท) ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่จะมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 16,008.36 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 2.69 บาท/กิโลกรัม

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,574.87 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.32 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 29,658.31 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,051.71 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 3.23 บาท/ไร่ (ค่าขนส่ง 3.23 บาท) ฉะนั้นมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ 11,603.37 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 2.08 บาท/กิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 6,133.06 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 6.47 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 39,680.89 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,495.86 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 310.14 บาท/ไร่ (ค่านายหน้า 216.15บาท ค่าขนส่ง 93.99 บาท) ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางจะมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 20,874.89 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 3.40 บาท/กิโลกรัม (ตารางที่ 19)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง 9,271.52 บาท/ไร่ หรือ 1.32 บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางได้รับผลผลิตเฉลี่ยจากการปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่า 558.19 กิโลกรัม และได้รับราคาขายเฉลี่ยมากกว่า 1.15 บาท/กิโลกรัม ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางส่วนหนึ่งมีการเร่งการปลูก และเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนถึงอายุการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ผลผลิตออกมาสู่ตลาดในช่วงที่มีความต้องการสูง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานการส่งออก และมีหอมหัวใหญ่ผิดปกติ เช่น เบี้ยว แบน เพิ่มมากขึ้น ทำให้ราคาขายเฉลี่ยที่ได้รับลดลง นอกจากนี้แล้วยังเกิดปัญหาในเรื่องตลาดของการส่งออกลดลง โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากมีผู้ส่งออกรายอื่นเข้ามาแข่งขันในตลาดญี่ปุ่น รวมทั้งเกิดความล่าช้าในการส่งมอบผลผลิต ทำให้ผู้นำเข้าในประเทศญี่ปุ่นหันเหไปนำเข้าจากประเทศอื่น อีกทั้งหอมหัวใหญ่เป็นสินค้าที่ได้รับผลกระทบจาก

การเปิดตลาดภายใต้ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก การที่จะแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ต้องมีคุณภาพตรงตามความต้องการของต่างประเทศ เมื่อผลิตไม่ได้มาตรฐานการส่งออก จึงทำให้ราคาขายลดลง

ตารางที่ 19 ผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

รายการ	อำเภอแม่วาง (n=124)	อำเภอฝาง (n=244)	ค่าเฉลี่ยรวม (n=368)
จำนวนพื้นที่ปลูก (ไร่)	1,248.25	1,394.25	2,642.50
จำนวนพื้นที่ปลูก (ไร่/ครัวเรือน)	10.07	5.72	7.18
ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม)	5,574.87	6,133.06	5,947.00
ราคา เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	5.32	6.47	5.90
รายได้เฉลี่ย (บาท/ไร่)	29,658.31	39,680.89	35,087.30
ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)	18,051.71	18,495.86	18,872.22
ค่าใช้จ่ายในการขาย (บาท/ไร่)	3.23	310.14	206.72
ค่าขนหน้า	-	216.15	143.32
ค่าขนส่ง	3.23	93.99	63.4
กำไรสุทธิ (บาท/ไร่)	11,603.37	20,874.89	16,008.36
กำไรสุทธิ (บาท/กิโลกรัม)	2.08	3.40	2.69

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตผันแปรในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัด
เชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่

	อำเภอแม่วาง	อำเภอฝาง	t	Sig.
ค่าเฉลี่ย	13,247.91	15,618.70	-2.444*	.016
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1,005.94	569.24		

หมายเหตุ: * หมายถึง $P < .05$

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยต้นทุนการผลิต
หอมหัวใหญ่ผันแปร พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปร
แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตคงที่ในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัด
เชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่

	อำเภอแม่วาง	อำเภอฝาง	T	Sig.
ค่าเฉลี่ย	4,803.80	2,877.16	2.504*	.013
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1,124.95	309.31		

หมายเหตุ: * หมายถึง $P < .05$

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่ครั้งที่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปรแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตทั้งหมดในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่

	อำเภอแม่วาง	อำเภอฝาง	T	Sig.
ค่าเฉลี่ย	18,051.71	18,495.86	-3.342**	.001
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	134.34	93.40		

หมายเหตุ: ** หมายถึง $P < .01$

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่ครั้งที่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่

	อำเภอแม่วาง	อำเภอฝาง	T	Sig.
ค่าเฉลี่ย	29,658.31	39,680.89	-6.038**	.000
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	981.60	2,131.58		

หมายเหตุ: ** หมายถึง $P < .01$

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่ว่างมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่

	อำเภอแม่ว่าง	อำเภอฝาง	T	Sig.
ค่าเฉลี่ย	11,603.37	20,874.89	-4.665**	.000
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1,684.76	2,101.82		

หมายเหตุ: ** หมายถึง $P < .01$

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่ว่างมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนที่ 4 ปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่วางและอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะพบปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่ดังนี้

อำเภอแม่วาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่ดังนี้

1. ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ (96.77%) ทั้งนี้เนื่องมาจากผลผลิตหอมหัวใหญ่มีคุณภาพผลผลิตลดลง โดยเฉพาะเกรดส่งออกมีปริมาณการผลิตที่ได้มาตรฐานลดลง และเกิดปัญหาในเรื่องตลาดของการส่งออกลดลง โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากมีผู้ส่งออกรายอื่นเข้ามาแข่งขันในตลาดญี่ปุ่น รวมทั้งเกิดความล่าช้าในการส่งมอบผลผลิต ทำให้ผู้นำเข้าในประเทศญี่ปุ่นหันเหไปนำเข้าจากประเทศอื่น อีกทั้งหอมหัวใหญ่เป็นสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาดภายใต้ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก การที่จะสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ ต้องมีคุณภาพผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ เมื่อผลผลิตไม่ได้คุณภาพ จึงทำให้ราคาขายลดลงด้วย การที่คุณภาพผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีคุณภาพลดลงนั้นส่วนหนึ่งมาจากการที่เกษตรกร รับผิดชอบต่อหอมหัวใหญ่ออกขายสู่ตลาดก่อนครบกำหนดอายุการเก็บเกี่ยวเนื่องมาจากราคาดี จึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตต่ำ นอกจากนี้แล้ว การที่ราคาผลผลิตตกต่ำยังเนื่องมาจาก มีผลผลิตมากเกินไปความต้องการ เพราะทางสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัดไม่สามารถควบคุมพื้นที่เพาะปลูกได้เนื่องจาก การที่เกษตรกรทำการขออนุญาตให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาราคาตกต่ำ ทำให้ราคาหอมหัวใหญ่มีราคาสูงกว่าราคาส่งที่แท้จริง ทำให้เกษตรกรไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนต่ำกว่า ส่งผลให้ควบคุมพื้นที่เพาะปลูกไม่ได้ผล ทำให้มีผลผลิตมากเกินไปความต้องการ ราคาจึงต่ำลง

2. ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง (80.65%) ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และ ค่าแรงงาน มีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้แล้วยังเนื่องมาจากการที่เกษตรกรเร่งการผลิตเพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดในช่วงที่มีความต้องการมาก จึงใช้ปัจจัยการผลิตมากเกินไปจนจำเป็น ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

3. ปัญหาผลผลิตล้นตลาด (62.09%) เนื่องมาจากเกษตรกรไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนต่ำกว่า ทำให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ไม่สามารถควบคุมพื้นที่

เพาะปลูกได้จึงทำให้ผลผลิตมากเกินความต้องการและนอกจากนี้แล้วยังมีการลักลอบนำเมล็ดพันธุ์นอกระบบเข้ามาปลูก ส่งผลให้ผลผลิตมีมากขึ้น

4. ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน (52.41%) เนื่องมาจากเมื่อเกษตรกรทำการขายหอมหัวใหญ่ให้กับพ่อค้าแล้วได้รับเงินไม่ครบตามต้องการและบางครั้งได้รับเงินช้า จึงทำให้เกษตรกรขาดแคลนเงินทุนที่จะทำการปลูกหอมหัวใหญ่ในครั้งต่อไป

5. ปัญหาอัตราการงอกต่ำกว่าที่ต้องการ (40.32%) เนื่องมาจากเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ที่ค้างปี ทำให้มีคุณภาพที่ไม่ค่อยดีส่งผลให้อัตราการงอกต่ำ และนอกจากนี้อาจเนื่องมาจาก ในระยะที่ทำการเพาะกล้า เกษตรกรอาจใช้วิธีการในการเพาะกล้าไม่ถูกวิธีจึงทำให้อัตราการงอกต่ำกว่าที่ต้องการ

6. ปัญหาขาดแคลนแรงงาน (28.22%) เนื่องมาจากการที่ผลผลิตออกมามากจึงทำให้ขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตหอมหัวใหญ่

7. ปัญหาห้องเย็นไม่เพียงพอ (20.16%) เนื่องมาจากห้องเย็นที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่

อำเภอฝาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่ดังนี้

1. ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง (60.25%) เนื่องมาจาก ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และค่าแรงงาน มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะค่าแรงงาน เกิดการขาดแคลนแรงงานที่ใช้ในการปลูกเป็นอย่างมากเนื่องจากในพื้นที่อำเภอฝางมีการปลูกผลไม้เป็นส่วนใหญ่เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวพร้อมกันจึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทำให้ต้นทุนค่าแรงงานสูงขึ้น และนอกจากนี้แล้ว ยังเกิดการขาดแคลนปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำให้ราคาสูงขึ้น

2. ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (58.61%) เนื่องมาจาก ในพื้นที่อำเภอฝางส่วนมากเป็นสวนผลไม้จึงมีความต้องการแรงงานที่ใช้ในการปลูกและดูแลรักษามาก ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวพร้อมกันจึงเกิดการแย่งชิงแรงงานกัน

3. ปัญหาห้องเย็นไม่เพียงพอ (53.28%) เนื่องมาจากห้องเย็นที่ใช้ในการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่มีไม่เพียงพอกับความต้องการ

4. ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ (50.82%) เนื่องมาจากมีผลผลิตออกมามากเกินความต้องการของตลาด และมีการนำเมล็ดพันธุ์นอกระบบมาปลูกทำให้ผลผลิตออกมามากเกิน ส่งผลให้ราคาผลผลิตลดลง

5. ปัญหาผลผลิตล้นตลาด (34.83%) เนื่องมาจากเกษตรกรปลูกหอมหัวใหญ่เพิ่มขึ้นและเกษตรกรไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนไปปลูกหอมหัวใหญ่ชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนต่ำกว่านอกจากนี้ยังมีการนำเมล็ดพันธุ์นอกระบบมาปลูกทำให้ผลผลิตออกมามากเกินความต้องการของตลาด

6. ปัญหาอัตราการงอกต่ำกว่าที่ต้องการ (29.51%) เนื่องมาจากเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ค้างปีซึ่งอาจทำให้คุณภาพของผลผลิตต่ำ ทำให้เกิดการงอกในอัตราต่ำด้วย และอาจเนื่องมาจากการที่เกษตรกรใช้วิธีการเพาะกล้าไม่ถูกวิธี จึงทำให้อัตราการงอกต่ำ

7. ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน (26.20%) เนื่องมาจาก เกษตรกรไม่มีแหล่งเงินทุนที่มีเพียงพอต่อการใช้เงินลงทุนในการปลูกหอมหัวใหญ่ ซึ่งในการปลูกหอมหัวใหญ่มีต้นทุนการผลิตสูง (ตาราง ที่ 25)

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัญหาที่ผู้ผลิตประสบในการปลูกหอมหัวใหญ่

ปัญหาจากการ ปลูกหอมหัวใหญ่	แม่uang		ฝาง		รวม	
	(n=124)		(n=244)		(n=368)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิตสูง	100	80.65	147	60.25	247	67.12
ราคาผลผลิตตกต่ำ	120	96.77	124	50.82	244	66.30
ขาดแคลนแรงงาน	35	28.22	143	58.61	178	48.37
ผลผลิตล้นตลาด	77	62.09	85	34.83	162	44.02
ห้องเย็นไม่เพียงพอ	25	20.16	130	53.28	155	42.11
การขาดแคลนเงินทุน	65	52.41	64	26.20	129	35.05
อัตราการงอกต่ำกว่าที่ต้องการ	50	40.32	72	29.51	122	33.15

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกหอมหัวใหญ่นี้

อำเภอแม่วาง

1. สหกรณ์หอมหัวใหญ่ควรมีแผนการผลิตหอมหัวใหญ่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละปีเพื่อช่วยแก้ปัญหาผลผลิตมากเกินไปความต้องการและปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ

2. รัฐบาลควรมีการประกันราคาที่แน่นอน
3. รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์หอมหัวใหญ่ให้มากขึ้น
4. รัฐบาลมีการจัดหาแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกรอย่างเพียงพอ
5. ควรมีตลาดรองรับเพียงพอ
6. มีการวิจัยปรับปรุงคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น
7. มีการปราบปรามการลักลอบนำเข้าเมล็ดพันธุ์นอกระบบอย่างเข้มงวด
8. ควรมีการปรับราคาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงและกำจัดศัตรูพืชลดลง

อำเภอฝาง

1. ควรมีการปรับราคาปุ๋ยเคมี , ยาฆ่าแมลงและกำจัดศัตรูพืชลดลง

2. มีผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ด้านการผลิตมาให้คำแนะนำและให้ความรู้ในการผลิตแก่เกษตรกรมากขึ้น

3. รัฐบาลควรมีเงินสำรองช่วยซื้อผลผลิตมากขึ้น

4. รัฐบาลควรสนับสนุนให้สร้างห้องเย็นสำหรับเก็บผลผลิตหอมหัวใหญ่เพื่อชะลอการขายออกสู่ตลาด

5. มีมาตรการควบคุม และปราบปรามการลักลอบนำเข้าเมล็ดพันธุ์นอกระบบอย่างเข้มงวด

6. มีการขยายตลาดหอมหัวใหญ่ทั้งภายในและต่างประเทศ
7. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดกลาง
8. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการผลิต

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY IMPLICATION AND RECOMMENDATIONS)

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/42 เพื่อเปรียบเทียบด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละพื้นที่ที่ปลูก และเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์ด้านทุนผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แม่วางจำกัด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาปีการเพาะปลูก 2541/42 โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ อาศัยหลักสถิติ ซึ่งได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ปีการเพาะปลูก 2541/42 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศชาย ร้อยละ 75.27 เพศหญิง ร้อยละ 24.73 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี แต่งงานแล้ว และมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 11.30 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละอำเภอพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 11-15 ปีเฉลี่ย 13.52 ปี ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง มีประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี (45.90%) เฉลี่ย 10.16 ปี

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการปลูกหอมหัวใหญ่คือ ประกอบอาชีพทำนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีอาชีพหลักคือทำนา เมื่อหมดช่วงเก็บเกี่ยวจึงใช้พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ และในขณะที่รอเก็บเกี่ยวผลผลิตก็ไปประกอบอาชีพรับจ้าง สำหรับในด้านที่ดินเป็นของตนเองถึงร้อยละ 66.30 โดยมีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ เกษตรกรเขตอำเภอแม่วางมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 75.81 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ขนาด 5-10 ไร่ สำหรับเกษตรกรอำเภอฝาง มีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 61.48 มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ สังกัดได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางจะมีขนาดพื้นที่ในการปลูกหอมหัวใหญ่มากกว่าเกษตรกรในอำเภอฝาง ทั้งในส่วนที่ดินของตนเอง และในส่วนของที่ดินเช่าคืออำเภอแม่วางมีพื้นที่ระหว่าง 5-10 ไร่ ในขณะที่อำเภอฝางส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกหอมไม่เกิน 5 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีเกษตรกรในอำเภอฝางรายใดเลยที่มีพื้นที่ปลูกหอมมากกว่า 15 ไร่ ในขณะที่พบในอำเภอแม่วางถึงร้อยละ 8.87 และ 4.84 ในที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ตามลำดับ

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนผันแปร

ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2541/2542 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีต้นทุนผันแปร 15,363.23 บาท/ไร่ และมีต้นทุนผันแปร 2.58 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตร คือ เมล็ดพันธุ์ 2,495.18 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ย 6,584.68 บาท/ไร่ และค่ายาปราบศัตรูพืช 2,016.64 บาท มีค่าแรงงานเฉลี่ย 3,400.93 บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 1,011.19 บาท ค่าปลูก 927.11 บาท ค่าเตรียมดิน 459.78 บาท ค่าถอนหญ้า 374.43 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 311.78 บาท ค่าฉีดยาและพ่นยา 125.47 บาท ค่าดูแลรักษา 118.85 บาท ค่าปลูกซ่อม 54.43 บาท และค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว 17.89 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น 219.92 บาท ค่าวัสดุคลุมแปลง 508.02 บาท และ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 137.86 บาท

อำเภอแม่วาง

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 13,247.91 บาท/ไร่ และมีต้นทุนผันแปร 2.38 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตร คือ เมล็ดพันธุ์ 2,010.50 บาท ค่าปุ๋ย 6,700.76 บาท ค่ายาปราบศัตรูพืช 1,211.86 บาท มีค่าแรงงานเฉลี่ย 2,174.37 บาท ประกอบด้วย ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 519.67 บาท ค่าปลูก 436.97 บาท ค่าเตรียมดิน 436.54 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 276.52 บาท ค่าถอนหญ้า

168.21 บาท ค่าปลูกซ่อม 151.39 บาท ค่าฉีดยาพ่นยา 86.29 ค่าดูแลรักษา 45.69 บาท และ
ค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว 53.09 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น
513.34 บาท ค่าวัสดุคลุมแปลง 590.83 บาท และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 46.25 บาท

อำเภอฝาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีต้นทุนผันแปร 15,618.70 บาท/ไร่ มี
ต้นทุนผันแปร 2.55 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วยค่าวัสดุการเกษตร คือเมล็ดพันธุ์ 2,741.49 บาท ค่า
ปุ๋ย 5,751.47 บาท /ไร่ (ปุ๋ยคอก 2,073.27 บาท ปุ๋ยเคมี 3,678.20 บาท) ค่ายาปราบศัตรูพืช
2,425.64 บาท (ยาป้องกันเชื้อรา 819.45 บาท ยารักษาโรค 803.89 บาท ยาฆ่าวัชพืช 477.62 บาท
และยาฆ่าแมลง 324.68 บาท ตามลำดับ) มีค่าแรงงานเฉลี่ย 4,024.26 บาท/ไร่ ประกอบด้วย
ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด 1,260.98 บาท ค่าปลูก 1,176.20 บาท ค่าถอนหญ้า 479.24 บาท ค่าเตรียมดิน
471.59 บาท ค่าคลุมแปลงปลูก 329.69 บาท ค่าดูแลรักษา 156.03 บาท ค่าฉีดยาและพ่นยา
145.38 บาท และค่าปลูกซ่อม 5.15 บาท นอกจากนี้มีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น 70.80 บาท
ค่าวัสดุคลุมแปลง 465.93 บาท ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 139.11 บาท

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนผันแปรน้อยกว่า
เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเกิดจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง
มีต้นทุนค่ายาปราบศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางประมาณ 2 เท่า
ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สภาพอากาศของพื้นที่อำเภอฝางจะมีอากาศเย็นและหนาวจัดมากจึงทำให้เกิด
โรคระบาดได้ง่าย ซึ่งโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคใบไหม้ ซึ่งจะทำความเสียหายรุนแรงในช่วงฤดูฝนและ
ช่วงที่มีน้ำค้างลงจัดในฤดูหนาว และโรคใบจุดสีม่วง เกิดจากเชื้อราจะระบาดมากในฤดูหนาว ทำ
ให้เกษตรกรต้องป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ กับหอมหัวใหญ่จึงจำเป็นต้องใช้ยาปราบศัตรูพืชมาก
โดยเฉพาะยารักษาโรคและยาป้องกันเชื้อรา จะใช้มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอ
แม่วาง นอกจากนี้ยังเกิดจาก ปัญหา ยาปราบศัตรูพืชขาดตลาดส่งผลให้ราคายาปราบศัตรูพืชต่าง ๆ
มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนยาปราบศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง
นอกจากนี้ยังมี ต้นทุนค่าแรงงานมากกว่าประมาณ 1.8 เท่า สาเหตุเพราะที่อำเภอฝางส่วนใหญ่เป็น
สวนผลไม้ มีความต้องการแรงงานในการปลูกและดูแลรักษา เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวที่ตรงกันจึงเกิด
ปัญหาการแย่งชิงแรงงานส่งผลให้ต้นทุนค่าแรงงานสูงขึ้น

ต้นทุนคงที่

ในส่วน of ต้นทุนคงที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,508.99
บาท/ไร่ และมีต้นทุนคงที่ 0.59 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคา 888.33 บาท/ไร่

แยกเป็น ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 847.19 บาท (เครื่องพ่นยา 537.67 บาท สายยางรดน้ำ 192.26 บาท อุปกรณ์รดน้ำ 58.98 บาท จอบ 53.91 บาท และเสียม 4.37 บาท) และค่าเสื่อมราคารถยนต์ 41.14 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าภาษีที่ดิน 12.85 บาท/ไร่ ค่าเช่าที่ดิน 757.29 บาท/ไร่ และค่าดอกเบี้ย 1,850.52 บาท/ไร่

อำเภอแม่วาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนคงที่ 4,803.80 บาท/ไร่ และมีต้นทุนคงที่ 0.86 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคา 812.19 บาท/ไร่ แยกเป็นค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 759.74 (เครื่องพ่นยา 355.59 บาท สายยางรดน้ำ 345.56บาท อุปกรณ์รดน้ำ 18.14 บาท จอบ 34.56 บาท และเสียม 5.89 บาท) และค่าเสื่อมราคารถยนต์ 52.45 บาท ค่าภาษีที่ดิน 26.24 บาท ค่าเช่าที่ดิน 57.19 บาท และค่าดอกเบี้ย 3,908.18 บาท

อำเภอฝาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีต้นทุนคงที่ 2,877.16 บาท/ไร่ และมีต้นทุนคงที่ 0.47 บาท/กิโลกรัม ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคา 953.20 บาท โดยเป็นค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร 891.63 บาท (เครื่องพ่นยา 630.20 บาท สายยางรดน้ำ 114.35 บาท อุปกรณ์รดน้ำ 79.74 บาท จอบ 63.74 บาท และ เสียม 3.60 บาท ตามลำดับ) ค่าเสื่อมราคารถยนต์ 61.57 บาท นอกจากนี้ยังมีภาษีที่ดิน 6.05 บาท ค่าเช่าที่ดิน 1,113.08 บาท และค่าดอกเบี้ย 804.83 บาท

ส่วนต้นทุนคงที่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนคงที่มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนค่าภาษีที่ดินมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง เพราะว่าเกษตรกรในอำเภอแม่วางมีที่ดินเป็นของตนเองซึ่งต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง นอกจากนี้แล้วยังมีต้นทุนดอกเบี้ยมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง สาเหตุเพราะว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางได้ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่จึงได้ทำการกู้ยืมจากพ่อค้าที่รับซื้อหอมหัวใหญ่มาลงทุนก่อนซึ่งจะมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนดอกเบี้ยมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง

ผลตอบแทนจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,947 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.90 บาท/กิโลกรัม มีรายได้เฉลี่ย 35,087.30 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,872.22 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 206.72 บาท/ไร่ (ค่านายหน้า 143.32 บาท ค่าขนส่ง 63.40 บาท) ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่จะมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 16,008.36 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 2.69 บาท/กิโลกรัม เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า

อำเภอแม่วาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง ได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,574.87 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.32 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการขายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 29,658.31 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,051.71 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 3.23 บาท/ไร่ (ค่าขนส่ง 3.23 บาท) ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง มีกำไรสุทธิ 11,603.37 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 2.08 บาท/กิโลกรัม

อำเภอฝาง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝาง ได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 6,133.06 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 6.47 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 39,680.89 บาท/ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 18,495.86 บาท/ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการขาย 310.14 บาท/ไร่ (ค่านายหน้า 216.15 บาท และค่าขนส่ง 93.99 บาท) ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางจะมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 20,874.89 บาท/ไร่ และมีกำไรสุทธิ 3.40 บาท/กิโลกรัม

ปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ปัญญาหาผลผลิตล้นตลาด ปัญหาห้องเย็นไม่เพียงพอ ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน และปัญหาอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าที่ต้องการ

การทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ดังนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปรแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปรแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

(Implication)

จากผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ปีการเพาะปลูก 2541/42 เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 36-40 ปี แต่งงานแล้ว มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 11.30 ปี ในอำเภอแม่วางมีประสบการณ์ปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 11-15 ปีเฉลี่ย 13.52 ปี ในขณะที่เกษตรกรในอำเภอฝาง มีประสบการณ์ระหว่าง 6-10 ปี เฉลี่ย 10.16 ปี มีการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการปลูกหอมหัวใหญ่คือ ทำนา สำหรับในด้านที่ดินเป็นของตนเองถึงร้อยละ 66.30 โดยมีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ เขตอำเภอแม่วางมีพื้นที่ขนาด 5-10 ไร่ ในขณะที่อำเภอฝาง มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่

ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ในอำเภอฝาง และอำเภอแม่วาง มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่รวมกัน 2,642.50 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 5,947.00 กิโลกรัม/ไร่ ในส่วนของต้นทุนการผลิต เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีต้นทุนการผลิต 18,872.22 บาท/ไร่ หรือมีต้นทุนการผลิต 3.17 บาท/กิโลกรัม แยกเป็นต้นทุนผันแปร 15,363.23 บาท/ไร่

หรือ มีต้นทุนผันแปร 2.58 บาท/กิโลกรัม และต้นทุนคงที่ 3,508.99 บาท/ไร่ หรือ มีต้นทุนคงที่ 0.59 บาท/กิโลกรัม เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่ที่ปลูกแล้วพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง มีต้นทุนการผลิต 18,051.71 บาท/ไร่ หรือ ต้นทุนการผลิต 3.24 บาท/กิโลกรัม แยกเป็นต้นทุนผันแปร 13,247.91 บาท/ไร่ หรือต้นทุนผันแปร 2.38 บาท/กิโลกรัม และต้นทุนคงที่ 4,803.80 บาท/ไร่ หรือต้นทุนคงที่ 0.86 บาท/กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางมีต้นทุนการผลิต 18,495.86 บาท/ไร่ หรือต้นทุนการผลิต 3.17 บาท/กิโลกรัม แยกเป็นต้นทุนผันแปร 15,618.70 บาท/ไร่ หรือต้นทุนผันแปร 2.55 บาท/กิโลกรัม และต้นทุนคงที่ 2,877.16 บาท/ไร่ หรือต้นทุนคงที่ 0.47 บาท/กิโลกรัม

ส่วนผลตอบแทนจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ เกษตรกรได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,947 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.90 บาท/กิโลกรัม มีรายได้เฉลี่ย 35,087.30 บาท/ไร่ มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 16,008.36 บาท/ไร่หรือ กำไรสุทธิ 2.69 บาท/กิโลกรัม เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง ได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 5,574.87 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 5.32 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 29,658.31 บาท/ไร่ มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ 11,603.37 บาท/ไร่ หรือกำไรสุทธิ 2.08 บาท/กิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางได้รับผลผลิตหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 6,133.06 กิโลกรัม/ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 6.47 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 39,680.89 บาท/ไร่ มีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่ 20,874.89 บาท/ไร่ หรือมีกำไรสุทธิ 3.40 บาท/กิโลกรัม

จากการทดสอบสมมติฐาน เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปรแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตผันแปรแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดแตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วางมีกำไรสุทธิจากการปลูกหอมหัวใหญ่แตกต่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอฝางอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ปีการเพาะปลูก 2541/42 พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ปัญหาด้านทุนการผลิตสูง ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ปัญหาห้องเย็นไม่เพียงพอ ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน และปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

1. เกษตรกร เกษตรกรควรหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตในการปลูกหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยการศึกษาหาความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตนับตั้งแต่การเพาะกล้า การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา สารเคมี จนถึงเก็บเกี่ยวอย่างถูกต้อง นอกเหนือจากการได้รับการอบรมจากสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และเกษตรกรควรจำหน่ายผลผลิตที่ได้ให้กับบุคคลที่น่าเชื่อถือ เพื่อที่สามารถแน่ใจได้ว่า จะได้รับการชำระค่าขายหอมหัวใหญ่อย่างครบถ้วน และควรที่จะทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับผู้ซื้อเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงทางด้านราคา นอกจากนี้แล้วเกษตรกรควรทำการปลูกตามปฏิทินที่ทางสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กำหนดเพื่อเป็นการป้องกันผลผลิตมากเกินความต้องการ

2. สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ให้ความสนใจและตรวจสอบจับกุม และทำลายแหล่งลักลอบนำเข้า โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่มีอำนาจในการจับกุม โดยการให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกช่วยชี้แหล่งลักลอบที่มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์นอกระบบ เพื่อจะได้ไม่มีการซื้อขายเมล็ดพันธุ์ที่ผิดกฎหมายอีกต่อไป ในขณะเดียวกัน สหกรณ์ฯ ควรส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบ การเพาะปลูกของเกษตรกรว่าได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของสหกรณ์ฯ ที่กำหนดวันเริ่มเพาะกล้า การปลูกในแต่ละช่วงเวลา เพื่อควบคุมปริมาณการผลิตหอมหัวใหญ่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หากพบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับทางสหกรณ์ฯ โดยเลื่อนระยะเพาะปลูกหรือซื้อเมล็ดพันธุ์ลักลอบนำเข้าหนีภาษีมาปลูกแทนเมล็ดพันธุ์ที่ทางสหกรณ์จัดสรรให้ ทางสหกรณ์ควรมีมาตรการเด็ดขาดในการลงโทษ เช่น การตัดเดือนหรือ ให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

นอกจากนี้แล้ว ทางสหกรณ์ฯ ต้องมีการวางแผนการตลาดโดยประสานงานกับบริษัทเอกชน พ่อค้าท้องถิ่น และชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด เพื่อหาตลาดรองรับผลผลิตหอมหัวใหญ่ ให้แก่เกษตรกร โดยให้สหกรณ์ฯ เป็นผู้ดำเนินการรวบรวม

ผลผลิตและทยอยออกจำหน่ายในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ซึ่งจะช่วยควบคุมปริมาณและราคาหอมหัวใหญ่ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมได้

3. **หน่วยงานราชการ** หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรมีการนำระบบประกันราคามาใช้ โดยควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะการประกันราคาเป็นการลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกร และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเหล่านี้เผยแพร่แนะนำ ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตเพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพมาตรฐาน โดยจัดให้มีการอบรมสัมมนา ให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ประสานงานกับเกษตรอำเภอ และเกษตรจังหวัด

นอกจากมีการอบรม สัมมนาแล้ว ควรให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ ควบคุม ว่าเกษตรกร ได้มีการปลูกและใช้เทคโนโลยีการผลิตอย่างถูกต้องหรือไม่

4. **ด้านการตลาด** ขอความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการส่งออกจัดหาตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น และเร่งรัดการส่งออกเพื่อเป็นการระบายผลผลิตส่วนเกินความต้องการใช้ในประเทศออกไปพร้อมกับช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนให้มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น

5. **ด้านการเก็บรักษา** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรจัดสรรงบประมาณสร้างห้องเย็น เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ เพื่อรอการจำหน่ายให้เพียงพอกับความต้องการ

6. **ด้านเงินทุน** สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ควรจัดหาเงินทุนให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น โดยเสียดอกเบี้ยไม่สูงมากนัก เพราะเกษตรกรมีปัญหาด้านเงินลงทุน

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร ควรมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการใช้หอมหัวใหญ่เป็นวัตถุดิบในการผลิตมากยิ่งขึ้น เช่น ใช้หอมหัวใหญ่ผลิตเป็นยาสมุนไพรรักษาโรค เนื่องจากหอมหัวใหญ่เป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหารสูง ซึ่งใช้ขับปัสสาวะ แก้ธาตุไม่ปกติ ท้องอืดเฟ้อ นอกจากนี้ยังพบว่าหอมหัวใหญ่มีคุณสมบัติลดปริมาณไขมันในเลือดซึ่งเหมาะสำหรับผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. **ควรศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ในจังหวัดที่ต่างกัน** เช่น เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของไทย

2. **ควรศึกษาในเรื่องอัตราผลตอบแทนทางการเงินที่ได้จากการลงทุนปลูกหอมหัวใหญ่** เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงผลตอบแทนที่ได้ว่าคุ้มกับการลงทุนหรือไม่ และทำให้ทราบถึงจุดคุ้มทุนของการปลูกหอมหัวใหญ่

บรรณานุกรม (Bibliography)

- กำจร ไพโรจน์ศักดิ์. 2533. การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการปลูก
ถั่วเหลืองกับการปลูกข้าวนาปรังในฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูก 2531/2532 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทยจำกัด, กรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงาน
เศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2542. “การพัฒนาการผลิตและ
การตลาดหอมหัวใหญ่ในอนาคต” รายงานการประชุมสัมมนา. 22-23 เมษายน 2542.
- ทวีวัฒน์ แสงสว่าง. 2534. การใช้เทคโนโลยีปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูก
หอมหัวใหญ่สันป่าตองจำกัด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- นำชัย ทนุผล. 2532. การวางแผนและการประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตร. เชียงใหม่:
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- ปราณี จิตกล้า. 2533. การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรจากการปลูก
กระถิน พันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ไฮเวอร์โคสต์ และพันธุ์อาวายเพื่อการค้า. กรุงเทพมหานคร:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูลย์ เจียมอนุถุลกิจ. 2540. “โฉมหน้าเกษตรไทยยุคการค้า 2000.” ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร.
471 (กุมภาพันธ์): 2-4.
- เฟื่องฟ้า ดุลาธรรมกุล. 2543. การแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตร:กรณีศึกษา หอมหัวใหญ่ในจังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เขารักษ์ รัตนเพียรธัมมะ. 2530. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตและการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ในจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. 2538. การบัญชีต้นทุน แนวคิดในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และหลักการบันทึกบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่สอง). กรุงเทพมหานคร: หจก. สยามสเคชั่นเนอรี่ ซีพพลาสส์.

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด. 2542. เอกสารสรุปข้อมูลและสถานการณ์หอมหัวใหญ่. เชียงใหม่: สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝางจำกัด.

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัด. 2542. เอกสารสถานการณ์การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ปีการผลิต 2538/39-2541/42. เชียงใหม่: สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจำกัด.

สุภา ถีไพโรจน์กุล. 2533. การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตยางแผ่นรมควันระหว่างภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่. 2540. เอกสารข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ. เชียงใหม่: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่เป็นพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหนึ่งในโลกมีการใช้บริโภคสดกับผักสลัด ประกอบอาหาร และใช้แปรรูปในโรงงานอุตสาหกรรมได้แก่ อบแห้ง คองน้ำส้ม และใช้เป็นส่วนประกอบในปลากระป๋อง เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีการปลูกหอมหัวใหญ่และให้ผลผลิตได้เพียง 1 ครั้ง ในรอบปี โดยจะเริ่มมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่เดือน ธันวาคม – เมษายน หลังจากนั้นจะเก็บรักษาผลผลิตตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคมไว้ใช้บริโภคไว้ใช้บริโภคจนถึงฤดูปลูกใหม่ ถ้าหอมหัวใหญ่ภายนอกประเทศมีต้นทุนการผลิตต่ำ และมีการลักลอบนำเมล็ดพันธุ์มาปลูกทำให้มีปริมาณหอมหัวใหญ่ในท้องตลาดมาก ก็จะเกิดภาวะราคาตกต่ำก่อความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรซึ่งในปัจจุบันได้มีการทำเป้าหมายการผลิตเป็นรายปี เพื่อให้พื้นที่ปลูกมีปริมาณเหมาะสมและสามารถควบคุมคุณภาพผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการบริโภคและเกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาดี สำหรับแหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการผลิตหอมหัวใหญ่ แต่การจะผลิตหอมหัวใหญ่ให้ได้ปริมาณและคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด ต้องมีการปฏิบัติตามคำแนะนำทางวิชาการ ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และขอคำแนะนำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนในการจะปลูกหอมหัวใหญ่ให้ได้คุณภาพดินนั้นสามารถทำได้ดังนี้

พันธุ์

เกษตรกรนิยมใช้พันธุ์กรานี็กซ์ ซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมที่นำมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา หัวมีลักษณะค่อนข้างกลม คอเล็ก เปลือกสีน้ำตาลปนเหลือง เนื้อมีสีขาว อายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 150 วัน นับตั้งแต่วันเพาะเมล็ด

การปลูกหอมหัวใหญ่สามารถทำได้หลายวิธี เช่น หยอดเมล็ดลงในแปลงปลูกโดยตรง และการเพาะกล้าแล้วย้ายปลูก สำหรับในประเทศไทยนิยมเพาะกล้าแล้วย้ายปลูก

การเพาะกล้า

1. การเตรียมเมล็ดพันธุ์

การเพาะหอมหัวใหญ่ในพื้นที่ 1 ไร่ จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ 1 ปอนด์หรือประมาณ 454 กรัม โดยนำเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่แช่น้ำค้างคืนไว้ 1 คืน เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ออก

อย่างสม่ำเสมอ แล้วนำมาคลุกด้วยสารป้องกันกำจัดโรคแมลง ทั้งให้หมดแล้วนำไปหว่านในแปลงเพาะ

2. การเตรียมเมล็ด

ให้เลือกพื้นที่ที่ทำแปลงกล้าใกล้บริเวณที่มีแหล่งน้ำ ไม่มีน้ำขัง แปลงกล้านี้จะต้องเตรียมให้ดีกว่าแปลงกล้าพืชผักอื่นๆ เพราะกล้าหอมหัวใหญ่จะต้องอยู่ในแปลงนานถึง 40 – 45 วัน จึงจะย้ายปลูกได้

กำจัดวัชพืชออกให้หมด ขย่อดินให้ละเอียด คากดินไว้ 7 – 10 วัน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก อัตรา 1 – 2 ตัน/ไร่ ปุ๋ยเคมี สูตร 15 – 15 – 15 อัตรา 30 กก./ไร่ แล้วคลุกเคล้าดินกับปุ๋ยให้เข้ากัน ปรับและเกลี่ยดินในแปลงให้เรียบ

3. การเพาะกล้าและดูแลรักษา

โรยเมล็ดให้เป็นแถวตามความกว้างของแปลง หรือตามแนวขวางบนแปลงเพาะ แต่ละแถวห่างกัน 10 เซนติเมตร แล้วหยอดเมล็ดลงในร่องที่ทำไว้ ให้เมล็ดในแต่ละแถวห่างกันประมาณ 1 – 2 เซนติเมตร เพื่อไม่ให้ต้นกล้าขึ้นแน่นและแย่งอาหารกัน จากนั้นกลบด้วยดินหนา 1 เซนติเมตร ควรฉีดสารป้องกันกำจัดวัชพืช เช่น อะลาคลอร์ หรือไกล 2 อี เป็นต้น หลังจากนั้นใช้ฟางหรือหญ้าแห้งที่สะอาดคลุมแปลง รดน้ำพอชุ่ม แต่อย่าให้แฉะ วันต่อไปต้องรดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอ เมล็ดจะงอกภายใน 4 – 5 วัน

หลังจากทำการเพาะกล้าหอมหัวใหญ่แล้ว ควรทำหลังคาผ้าหรือพลาสติกคลุมแปลงเพาะเพื่อช่วยรักษาดินให้ชุ่มชื้นพอเหมาะและเพื่อป้องกันแสงแดดและฝนด้วย โดยใช้ไม้ไผ่เหลาตัดโค้งทำเป็นโครงหลังคาแล้วคลุมทับด้วยผ้าดิบหรือผ้าพลาสติกแล้วขึงให้ตึง เมื่อกล้าอายุได้ 2 – 3 วัน ให้ดึงเศษฟางหรือหญ้าแห้งที่คลุมออกให้เหลือบางๆ และเปิดผ้าคลุมแปลงให้กล้าได้รับแสงอาทิตย์โดยปฏิบัติดังนี้

สัปดาห์แรก เปิดช่วงเช้า 6.00 – 9.00 น. บ่าย 16.00 – 18.00 น.

สัปดาห์ที่ 2 เปิดช่วงเช้า 6.00 – 10.00 น. บ่าย 15.00 – 18.00 น.

สัปดาห์ที่ 3 เปิดช่วงเช้า 6.00 – 11.00 น. บ่าย 15.00 – 18.00 น.

หลังจากนี้ไปเปิดผ้าคลุมตลอดวัน จะปิดก็ต่อเมื่อฝนตกหนักเท่านั้น

การเตรียมแปลงปลูก

หอมหัวใหญ่เป็นพืชผักประเภทลงหัว ฉะนั้นดินที่จะปลูกหอมหัวใหญ่ควรเป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนทราย ควรไถพลิกดินตากแดดไว้อย่างน้อย 7 วัน และใส่ปุ๋ยอินทรีย์อย่างน้อย 2 ตันต่อไร่ และใส่ปุ๋ยเคมีสูตรที่มีฟอสเฟตสูง หรือ 15 – 15 – 15 ในอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ รองพื้นคลุกเคล้าไปกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ขนาดของแปลงควรกว้างประมาณ 1 – 1.20 เมตร

ระยะปลูก

ระยะปลูกที่เหมาะสม คือ ใช้ระยะระหว่างคัน 10 – 15 เซนติเมตร ระยะระหว่างแถว 15 – 20 เซนติเมตร

การย้ายกล้าปลูก

การย้ายกล้าปลูกควรย้ายกล้าปลูกในขณะที่ยังอ่อนอยู่หรือในช่วงเวลาประมาณ 16.00 – 18.00 น. จะเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด กล้าที่ใช้ต้องแข็งแรงสมบูรณ์ และต้นกล้าควรมีอายุประมาณ 45 วัน หลังจากเพาะกล้า เพราะถ้ากล้าอายุเกิน 45 วันไปแล้วจะเริ่มลงหัว การขุดต้นกล้าต้องระมัดระวังอย่าให้รากขาดเพราะจะทำให้หอมหัวใหญ่ชะงักการเจริญเติบโต แخذต้นกล้าในสารป้องกันกำจัดเชื้อราซึ่งผสมไว้ให้เข้มข้นกว่าฉัดในแปลง 1 เท่าตัว เพื่อป้องกันโรคเข้าทำลายตามรอยแผลของโคนหัวหอมจากนั้นจึงนำกลับมาปลูกหลุมละ 1 ต้น กดดินรอบๆ ต้นให้แน่น รดน้ำแต่พอชุ่มอย่าให้แฉะในการเลือกย้ายปลูกนี้ควรเลือกกล้าที่มีขนาดเดียวกัน หากเอากล้าขนาดเล็กและใหญ่ปลูกปนกัน ต้นกล้าจะโตไม่ทันกันทำให้ไม่สะดวกในการเก็บเกี่ยว ควรใช้ฟางคลุมแปลงภายหลังการย้ายปลูกไปแล้ว เพื่อช่วยเก็บรักษาความชื้นในดินและช่วยป้องกันไม่ให้ดินจับตัวกันแน่น แต่ควรจะคลุมแปลงให้บางๆ เพื่อต้นหอมจะได้แทงใบขึ้นได้ง่าย

การให้น้ำ

การให้น้ำกล้าหอมหัวใหญ่ที่ย้ายลงปลูกในแปลงใหญ่โดยปกติจะให้น้ำวันเว้นวัน และหลังจากตั้งตัวได้แล้วให้น้ำ 3 – 5 วันต่อครั้ง แต่ทั้งนี้ให้ดูความชื้นของดินประกอบไปด้วย การให้น้ำสามารถทำได้หลายวิธีคือใช้สายยางรด ใช้สปริงเกอร์ หรือปล่อยน้ำเข้าตามร่องแบบการให้

น้ำพืชไร่แต่ต้องจัดระบบการระบายน้ำให้ดียิ่งขึ้นและ เพราะถ้าน้ำขังและมากเกินไปจะทำให้หอมหัวใหญ่เน่าได้ง่าย และเมื่อสังเกตเห็นว่าดินเริ่มแห้งจึงเริ่มให้น้ำสำหรับแปลงที่ใช้ฟางคลุมอยู่ แล้วอาจจะทำให้น้ำเพียงสัปดาห์ละครั้งก็ได้ วิธีการที่ให้น้ำดีที่สุดคือปล่อยน้ำให้เข้าตามร่อง เพื่อให้ น้ำซึมเข้าแปลงอย่างเพียงพอ แล้วจึงระบายน้ำออกอย่าให้ขังและจะลดปัญหาการระบาดของโรคได้

การใส่ปุ๋ย

การปลูกหอมหัวใหญ่ในช่วงนอกฤดูซึ่งตรงกับช่วงฤดูฝนของบ้านเราซึ่งฝนจะตกชุก ในช่วงดังกล่าว การให้เฉพาะปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 อย่างเดียวไม่เพียงพอ เกษตรกรผู้จัดทำแปลง ควรให้ปุ๋ยหลังจากที่หอมหัวใหญ่มีอายุ 60 - 65 วัน นับจากวันเพาะกล้า อัตรา 25 กก./ไร่ และใส่ ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 อีก 2 ครั้ง ครั้งละ 30 กก./ไร่ ครั้งแรกเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 80 - 85 วัน และครั้งที่สองเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 75 - 100 วัน

การพรวนดินและกำจัดวัชพืช

วัชพืชนับว่าเป็นศัตรูที่สำคัญต่อผลผลิตและคุณภาพของหอมหัวใหญ่เพราะถ้าปล่อยให้วัชพืชเจริญเติบโตแล้ว จะมาแย่งอาหารของหอมหัวใหญ่นั้นในขณะที่หอมหัวใหญ่ยังมีขนาดเล็กอยู่ ควรพรวนดินประมาณ 1 - 2 ครั้ง เพื่อกำจัดหญ้าและวัชพืชอื่นที่ไม่ต้องการออกไป และเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 70 วันไปแล้ว ควรหยุดพรวนดินเพราะรากของหอมหัวใหญ่จะแผ่เต็มแปลง การพรวนดินระวังอย่าให้บริเวณลำต้นหอมหัวใหญ่เป็นแผล ซึ่งจะเป็นช่องทางให้โรคเข้าไปทำลาย และจะทำให้หอมหัวใหญ่เน่าได้ นอกจากนี้หากเกษตรกรมีการใช้ฟางหรือหญ้าแห้งคลุมแปลง จะช่วยป้องกันกำจัดวัชพืชได้เป็นอย่างดี

การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูของหอมหัวใหญ่

1. การใช้ปูนขาวโรยรดต้นกล้าหอมหัวใหญ่ จะช่วยป้องกันโรคกล้าเน่าตายโดยใช้ปูนขาว 1 ถุง ซึ่งหนักประมาณ 5 กิโลกรัม ละลายในน้ำประมาณ 60 ลิตร กวนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ 1 คืน รุ่งเช้าปูนขาวจะนอนก้นถังเอาเฉพาะส่วนเป็นน้ำใสมา 1 ส่วน นำไปผสมกับน้ำอีก 5 ส่วน แล้วนำไปใช้รดกล้าทุก 7 วัน เพื่อป้องกันกล้าเน่า

2. ใช้สารป้องกันกำจัดเชื้อรา ผสมน้ำตามอัตราที่ใช้ปฏิบัติตามฉลาก

- ใช้ฉีดพ่นคั่นกล้าในช่วงหลังย้ายกล้าแล้วจนถึงระยะใกล้เก็บเกี่ยวเพื่อป้องกันโรคแอนแทรคโนส ซึ่งเป็นโรคที่ระบาดในช่วงฤดูฝนและความชื้นสูง
- ใช้เชื้อไวรัส ฉีดพ่นเพื่อป้องกันกำจัดหนอนหลอดหอม

การเก็บเกี่ยว

ควรเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่แก่จัด อายุประมาณ 150 วัน นับจากวันเพาะเมล็ด หรือสังเกตว่าเมื่อหอมหัวใหญ่เริ่มแก่ซึ่งใบจะเริ่มงอออกทั้งสองด้าน ใบหอมหัวใหญ่เปลี่ยนเป็นสีเขียวปนเทา และเริ่มมีสีเหลืองสีของเปลือกหุ้มหัวเป็นสีน้ำตาล แสดงว่าหอมหัวใหญ่เริ่มแก่จัดสามารถทำการเก็บเกี่ยวได้ เหตุที่ต้องเก็บหอมหัวใหญ่มีอายุแก่จัดนั้นเพราะจะทำให้สามารถเก็บรักษาได้นาน รากจะไม่งอก และมีการแทงยอดขึ้นมาเร็วกว่าปกติ

วิธีการเก็บเกี่ยว

เมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุประมาณ 150 วัน ใช้จอบหรือเสียมขุดลงไปลึกกว่าระดับของหัวหอมเล็กน้อย หรือถ้าหัวลอยอยู่ก็สามารถถอนขึ้นมาได้เมื่อถอนขึ้นมาแล้วควรนำมามัดजूไว้ และผึ่งในที่ร่มให้แห้งสนิท

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

เมื่อถอนขึ้นมาแล้ว ควรนำมามัดजूไว้ ผึ่งในที่ร่มให้แห้งสนิทไม่ควรตัดต้นหอมหัวใหญ่ขณะที่ดินและใบยังสดอยู่เด็ดขาด เพราะจะทำให้เชื้อโรคเข้าทางแผลได้ ควรตัดต้นหอมเมื่อใบและต้นหอมหัวใหญ่แห้งดีแล้ว โดยตัดตรงคอหอมให้สูงจากหัวประมาณ 2 – 3 เซนติเมตร ส่วนการตัดรากนั้นควรตัดให้ชิดกับหัวเมื่อรากแห้งแล้ว และนำมาคัสดขนาดตามเส้นผ่าศูนย์กลางของหัวเป็นประเพณีเมื่อนำไปจำหน่ายจะไม่ได้ราคาสำหรับหอมหัวใหญ่ที่จะต้องแขวนเก็บไว้นั้น ควรเก็บไว้ในซายคาบ้านหรือโรงเรียนที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี

โรคที่สำคัญของหอมหัวใหญ่

1. โรคแอนแทรคโนสหรือโรคหอมเลื้อย

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา

ลักษณะอาการ เชื้อราจะสามารถเข้าทำลายได้ทุกส่วนของพืช เช่น ที่ใบ คอ หรือ ส่วนหัว ทำให้เกิดเป็นแผล ซึ่งเนื้อแผลเป็นแอ่งที่ต่ำกว่าระดับผิวปกติเล็กน้อย บนแผลมีสปอร์ของเชื้อราเป็นหยดของเหลวสีส้มอมชมพู ซึ่งเมื่อแห้งแล้วจะเป็นคุ่มสีดำเล็กๆ เรียงเป็นวงรีซ้อนกันหลายชั้น โรคนี้ทำให้ใบเน่าเสียหาย ต้นหอมแคะแกรน ใบบิดโค้งงอ หัวลีบยาว เลื้อย ไม่ลงหัว ระบบรากสั้น ทำให้ต้นหอมเน่าเสียหายในแปลงปลูก เก็บเกี่ยวไม่ได้ หรือไปเน่าเสียในช่วงเก็บรักษา มักจะพบระบาดรุนแรงในฤดูฝน หรือภายหลังฝนตกในฤดูหนาว ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเสียหาย 50 – 100%

การป้องกันกำจัด

- ก่อนปลูกหอมหัวใหญ่ทุกครั้งควรปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยขาว และปุ๋ยคอก เพื่อฟื้นฟูสภาพของดินให้ดีขึ้น ปุ๋ยขาวควรใส่ก่อนปลูก 1 – 2 สัปดาห์
- ควรเก็บขึ้นส่วนของพืชที่เป็นโรคไปเผาทำลายทุกครั้ง เพื่อลดแหล่งแพร่กระจายของโรค

พ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืชจำพวกคาร์เบนดาซิม หรือแมนโคเซ็บประมาณ 3 – 5 วัน/ครั้ง ถ้าระบาดรุนแรงพ่นด้วยสารโปรคลอราสเมกานีส 3 – 5 วัน/ครั้ง พ่นสัก 2 – 3 ครั้ง จนโรคเบาหวานบางลง แล้วพ่นสลับด้วยคาร์เบนดาซิมหรือแมนโคเซ็บ เพราะถ้าพ่นด้วยโปรคลอราสเมกานีสอย่างเดียวเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดการดื้อยาได้

2. โรคใบไหม้

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

ลักษณะอาการ ใบหอมจะเป็นแผลฉ่ำน้ำ ซึ่งในตอนเช้าตรู่จะพบหยดน้ำเล็กๆ เกาะอยู่บนแผล แผลนี้จะแห้งเมื่อถูกแสงแดดตอนสายแผลบนใบเป็นรูปรี หัวท้ายแหลม เนื้อเยื่อตรงกลางโปร่งใส มีขอบแผลฉ่ำน้ำ ถ้าเป็นมากแผลจะมีขนาดใหญ่ ทำให้ใบหักพับลง แล้วใบหอมทั้งใบจะเหี่ยวมีสีเขียวอมเทา เหมือนถูกน้ำร้อนลวก ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแห้งตายในที่สุด

การป้องกันกำจัด

- พ่นป้องกันด้วยสารพวกคาโนรอน อัตราตามฉลากทุก 7 – 10 วัน ถ้าระบาดมากให้พ่นทุก 3 – 5 วัน
- รดแปลงกล้าด้วยน้ำปุ๋ยใสจะช่วยให้อาการแข็งแรงทนทานต่อโรค

3. โรคใบจุดสีม่วง

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา

ลักษณะอาการ อาการเริ่มแรกใบหอมจะเป็นจุดขาวเล็กๆ ต่อมากลายเป็นแผลใหญ่ รูปไข่ สีน้ำตาลปนม่วง ซึ่งมีสปอร์สีดำเป็นผงละเอียดอยู่บนแผล ขอบแผลมีสีเหลืองขนาดของแผลไม่แน่นอน ใบที่เป็นแผลจะมีปลายใบแห้ง ระบาดมากในฤดูหนาว

การป้องกันกำจัด

- ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยขาวและปุ๋ยอินทรีย์
- พ่นยาป้องกันกำจัดพวกเห็ด โรซาน บาวิสดิน แมนเซพดี อย่างใดอย่างหนึ่ง
- ถ้าการระบาดรุนแรงควรใช้รอฟรลนิจฟัน โดยใช้อัตราตามฉลากไม่ควรใช้ติด

ต่อกันนาน ควรใช้สลับกับพวกเห็ดโรซาน บาวิสดิน จะได้ผลดี

4. โรคเน่าคอดิน

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา

ลักษณะอาการ ต้นกล้ามีปลายใบแห้งและช่อดอกเป็นหย่อมๆ ถอนดูพบว่าบริเวณรากจะเน่าและมีสีน้ำตาลที่โคนต้น บริเวณคอดินมีรอยช้ำสีน้ำตาลเป็นจุดเล็กๆ ก่อน ต่อมารอยช้ำจะเพิ่มขนาดจนเต็มรอบโคนต้น ทำให้ต้นกล้าหักพับแล้วแห้งตาย

การป้องกันกำจัด

- คลุกเมล็ดหอมก่อนปลูกด้วยยาคลุกเมล็ด เช่น เอพรอน 35 หรือไทดแทน เอ็ม 45 (ชนิดสีแดง)
- หว่านเมล็ดให้บางๆ จะทำให้ต้นกล้าไม่ขึ้นแน่นเกินไป และอย่ารดน้ำและเกินไป
- ถ้าโรคเริ่มระบาดให้ใช้สารพวกฟิซีเอ็นบี เทอราคลอร์ พร๊วเวอร์เอ็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อัตราส่วนตามฉลาก หลังจากนั้นให้น้ำปุ๋ยในสัปดาห์ละครั้ง

5. โรคราดำ

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา

ลักษณะอาการ จะพบโรคนี้ในโรงเก็บเพราะหอมที่เก็บเกี่ยวเมื่อเก็บไว้ในที่ๆ อากาศชื้นมักจะมียาฆ่าเชื้อราเป็นก้อนใหญ่ ขึ้นระหว่างกาบหัวหรือระหว่างกลีบของหัวหอมเส้นใยราสีดำ ซึ่งจะฟุ้งกระจายได้ง่ายเมื่อมีการกระทบกระเทือนเนื้อเยื่อที่ขึ้นราจะเน่าเปื่อยกินลึกเข้าไปทีละน้อย และขยายวงกว้างออกไปไม่มีขอบเขตจำกัด ส่วนมากเชื้อราจะเจริญเข้าไปทางแผลที่เกิดจากการตัด

ใบ ซึ่งยังไม่แห้งสนิท (เพราะเก็บก่อนแก่จัด) เป็นช่องทางให้โรคเข้าทำลายได้ง่าย หอมหัวใหญ่ที่เป็นโรคจะเน่าเสียหาย และระบาดลุกลามในระหว่างการเก็บรักษาและจำหน่าย

แมลงศัตรูที่สำคัญของหอมหัวใหญ่

1. เพลี้ยไฟ

เป็นแมลงศัตรูหอมที่มีขนาดเล็ก ลำตัวยาวประมาณ 2 มิลลิเมตรสีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ตัวแก่มีปีก เป็นแมลงที่นับว่ามีความสำคัญมากขึ้น แผลที่เกิดจากการทำลายของเพลี้ยไฟมักจะเป็นช่องทางให้เกิดโรคราสีมวงเข้าทำลายได้ เพลี้ยไฟมักจะระบาดช่วงท้ายของการปลูกประมาณเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน

การป้องกันกำจัด

ควรตรวจแปลงบ่อยๆ ถ้าพบเพลี้ยไฟมากให้ใช้ยากุ่มโมโนโครโดฟอส เช่น นูวากรอน อโซดริน หรือมีทามิโดฟอส เช่น ทามารอน โมนิเตอร์ ในแหล่งที่ใช้สารเคมีกำจัดเพลี้ยไฟมานาน สำหรับแหล่งที่ยังมีการใช้สารเคมีไม่มาก ควรใช้พอสซ์ชนิดพ่นจะได้ผลดี สำหรับอัตราใช้ตามฉลากที่กำหนด

ควรผสมสารเคมีกำจัดโรคราสีมวงในการพ่นแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันโรคราสีมวงระบาดด้วย

2. หนอนกระทู้หอม

หนอนกระทู้หอมเป็นหนอนที่มีลักษณะลำตัวอ้วน หนึ่งลำตัวเรียบตามปกติแล้วมีหลายสี ตั้งแต่เขียวอ่อน เทา หรือน้ำตาล สังเกตดูด้านข้างจะมีแถบสีขาวข้างละแถบ พาดตามยาวของลำตัวหนอนกระทู้หอมจะเข้าทำลายโดยกัดกินใบยอด กาบใบ นอกจากนั้นยังมีพืชอาหารที่สำคัญกว่า 20 ชนิด

การป้องกันกำจัด

ต้องเข้าใจอุปนิสัยของหนอนกระทู้หอมให้ดีพอ คือหนอนนี้จะออกมากัดกินใบหอมในเวลากลางคืนจนถึงเช้า ส่วนตอนกลางวันหนอนจะหลบแดดใต้วัสดุคลุมดิน ดังนั้นการใช้สารฆ่าแมลงที่ได้ผล เช่น สารไพรีทรอยด์ ออร์แกนโนฟอสเฟต หรือคลอไพริฟอส ซึ่งจะออกฤทธิ์ถูกตัวตาย ควรจะพ่นในช่วงเวลาเย็นหรืออุณหภูมิสูงไม่เกิน 28 – 30 °C จะได้ผลดีมาก

- ควรหลีกเลี่ยงการปลูกพืชซ้ำและพืชอาหารที่หนอนชอบ จะป้องกันการระบาดได้ดี
- ควรใช้สารที่มีพิษตกค้างค่อนข้างสั้น และเลือกซื้อจากบริษัทหรือร้านค้าที่เชื่อถือได้ จะทำให้การป้องกันกำจัดได้ผลดี
- การใช้เชื้อจุลินทรีย์ เอน พี วี (NPV) ของหนอนกระทุ้งหอมเป็นที่ยอมรับว่าปลอดภัยและได้ผล นอกจากนั้นแล้วยังมีการใช้สารสะเดาในการป้องกันกำจัดได้ผลเช่นกัน ซึ่งสามารถขอรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากหน่วยป้องกันกำจัดศัตรูพืช

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และชุมชนสหกรณ์

ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

1. สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

นโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ได้มีมาตรการในการรักษาระดับราคาให้แก่เกษตรกรขายได้ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่รวมกลุ่มเพื่อดำเนินธุรกิจของเกษตรกรในรูปสหกรณ์แบบครบวงจรอันเป็นเครื่องมือปฏิบัติการอย่างหนึ่ง ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษเฉพาะพืชขึ้นทั้ง 3 แห่ง ในเดือนสิงหาคม 2528 ได้แก่สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนา จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าดอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าดอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด ต่อมาในปี 2536 สมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าดองจำนวนหนึ่งได้แยกตัวมาจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ขึ้นใหม่ในที่เดิมและในปี 2539 ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้ง 5 สหกรณ์ โดยมีลักษณะพิเศษประการหนึ่งของสหกรณ์ทั้ง 5 สหกรณ์ คือ เกษตรกรทุกคนต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และเป็นสมาชิกของสหกรณ์

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ทั้ง 5 แห่ง มีหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่เหมือนกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป แต่มีหน้าที่ที่แตกต่างกับสหกรณ์การเกษตรโดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนสมาชิกในด้านต่างๆ ที่สำคัญอีกดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ร่วมกำหนดปริมาณการผลิตและพื้นที่เพาะปลูกแต่ละแหล่งในแต่ละปี
- 2) เป็นผู้ควบคุมพื้นที่เพาะปลูกแต่ละแหล่ง
- 3) เป็นผู้ควบคุมปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูกในแต่ละแหล่ง
- 4) เป็นผู้วางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต
- 5) เป็นผู้แทนของสมาชิกในการจัดจำหน่ายผลผลิต
- 6) เป็นผู้กำหนดราคาซื้อและขายผลผลิตของสมาชิก เช่น กำหนดราคาซื้อผลผลิตเบื้องต้นจากสมาชิกในช่วงใดช่วงหนึ่ง เป็นราคาเดียวกับตลาดฤดูกาล เมื่อสหกรณ์จำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูงกว่าที่รับซื้อไว้และหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วก็จะนำรายได้ส่วนที่เกินมาเฉลี่ยคืนให้แก่เกษตรกรสมาชิกเมื่อสิ้นฤดูกาล เป็นต้น

2. ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่จัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สามารถสร้างอำนาจการต่อรองการตลาดให้ระดับหนึ่ง การที่จะให้เกิดอำนาจการต่อรองการตลาดให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งให้ดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในการติดต่อเจรจาและซื้อขายผลผลิต และเป็นตัวแทนประสานงานของสหกรณ์ด้วย ในเดือนกันยายน ปี 2530 สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ทั้ง 3 แห่ง คือ จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสันป่าตองและอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด โดยสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนบุรี จำกัด เป็นตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ท้องถิ่นที่อำเภอท่าม่วง และอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด เป็นตัวแทนเกษตรกรอำเภอสันป่าตอง และกิ่งอำเภอแม่วง สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด เป็นตัวแทนเกษตรกรอำเภอฝาง และกิ่งอำเภอไชยปราการ

ปัจจุบันชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่เหมือนกับชุมนุมสหกรณ์ประเภทการเกษตร โดยทั่วไปแล้วยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ทั้ง 5 แห่ง ในด้านต่างๆ ที่สำคัญอีกดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ร่วมกับทางราชการในการกำหนดปริมาณการผลิตในแต่ละปี
- 2) เป็นผู้จัดสรรเมล็ดพันธุ์และกำหนดพื้นที่การผลิตให้เหมาะสม
- 3) เป็นผู้วางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต
- 4) เป็นศูนย์รวมผลผลิตของทุกสหกรณ์ สำหรับการจำหน่ายออกสู่ตลาด โดยการจัดสร้างโรงเรือนเพื่อแขวน หรือจัดการเก็บรักษาไว้ในห้องเย็น
- 5) เป็นผู้แทนสหกรณ์สมาชิกในการจัดจำหน่ายผลผลิตภายในและต่างประเทศ
- 6) เป็นผู้แทนสหกรณ์สมาชิกในการจัดจำหน่ายผลผลิตภายในและต่างประเทศ
- 7) เป็นผู้กำหนดราคาซื้อและขายผลผลิตของสหกรณ์ เช่น กำหนดราคารับซื้อผลผลิตเบื้องต้นจากสหกรณ์ในช่วงใดช่วงหนึ่งเป็นราคาเดียวกันตลอดฤดูกาลและกำหนดราคาที่จะขายแก่พ่อค้า เมื่อชุมนุมสหกรณ์ฯ ขายผลผลิตได้ราคาสูงกว่าที่กำหนดไว้ และหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วก็นำรายได้ส่วนที่เกิดมาเฉลี่ยคืนให้แก่สหกรณ์สมาชิกเมื่อสิ้นสุดฤดูกาล

มีหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรควบคุมการผลิตได้ผลมากยิ่งขึ้นคือ ชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นผู้นำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ที่ใช้ปลูกในแต่ละปีแต่เพียงผู้เดียว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

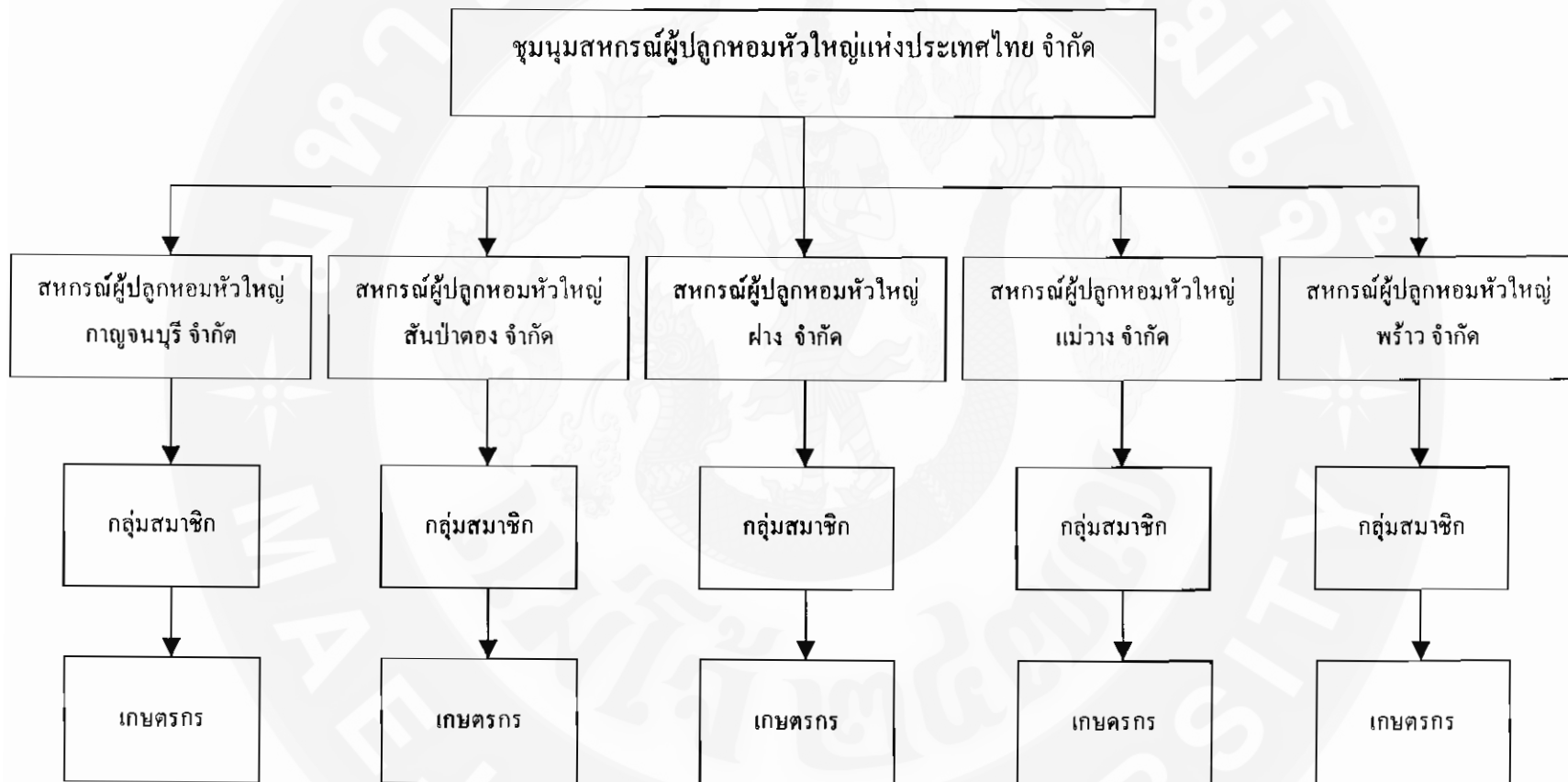
3.1 ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีโครงสร้างและความสัมพันธ์ คือ เกษตรกรขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และเป็นสมาชิกของสหกรณ์แยกเป็นกลุ่มๆ ขึ้นอยู่กับสหกรณ์ และสหกรณ์ฯ เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์

3.2 ความสัมพันธ์การดำเนินงาน สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่มีความสัมพันธ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกัน และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนในกิจกรรมการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์

4. บทบาทและการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่เป็นกลไกที่สำคัญของการดำเนินงานตามนโยบาย เพราะเป็นองค์กรของเกษตรกรที่ต้องปฏิบัติโดยตรง บทบาทของสหกรณ์ฯ นอกจากการควบคุมพื้นที่ปลูก โดยการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ให้แก่สมาชิกแล้ว มีกิจกรรมหลายอย่างที่จะช่วยสนับสนุนในการรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่แก่สมาชิก เช่น การหาตลาดและแทรกแซงราคาผลผลิต การลดต้นทุน การตลาด

โครงสร้างของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่
ปีการเพาะปลูก 2541/42

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() 1.ชาย

() 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

() 1.โสด

() 2. แต่งงานแล้ว

() 3. ม่าย

() 4. อื่นๆ (ระบุ).....

4. ระดับการศึกษา

() 1. ประถมศึกษา

() 2. แต่งงานแล้ว

() 2. มัธยมศึกษาตอนปลาย

() 4. ปริญญาตรี

() 5. อื่นๆ (ระบุ).....

5. อาชีพอื่นนอกจากการปลูกหอมหัวใหญ่ (ตอบได้หลายอย่าง)

() 1. ทำนา

() 2. ทำไร่

() 3. ทำสวน

() 4. กำขาย

() 5. รับจ้าง

() 6. รับราชการ

() 7. อื่นๆ (ระบุ).....

6. ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการปลูกหอมหัวใหญ่.....ปี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมหัวใหญ่

ต้นทุน

1. พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่

() 1. เป็นที่ดินของตนเอง

() 2. เช่าผู้อื่น

() 3. อื่นๆ (ระบุ).....

2. จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่มีทั้งหมด.....ไร่.....งาน

3. วัสดุคิป

(1) พันธุ์ที่ใช้ในการปลูกหอมหัวใหญ่ใช้พันธุ์.....

(2) จำนวนเมล็ดที่ใช้.....ปอนด์ ราคาปอนด์ละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

4. ค่าแรงงาน

แรงงาน	ค่าแรงงาน		รวมค่าจ้าง
	จำนวนคน	ค่าจ้าง/คน	
1. ค่าเตรียมดิน			
2. ค่าถอนต้นกล้า			
3. ค่าปลูก			
4. ค่าคลุมแปลงปลูก			
5. ค่าปลูกซ่อม			
6. ค่าดูแลรักษา			
7. ค่าฉีดยาและพ่นยา			
8. ค่าเก็บเกี่ยวรวมมัด			
9. ค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว			
รวม			

5. ค่าใช้จ่ายในการผลิตผันแปร

(1) ค่าปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี

ปุ๋ยคอกใช้.....กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

ปุ๋ยเคมีใช้สูตร.....จำนวนที่ใช้.....กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ.....บาท

รวมเป็นเงิน.....บาท

ปุ๋ยเคมีใช้สูตร.....จำนวนที่ใช้.....กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ.....บาท

รวมเป็นเงิน.....บาท

(2) ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช

(1) ยาน้ำแมลง

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

(2) ยาน้ำวัชพืช

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

(3) ยารักษาโรคพืช

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

(4) ยาป้องกันเชื้อรา

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

ชื่อยา.....ขนาดบรรจุ.....ซีซี. ใช้จำนวน.....ขวด

ขวดละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

(3) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น

จำนวนที่ใช้.....ลิตร ลิตรละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

(4) ค่าวัสดุคลุมแปลง (ฟาง, ข้าวเปลือก)

จำนวนที่ใช้..... จำนวนเงิน.....บาท

(5) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร

จำนวนเงิน.....บาท

6. ค่าใช้จ่ายในการขายพันธุ์

(1) ค่านำหน้าจากการขายหอมหัวใหญ่

จำนวนเงิน.....บาท

(2) ค่าขนส่ง

จำนวนเงิน.....บาท

7. ค่าเสื่อมราคา

ทรัพย์สิน	จำนวน	มูลค่า/หน่วย	รวมมูลค่า	อายุการใช้งาน (ปี)	ค่าเสื่อมราคา
1. อุปกรณ์การเกษตร					
จอบ					
เสียม					
เครื่องพ่นยา					
สายยางรดน้ำ					
อุปกรณ์รดน้ำ					
2. รถยนต์					
รวม					

8. ค่าภาษีที่ดิน จำนวนเงิน.....บาท

9. ค่าเช่าที่ดิน

จำนวนที่ดิน.....ไร่ ไร่ละ.....บาท รวมเป็นเงิน.....บาท

10. ดอกเบี้ย (กรณีกู้เงินมาลงทุนปลูกหอมหัวใหญ่)

จำนวนเงินที่กู้.....บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี

จำนวนเงิน.....บาท

ผลตอบแทน

1. ผลผลิตทั้งหมดที่ได้รับจากการปลูก จำนวน.....กิโลกรัม
2. ราคาที่ขายได้
 - ราคาเบอร์ 0บาท/กิโลกรัม จำนวนที่ขาย.....กิโลกรัม
 - ราคาเบอร์ 1บาท/กิโลกรัม จำนวนที่ขาย.....กิโลกรัม
 - ราคาเบอร์ 2บาท/กิโลกรัม จำนวนที่ขาย.....กิโลกรัม
 - ราคาเบอร์ 3บาท/กิโลกรัม จำนวนที่ขาย.....กิโลกรัม
 - ราคาเกรดละบาท/กิโลกรัม จำนวนที่ขาย.....กิโลกรัม
3. รายได้ทั้งหมดที่ได้รับจากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่.....บาท

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาจากการปลูกหอมหัวใหญ่

1. ปัญหาด้านการผลิต

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....
- (6).....
- (7).....
- (8).....
- (9).....
- (10).....

2. ปัญหาด้านการตลาด

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....
- (6).....
- (7).....
- (8).....
- (9).....
- (10).....

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกหอมหัวใหญ่

- (1).....
- (2).....
- (3).....
- (4).....
- (5).....
- (6).....
- (7).....
- (8).....
- (9).....
- (10).....

ภาคผนวก ค
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย
(Biographical Sketch)

ชื่อ - สกุล นางสาวคณาภรณ์ กิตติคำ

วันเดือนปีเกิด 22 ธันวาคม 2518

ภูมิลำเนา อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2536 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาพาณิชยการ จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ.2538 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี จากสถาบันเทคโนโลยีวิทยาเขตภาคพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ.2540 สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชีจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติทำงาน

- พ.ศ.2543 พนักงานบัญชี บริษัทอภิวงศ์ จำกัด เขตห้วยขวาง จังหวัดกรุงเทพฯ